

Revista ECONOMICA

Ministerul Culturii
SALA DE CULTURA

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

**O sarcină prioritară
în economie**

**Realizarea la termen
a noilor obiective
de investiții**

La invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu

Într-o ambianță de caldă prietenie, de stimă și înțelegere reciprocă, expresie a voinței de a conferi noi dimensiuni conlucrării multilaterale, rodnice dintre popoarele român și bulgar

Vizita de prietenie a tovarășului Todor Jivkov în țara noastră

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

a făcut o vizită de lucru în unități de producție
și de cercetare din agricultura județelor Olt și Giurgiu

În timpul vizitei la C.A.P. „Unirea” din Corabia, județul Olt

La Institutul de cercetare și inginerie tehnologică pentru irigații și drenaje-Băneasa, județul Giurgiu

INVESTIȚII

Centralele termo și hidroelectrice — în funcțiune la termenele planificate

RACORDAREA la circuitul economic a tuturor capacităților energetice prevăzute pentru acest an și cincinal, la termen și în condiții de calitate ridicată, reprezintă, pentru toți factorii implicați în procesul investițional, unul din obiectivele prioritare ale activității de pe șantierele de construcții-montaj. Pornind de la imperativul asigurării surselor de energie necesare dezvoltării economice, activitatea energetică românească se circumscrie sarcinilor, direcțiilor și orientărilor stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R., de „Programul-directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei pe perioada 1981—1990 și orientările principale până în anul 2000”, de Conferința Națională a partidului din decembrie 1982.

În acest context, obiectivul strategic în vederea creării unei baze energetice sigure și în măsură să asigure progresul social-economic al țării îl reprezintă realizarea independenței energetice a României în următorii ani prin extinderea și perfecționarea sistemului energetic național, creșterea producției de energie electrică, în special pe seama sporirii prioritare a puterii instalate în centralele hidroelectrice și termoelectrice pe combustibili inferiori. De asemenea, se are în vedere valorificarea mai eficientă a combustibilului prin realizarea de instalații care produc, combinat, energia electrică și termică și restrângerea consumului de hidrocarburi la producerea energiei, extinderea centralelor nucleare electrice și pe bază de surse noi etc.

Activitate ritmică la fiecare obiectiv energetic

PROGRAMUL de dezvoltare a sistemului energetic prevede realizarea în 1985 a unei producții de energie electrică de 76 710 mil. kWh și circa 90 000 mil. kWh în 1990, față de 68 650 mil. kWh preliminar a se obține în acest an. De asemenea, se prevede realizarea unei cantități de energie termică reprezentând 56 500 mii Gcal/h în 1985

și 85 000 Gcal/h în 1990, față de circa 44 000 Gcal/h preliminar pentru 1983. Atingerii nivelurilor de energie electrică și termică menționate îi corespunde următoarea evoluție a puterii medii instalate în centralele Ministerului Energiei Electrice (tabelul).

În anul 1983, Ministerul Energiei Electrice are ca sarcină instalarea unei puteri noi de peste 1 740 MW, din care aproximativ 500 MW în centrale hidroelectrice, peste 800 MW în centrale cu funcționare pe cărbune și sisturi bituminose și peste 400 MW în centrale cu funcționare pe resurse secundare și hidrocarburi. Prin realizarea acestui program producția de energie electrică prevăzută a se obține până la finele acestui an va atinge un nivel de aproximativ 11 500 mil. kWh în hidrocentrale, de 26 000 mil. kWh în centrale cu funcționare pe cărbune și de peste 31 100 mil. kWh în centrale cu funcționare pe resurse energetice refolosibile și hidrocarburi. În același timp, cantitatea de energie termică produsă în centralele M.E.E., pentru a fi livrată la terți, va spori la aproximativ 8 400 mii Gcal/h în centrale pe cărbune și peste 36 000 mii, Gcal/h în centrale pe resurse refolosibile și hidrocarburi. Concomitent se vor construi 76,5 km de linie electrică aeriană de 400 KV și stații electrice de transformare de 400 KV, însumând peste 1 200 MVA.

Punerea în funcțiune a capacităților prevăzute pentru acest an, care să permită, în final, atingerea puterii energetice menționate mai înainte, a stat și stă permanent în centrul atenției unităților de construcții-montaj, a beneficiarilor de investiții și a organelor de resort din cadrul forurilor tutelare. La nivelul M.E.E. a fost creat un dispecerat pentru urmărirea zilnică, pe fic-

care obiectiv, a realizării investițiilor planificate pentru acest an. Cunoașterea exactă a stadiului lucrărilor de construcții-montaj face posibilă, totodată, intervenția operativă a factorilor implicați în procesul investițional (M.E.E., M.I.C.M., M.I.C.U.E.E., beneficiarii de investiții) pentru remedierea eventualelor deficiențe semnalate, pentru impulsionarea lucrărilor și a livrării echipamentelor energetice, pentru încadrarea strictă în graficele stabilite și recuperarea urgentă, acolo unde este cazul, a restanțelor.

Totodată, specialiștii din cadrul centralei industriale de resort și ai ministerului, inclusiv factorii de decizie din conducerea acestuia, se deplasează în mod frecvent la obiectivele centralelor hidro și termoelectrice și analizează la fața locului stadiul lucrărilor de construcții și montaj, luând măsurile necesare pentru lichidarea restanțelor și încadrarea în graficele de execuție.

În prima perioadă a acestui an, ca urmare a măsurilor tehnico-organizatorice întreprinse, au intrat în funcțiune 12 MW la hidrocentrala Someșul Cald și 8 MW la hidrocentrala Golești. De asemenea, sînt în fază avansată de execuție 106 MW la hidrocentrala Tismana, 12 MW la hidrocentrala Scropoasa și 4 MW la hidrocentrala Petrești, lucrările de construcții la hidrocentralele Galbeni pe Siret (29,3 MW) și Remeți (100 MW) încadrîndu-se în graficele planificate. În ce privește lucrările la centralele termoelectrice, au fost dați în folosință, de la începutul acestui an, 50 MW la Pitești Sud, 12 MW la Zalău, 50 MW la Năvodari și se află în probe tehnologice un grup de 330 MW cu funcționare pe lignit la Turceni, 105 MW la Galați și un grup de 50 MW la Borzești.

Evoluția puterii medii instalate în centralele M.E.E.

	M W		
	Preliminar 1983	1985	1990
Total	16 498	20 134	28 372
din care			
— în centrale hidroelectrice	3 823	5 252	7 519
— în centrale termoelectrice	12 675	14 882	17 343
— pe bază de surse noi și în alte centrale	—	—	3 510

Pentru trimestrul IV a.c. se prelungește punerea în funcțiune a 150 MW la hidrocentrala Sebeș Susag, al doilea grup de 12 MW la centrala termoelectrică Zalău, un grup de 50 MW la centrala electrică de termoficare pe cărbune Giurgiu etc. O atenție deosebită a fost acordată execuției lucrărilor la primul grup de 330 MW de la C.T.E. Anina, care va utiliza drept combustibil sisturile bituminoase. În acest sens, a fost concentrată forța de muncă calificată de la șantierele altor obiective energetice pentru recuperarea unor restanțe la lucrările de construcții și montaj.

Realizările obținute până în prezent, stadiul avansat al lucrărilor pe multe șantiere de construcții cu termene de punere în funcțiune în acest an demonstrează faptul că obiectivele unde au fost pregătite din vreme condițiile tehnico-materiale pentru execuția ritmică a lucrărilor, pentru montarea în flux continuu a utilajelor energetice, unde există colaborare bună între constructori—montori—furnizorii de utilaje și beneficiarii etc. pot fi conectate în termen la circuitul productiv, contribuind în mare măsură la satisfacerea mai deplină a cerințelor economiei cu energie electrică.

Cu toate acestea, analiza de ansamblu a stadiului realizării investițiilor energetice pentru acest an scoate în evidență unele rămăneri în urmă, parte din ele datorate insuficienței pregătirii a lucrărilor pe unele șantiere de construcții, parte generate de unele desincronizări pe filiera constructor-furnizor. În perioada scursă de la începutul anului și până în prezent au existat situații de neîncadrare în graficele planificate (C.T.E. Anina, hidrocentrala Galbeni pe Siret etc.) datorate în mare măsură lipsei fronturilor de lucru la montaj, neîncercării judicioase a formațiilor de lucru, absențelor de la program etc. Aceste abateri semnificate au fost foarte atent analizate la nivelul ministerului, stabilindu-se măsurile operative în consecință; totuși, ele au influențat negativ ritmul lucrărilor pe șantiere, generând în anumite situații unele rămăneri în urmă nejustificate.

Alături de acestea, greutatea au fost întâmpinate și din partea unor furnizori de echipamente și instalații energetice. Astfel, întârzierile în livrări față de programele întocmite cu M.I.C.M. la unele echipamente au determinat depășirea pentru anumite tronsoane de lucrări a graficelor planificate (hidrocentrala Remeți, C.T.E. Anina, centrala electrică de termoficare Giurgiu etc.). Este cazul ca și furnizorii de utilaje să înțeleagă mai bine necesitatea asigurării unei ritmicități în livrările de echipamente, de care depinde în mare măsură încadrarea în prevederile de plan pe acest an și pregătirea condițiilor pentru 1984.

În continuare, se depun eforturi deosebite la termocentralele cu funcționare pe cărbune (Ișalnița, Rovinari, Turceni, Deva, Doicești) pentru execuția lucrărilor de extindere și modernizare

a gospodăriilor de cărbune. Acestea vor contribui la mărirea capacității de depozitare a cărbunelui cu 800 mii tone în acest an, la creșterea gradului de siguranță în funcționare, la eliminarea dificultăților întâmpinate în anii anteriori în alimentarea ritmică cu cărbune a termocentralelor.

Pregătirea corespunzătoare a șantierelelor pentru 1984

LUÎND măsurile necesare pentru finalizarea investițiilor planificate, pe acest an se pregătesc totodată condițiile tehnico-materiale pentru demararea lucrărilor la obiectivele prevăzute pentru 1984. În anul viitor programul de dezvoltare energetică prevede instalarea unei puteri de 947 MW în centrale hidroelectrice și de 1120 MW în centrale termoelectrice cu funcționare pe cărbune, iar în 1985 urmează să se pună în funcțiune o putere de 460 MW în centrale hidroelectrice și de 830 MW în centrale termoelectrice cu funcționare pe cărbune.

Pentru realizarea acestui program au fost luate din timp măsurile necesare pentru intensificarea activității pe șantierele de construcții, urmărindu-se permanent de către beneficiarii, constructorii și organele de resort din centrala industrială și minister încadrarea stadiilor fizice în graficele întocmite, astfel încât să se asigure desfășurarea ritmică a lucrărilor.

Pe șantierele obiectivului hidroenergetic Porțile de Fier II, de exemplu, au fost luate în acest an măsuri deosebite de creștere a capacităților de execuție, astfel încât să se asigure punerea integrală în funcțiune în 1984. La acest șantier sînt asigurate condiții ca, pînă la sfîrșitul acestui an, să se toarne aproximativ 4000 mc de beton pe zi pentru a se asigura închiderea definitivă a Dunării. Un alt important obiectiv cu termen de punere în funcțiune în 1984 este și hidrocentrala Rîul Mare- Retezat la care, încă de la începutul semestrului II a.c., au fost luate măsuri deosebite pentru recuperarea rămănerilor în urmă la lucrările în subteran, asigurîndu-se în prezent circa 600—650 m liniari la excavații.

În cadrul acțiunilor desfășurate pentru pregătirea corespunzătoare a investițiilor din 1984 un loc sporit îl ocupă **activitatea de proiectare**. În prezent, notele de comandă pentru obiectivele prevăzute a se pune în funcțiune în următorii doi ani sînt aprobate, iar detaliile de execuție asigurate în conformitate cu prevederile Legii nr. 9 a investițiilor. Termenele de predare a proiectelor, în concordanță cu graficele de eșalonare a investițiilor, sînt stabilite prin programele de proiectare și urmăriți permanent de organele de resort din cadrul întreprinderilor beneficiare, a centralelor industriale și a M.E.E.

Paralel cu acestea, beneficiarii noilor capacități energetice au încheiat integral contractele cu furnizorii pentru livrarea echipamentelor, în concordanță cu termenele de punere în funcțiune a viitoarelor obiective. Pînă în prezent se întregesc însă o serie de deficiențe privind livrarea echipamentelor, în mod special a cazanelor pentru centralele electrice de termoficare Iași, „Progresul”—București, Suceava. Din acest punct de vedere, este necesar ca atît întreprinderile de construcții aparținînd M.E.E. cît și furnizorii să ia măsurile cele mai operative pentru asigurarea echipamentelor la termenele stabilite prin contracte (în special întreprinderea de construcții de mașini Reșița — pentru hidroagregate și întreprinderea de mașini grele București — pentru turbine cu abur). Totodată, o problemă deosebită care trebuie soluționată de furnizorii de utilaje (în special întreprinderea „Vulcan” — pentru cazanele de abur și întreprinderea de mașini grele din București — pentru turbinele de abur), este și asigurarea echipamentelor la montaj în ordine tehnologică, eliminîndu-se prin aceasta stagnările și întârzierile la lucrările de montaj.

Îmbunătățirea în permanență a calității echipamentelor reprezintă atît pentru constructorii cît și pentru furnizorii de utilaje un obiectiv de mare răspundere. Deficiențele la unele echipamente care s-au mai constatat în unele cazuri atît la montaj cît și la punerea în funcțiune impun măsuri concertate care să conducă la modificarea în consecință a proiectării și fabricației, astfel încît fiabilitatea în funcțiune a utilajelor să sporească considerabil. În acest sens, considerăm necesar ca furnizorii să realizeze în uzină preasamblările și probele tehnice prevăzute în documentații, astfel încît montarea și punerea în funcțiune a utilajelor să se poată efectua în termene cît mai scurte, prin diminuarea volumului de prelucrări și remedieri în perioada de montaj. De asemenea, asistența tehnică pe șantiere a furnizorilor la montarea și punerea în funcțiune a principalelor utilaje trebuie asigurată mai prompt și la un nivel tehnic corespunzător.

Prin concentrarea eforturilor factorilor implicați în realizarea integrală a programului de investiții, în energetică, prin aplicarea întregului complex de măsuri prevăzute pentru 1983 și perioada următoare se poate aprecia că, pînă la sfîrșitul anului, obiectivele cu termen de punere în funcțiune vor fi integral rîcordate la circuitul productiv, avînd totodată asigurate toate condițiile tehnico-materiale pentru realizarea prevederilor stabilite pentru 1984 și 1985, pentru satisfacerea într-o măsură tot mai mare a cerințelor economiei naționale de energie electrică.

Gheorghe COCOȘ
adjunct al ministrului
energiei electrice

NOTE

Cum sint refolosite anvelopele uzate?

IN COMPLEXUL DE MĂSURI privind repunerea în circuitul economic a materialelor refolosibile, care nu mai pot fi folosite în scopurile inițiale, un loc aparte îl ocupă activitatea de reparare și reșapare a anvelopelor auto, acțiune care a început cu ani în urmă și care trebuie dezvoltată în continuare la nivelul necesarului. Importanța pe care o reprezintă această acțiune este determinată de necesarul de anvelope estimat pentru următorii ani, care se prevede să crească atât datorită dezvoltării parcului auto, cât și prin reechiparea autovehiculelor care sînt în exploatare.

Rezultatele obținute pînă în prezent au confirmat în mare măsură posibilitățile existente în cadrul acțiunii de reparare și reșapare a anvelopelor. Totuși, dacă facem o analiză asupra cantităților de anvelope reșapate se poate aprecia că ele nu se situează la nivelul posibilităților tehnice. În asemenea condiții se impune, atât din partea ministerelor, cât mai ales a întreprinderilor producătoare și beneficiare implicate în acest proces, să intensifice măsurile care să permită îndeplinirea în întregime a sarcinilor în acest domeniu atât cantitativ cât și calitativ. Între acestea mai deosebite și cu eficiență certă ar fi:

1) Prin coordonatorul de balanță a anvelopelor, la nivel de ministere tutelare să se organizeze o întâlnire la care să participe factori de răspundere și specialiști din: întreprinderi care au ca obiect economic producerea, repararea și reșaparea anve-

loperelor și camerelor de aer; întreprinderi care produc utilaje de prelucrare a cauciucului; întreprinderi care au în dotare mari parcuri auto; întreprinderi care colectează anvelope uzate și care livrează anvelope reșapabile; întreprinderi care pot și este necesar să organizeze ateliere de reparat anvelope și camere de aer (inclusiv cooperația meșteșugărească, cooperația de producție, achiziție și consum și industria mică).

În cadrul acestei întâlniri ar putea fi discutat stadiul actual atins în activitatea de reșapare a anvelopelor, experiența dobîndită în acest proces, neajunsurile care mai există încă etc. Este necesar, totodată, ca preocupările tuturor factorilor implicați în procesul de reșapare a anvelopelor să fie, în mai mare măsură îndreptate spre: ● ridicarea calității anvelopelor și camerelor de aer noi, reparate și reșapate, cu eventuale adaptări la tehnologiile practicate; în cadrul unităților cu astfel de profil este indicat să se stabilească tehnologia cu eficiență economică superioară; ● stabilirea necesarului și posibilităților de creștere a capacității de reparare a anvelopelor și camerelor de aer, inclusiv prin înființarea de unități mari, dotate cu utilaje moderne și consum redus de materiale și energie (dezvoltarea rețelei de întreprinderi reșapatoare este prevăzută într-un program special); ● proiectarea și construirea de utilaje cu care să fie dotate atelierele de reparare și reșapare a anvelopelor și camerelor de aer; ● reinventarierea anvelopelor uzate care se găsesc în depozitele întreprinderilor de recuperare și valorificare a materialelor refolosibile în vederea separării și predării celor care sînt apte pentru reparat; ● studierea posibilităților ca, la camerele de aer pentru autovehicule de mare tonaj, valva să se monteze pe suport (plachetă) de pînză gumată, în vederea creșterii rezistenței etc.

2) Periodic, să se realizeze schimburi de experiență între întreprinderile care au activitate de reșapare și reparare a anvelopelor și camerelor de aer, în vederea îmbunătățirii tehnologiilor de prelucrare a cauciucului pentru anvelope.

C. NĂSTASE-URSU

Realizări de prestigiu ale creației tehnice românești

Instalație pentru foraje geologice

ACEST tip de instalație fabricată de întreprinderea pentru construcții de mașini și utilaje grele din Giurgiu vine să completeze gama instalațiilor destinate activității de prospectare geologică. Instalația are un caracter specializat, fiind folosită la detectarea substanțelor minerale utile solide prin forări de sonde verticale și înclinare la 15°. Pentru aceasta ea folosește carotajul mecanic continuu prin metoda rotativă de foraj cu circulație directă.

Instalația, purtînd simbolul FG-8, este montată pe o sanie și este fabricată atât în variantă termică, cât și în variantă electrică. Și în cazul acestei instalații grupul de foraj formează o unitate distinctă, compusă dintr-un agregat de foraj și dintr-un motor de acționare, ambele componente montate pe o sanie comună.

Motorul de acționare din dotare transmite fluxul de forță la o cutie de distribuție, prin intermediul unui cuplaj elastic, la cutia de viteze (tip auto cu 5+1 trepte) și la ambreiajul monodisc uscat. De la cutia de distribuție mișcarea se transmite printr-un angrenaj planetar la toba de manevră și printr-un grup conic la capul rotativ, unde se realizează zece trepte de viteză înainte și două trepte de viteză înapoi. Capul

rotativ are doi cilindri hidraulici necesari operațiilor de ridicare-avans, cu mandrină hidraulică la partea superioară și cu mandrină mecanică la partea inferioară. În acest fel el poate asigura un unghi de foraj cuprins în limitele 0° — 360°.

Grupul de foraj — echipat cu o tobă pentru manevrarea carotierei introducibile acționată hidrostatic de un motor cu pistoane axiale și cu un debit constant — se impune prin parametrii tehnici superiori, care permit aplicarea celor mai avansate tehnologii de foraj, performanțele obținute fiind extrem de ridicate. Schema cinematică realizată la un înalt nivel tehnic oferă posibilitatea obținerii unor viteze optime de lucru la toba de manevră, precum și realizarea unei game largi de turații la capul rotativ.

Grupurile de pompare constituie și ele ansamble independente montate pe o sanie comună. Grupul de pompare asigură o gamă de debite cuprinse în limitele 1,26 litri/sec. — 224 litri/sec. la o presiune de 40 bar. Mastul arc forma literei A cu tronsoanele metalice realizate din profil triunghiular, zăbrele. La partea sa superioară el este prevăzut cu un geamblac (care are două role de cablu de manevră și două role de cablu pentru acționarea carotierei introducibile) și cu un pod podar.

instalația, care a suscitat și interesul a numeroși parteneri externi, poate fora găuri de sonde cu diametre de la 50 mm la 151 mm pînă la adîncimi de 300 m.

E.K.

Realizarea exemplară a sarcinilor de plan

UTILIZAREA RAȚIONALĂ A RESURSELOR MATERIALE

ECONOMISIREA resurselor materiale reprezintă o latură de bază a eficienței activității oricărei unități, un factor principal al creșterii economice de tip intensiv. Puternic mobilizate de sarcinile ce le revin pe linia utilizării raționale, eficiente a resurselor, întreprinderile industriale ale Ministerului Industriei Metalurgice s-au angajat în realizarea de însemnate economii la consumul de resurse materiale, inițiindu-se programe de măsuri concrete care să asigure valorificarea superioară a acestora. Printre unitățile acestui minister care în primele 7 luni ale anului au obținut rezultate bune în această direcție se numără și întreprinderea „Laromet” — București, a cărei activitate se concretizează în asigurarea economiei naționale cu o gamă variată de laminate și table din metale neferoase.

În perioada scursă de la începutul anului, ca urmare a aplicării măsurilor de raționalizare a consumurilor materiale, întreprinderea a obținut însemnate economii (consumurile de materii prime și materiale au fost mai mici decât cele normate cu 0,1%, iar cele de energie electrică și combustibili cu 8,3% și respectiv 19,3%), în condițiile în care principalii indicatori de plan au fost depășiți cu 4,2% la producția fizică, 0,7% la producția marfă vândută și încasată, 5,5% la producția netă. Din analiza preocupărilor și măsurilor luate în acest sens se pot delimita două mari direcții în care se acționează: 1) reducerea la maximum posibil a cantităților de deșeuri și a pierderilor tehnologice în procesul de producție și 2) reutilizarea deșeurilor, a materialelor recuperabile provenite din diverse faze ale fluxului tehnologic.

În vederea diminuării cantităților de deșeuri și a pierderilor tehnologice din procesul de producție, în cadrul întreprinderii preocupările se îndreaptă în special spre **introducerea și generarea în fabricație a unor tehnologii noi, modernizate** (turnarea semicontinuă a plăcilor de alamă, extinderea tratamentului termic în cuptoare cu atmosferă de protecție, extinderea tragerii țevilor de cupru în colaci etc.). Dacă luăm în considerare numai ultimele două tehnologii, eficiența acestora constă în realizarea unor economii de peste 4 tone cupru la nivelul acestui an.

Având în vedere faptul că, în procesul de producție al întreprinderii, principalele materii prime utilizate sînt reprezentate de metalele neferoase (cupru, zinc, bronz) — resurse deficitare, pentru a căror procurare se apelează și la import — folosirea lor eficientă, cu

spirit gospodăresc a devenit de mult o preocupare importantă. Și în acest domeniu colectivul întreprinderii a acționat și acționează în continuare în vederea reducerii la maximum posibil a consumurilor tehnologice, astfel încît să asigure o valorificare superioară a fiecărei tone de materie primă.

CEA DE A DOUA direcție de acțiune — utilizarea deșeurilor și a materialelor recuperabile provenite din diverse faze ale fluxurilor tehnologice — este impusă de specificul procesului de producție, în urma căruia rezultă însemnate cantități de materiale ce pot fi reutilizate. Pentru aceasta s-a organizat, spre exemplu, un sistem bine pus la punct de recuperare, prin cernere a resturilor din cenușile de alamă în vederea reutilizării lor în procesul de producție. Cenușa care se formează în cuptoarele de topire, la suprafața metalului lichid, este colectată în containere și apoi cernută, separîndu-se așa zisele „scursori” (particule de metal solidificate) care sînt apoi utilizate prin retopire. Specialiștii apreciază că numai prin această măsură se va obține în acest an o economie de 3 tone cupru și 2 tone zinc, cenușa rămasă în urma operației de cernere fiind expediată la întreprinderea „Neferal” — București, care recuperează cantitățile de alte metale pe care aceasta le conține.

De asemenea, s-a acționat energic pentru reutilizarea tuturor deșeurilor metalice din procesul de producție, prin introducerea lor în șarje la turnare; astfel, se colectează șpanul provenit de la operația de debitare, capetele de presare de la extrudare, capetele și resturile de metal de la operația de laminare. O problemă aparte o reprezintă recircularea deșeurilor de cupru cu conținut de argint. Din trimestrul III a.c. întreprinderea va utiliza cantități însemnate din aceste deșeuri la producerea unor laminate. Stocurile de aceste deșeuri sînt însă mari, fiind necesară clarificarea modului de utilizare a lor; ori se creează posibilitatea recuperării argintului de către I.M.M.N.-Baia Mare, ori se permite utilizarea deșeurilor în producție de către întreprinderea „Laromet”-București.

Pe lângă măsurile de reducere a consumurilor de materii prime, în vederea utilizării raționale a tuturor categoriilor de resurse materiale, o atenție deosebită s-a acordat și consumurilor de energie și combustibil, astfel încît acestea să se încadreze în cotele planifica-

te. În această direcție au fost luate măsuri concrete ce vizează: programarea rațională a consumatorilor în funcție de capacitatea lor, pentru evitarea mersului în gol sau în sarcină redusă, reducerea sau eliminarea „stării de veghe” în funcționarea cuptoarelor electrice cu inducție, încărcarea cuptoarelor de tratament termic la capacitatea lor nominală, etanșizarea tuturor conductelor etc. Pentru viitor, există preocupări în vederea utilizării energiei solare în prepararea apei calde menajere (structura de rezistență a actualelor hale nu permite montarea panourilor solare, acestea urmînd a se instala pe noua hală ce se va construi) și a recuperării apei calde provenite din procesul de răcire a cuptoarelor din turnătorie.

CU TOATE rezultatele bune obținute pînă în prezent în acest domeniu, din procesul de producție rezultă însemnate cantități de materiale recuperabile care nu-și găsesc încă utilizarea. Analizele întreprinse în acest sens au evidențiat necesitatea și posibilitatea preluării în cel mai scurt timp a unui însemnat volum de materiale recuperabile și introducerii lor în procesul de fabricație. Aceasta ar asigura, la nivelul întreprinderii, o reducere suplimentară a consumurilor materiale cu circa 1—2%. Totodată, din procesul de fabricație rezultă o serie de materiale care nu pot fi valorificate în întreprindere, și pentru care a fost stabilit un amplu program de colectare și valorificare la alte unități, prin intermediul întreprinderii de recuperare și valorificare a materialelor refolosibile București. Aceasta impune însă rezolvarea operativă a unor probleme organizatorice legate în principal de:

- evidența analitică a materialelor recuperabile și refolosibile la nivelul întreprinderii și secțiilor de fabricație;

- dotarea fiecărui loc de muncă cu containere speciale pentru colectarea acestor materiale;

- instituirea obligativității gestionarilor de a elibera materiale și produse ce conțin metale prețioase sau elemente de aliere din import (rulmenți, pietre de polizor, plăcuțe din carburi metalice) numai la schimb cu cele uzate.

Cristian GORIE

EFICIENȚA CONVERSIUNII ENERGETICE A BIOMASEI (1)

LUMEA VEGETALĂ, miracol al Terrei, este rezultatul uneia din (aparent) cele mai simple reacții: $\text{CO}_2 + 2\text{H}_2\text{O} + \text{lumina solară} = (\text{CH}_2\text{O})_n + \text{H}_2\text{O} + \text{O}_2$. Glucidele, $(\text{CH}_2\text{O})_n$, constituanții principali ai plantelor, sînt produse cu ajutorul clorofilei prin fotosinteză; energia cinetică a Soarelui este convertită și acumulată de către organismele vii ale plantelor verzi sub formă de energie potențială, materializată în hidrați de carbon și alte substanțe constitutive ale țesuturilor vegetale.

Potențialul de energie solară care poate participa la procesul de fotosinteză este enorm: radiația solară primită de planeta noastră în decursul unui an echivalează cu de 75 de ori totalul rezervelor verificate de combustibil, dar numai ceva mai mult de jumătate ajunge la plantele terestre sau acvatice, capabile s-o absoarbă. Știut fiind că plantele nu pot utiliza decît o parte din această radiație, proporția de energie virtualmente utilizată nu depășește 43%¹⁾.

Partea din radiația solară transformată în biomasă nu reprezintă mai mult de 0,2%. Potențialul real al energiei solare absorbite de către plantele terestre și acvatice poate fi apreciat la adevărată lui valoare dacă ținem seama că el reprezintă $4,2 \times 10^{11}$ kWh pe an, pe cînd consumul de energie de către omenire este de cca 6×10^{13} kWh pe an și se presupune că se va ridica la 3×10^{14} kWh în anul 2000. În fapt, fotosinteza produce anual 8×10^{10} tone de carbon utilizabil în biomasă, ceea ce înseamnă că, la fiecare cinci ani, radiația solară care atinge un sol fertil produce o biomasă egală cu rezervele de cărbune dovedite în întreaga lume, iar în fiecare an producția de biomasă reprezintă de 10 ori consumul mondial de energie²⁾. O plantă adultă poate transforma radiația solară în materie organică cu un randament de circa 1%, pe cînd la o plantă tinără randamentul nu depășește 0,5%.

Proces foarte complex, randamentul fotosintezei depinde și de ciclul C3, denumit astfel din cauza compoziției chimice la care se ajunge (trioză-3-fosfat, de exemplu). Unele culturi agricole, ca sorgul sau porumbul, posedă un ciclu C4, care le face mai rezistente la temperaturile ridicate din climatele uscate și calde, dar le imprimă și un randament mai mare al fotosintezei (de peste 2% și uneori chiar de peste 3%); în condițiile climatului temperat din Marea Britanie, sfecla de zahăr a ajuns la un randament de 4,5%.

Data fiind influența pe care randamentul fotosintezei o exercită asupra eficienței conversiunii energetice a biomasei, în întreaga lume sînt în plină desfășurare cercetări pentru a-l ameliora. Ca urmare, deocamdată în condiții de laborator, s-a reușit — la alge — obținerea unui randament de 20 de ori mai mare decît cel realizat la plantele de cultură obișnuite. De aceea, se consideră drept promițătoare perspectivele ameliorării fotosintezei la plantele agricole³⁾.

Desigur că principala cale de creștere a randamentului fotosintezei o constituie — în funcție de condițiile ecologice — **extinderea plantelor din grupa C4**, care au o capacitate mai mare de a reține CO_2 , datorită unei fotorepirații mai reduse. În același timp, se impune intensificarea cercetărilor vînzînd încrucșarea între plantele din grupa C3 cu cele din grupa C4 (pentru că pînă în prezent nu s-a reușit să se dobîndească un sistem fotosintetic integrat de tip C4).

În afară de randamentul fotosintezei, eficiența conversiunii energetice a biomasei este influențată de **costurile de producție**. O recoltă bogată, dar care necesită în fiecare an utilizarea de îngrășăminte și pesticide, epuizînd și solul, este în realitate mai puțin eficientă decît cultura permanentă al cărei randament energetic anual este mai mic. De asemenea, se cere o anumită concordanță între cultura respectivă și tehnica propusă de a fi aplicată: astfel, simpla conversiune energetică a deșeurilor agricole în instalații care nu necesită decît o investiție modică poate fi preferabilă unui procedeu care cere

culturi special cultivate și care nu este rentabil decît la un mare randament la hectar.

Biomasa agricolă: potențial și resurse

PRIN BIOMASA AGRICOLĂ*, se înțeleg produsele, subprodusele și reziduurile vegetale și animale susceptibile de a fi transformate în energie. După date O.N.U., consumul actual mondial de energie din biomasă (exclusiv lemnul de foc, cărbunele de lemn și turba) ar reprezenta anual 550—700 mld MWh, urmînd ca în anul 2000 să crească la 2 000—5 000 MWh (egal cu cel de energie solară sau cu cel de cărbune de lemn)⁴⁾. După alte aprecieri⁵⁾, pînă acum biomasă permite satisfacerea a 6—13% din nevoile mondiale de energie, echivalentul a 8,5 mil. de barili de petrol pe zi.

Potențialul energetic mondial al biomasei de natură agricolă (reprezentată prin reziduuri agricole — paie de grîu și orez, gunoi animal) este apreciat la $4,2 \times 10^{10}$ tone pe an; convertite în metan și gaz carbonic prin procedee biologice, aceste materii ar furniza o zecime din energia utilizată actualmente în lume. Numai potențialul energetic al paielor de grîu, orez, ovăz, seacă, mei și sorg și al cocenilor de porumb (baza de calcul a materiei uscate fiind raportul paie—coceni: boabe de 1:1 cu umiditate de 15—20% la paie și de 55—60% la cocenii de porumb) este apreciat la $1 710 \times 10^6$ tone, echivalentul a 495×10^6 tone de petrol⁶⁾.

După alte evaluări^{6a)}, producția actuală mondială de biomasă ar depăși de 20 de ori consumul de energie fosilă.

Trebuie spus însă că, intrată în atenția oamenilor de știință și a specialiștilor, ca importantă sursă energetică reînnoibilă, biomasă nu va rezolva totuși problema energiei în lume și nici pe plan național, datorită următoarelor împrejurări: neuniformitatea repartizării teritoriale, mai ales în sensul că sînt regiuni în care cererea depășește oferta; utilizarea ei excesivă și fără discernămint, antrenează — mai ales în zonele cu terenuri în pantă — eroziunea solului, inundații și sedimentare.

Stadiul nou în care se află folosirea biomasei agricole în scopuri energetice se caracterizează prin imprimarea unui caracter comercial și industrial producerii și folosirii ei. Folosințelor de ordin casnic, domestic le iau locul cele pe scară industrială, prin producerea de energie în scopuri comerciale.

Principalele elemente constitutive ale biomasei agricole sînt produsele secundare, vegetația în cultură, culturile energetice, deșeuri vegetale și animale etc.

Țară în care culturile cerealiere ocupă aproape două treimi din suprafața arabilă, România obține mari cantități de produse secundare (în principal paie și coceni). Calculată pe baza recoltei de cereale din 1976—1980 (cu folosirea metodologiei menționate mai sus), rezultă că producția anuală de biomasă din produse cerealiere secundare este de $12,7 \times 10^6$ tone, echivalentul a $3,7 \times 10^6$ tone de petrol (reprezentînd aproape o treime din cantitatea de țiței extrasă în anul 1981). Trebuie avut însă în vedere că, în actualele condiții, conversiunea energetică a acestor produse secundare intră în concurență cu conversiunea biologică prin intermediul creșterii animalelor, fără a mai aminti dispersia teritorială a producției de paie, care impune mari cheltuieli de transport. De aici necesitatea unei judicioase proporționări a utilizării paielor și cocenilor ca materie primă pentru producția de energie sau de produse animale, proporționare determinată de considerente nu numai financiare (beneficiu), ci și sociale (necesar de alimente de origine animală).

Gunoiul de origine animală este, în toate țările lumii, o sursă de energie a cărei importanță deosebită decurge din faptul că, după ce este utilizat pentru producerea de gaz metan, nu-și pierde însușirile nutritive pentru plante, putînd servi ca îngrășămint natural cu însușiri fertilizante aproape integrale. Însă în timp ce în țările dezvoltate el este folosit tot mai mult pentru producerea de biogaz, în unele țări în curs de dezvoltare, lipsite de alte surse de combustibil natural (în principal lemn), el este utilizat pentru combustie (în India, de pildă).

¹⁾ Nu ne vom ocupa de biomasă forestieră, evaluată la o producție mondială anuală de 74×10^6 tone, cu o capacitate energetică de aproape 3 ori cantitatea mondială de energie consumată anual și care furnizează 10—12 mld. MWh (din cele 13—15 mld. MWh cit reprezintă consumul energetic din surse reînnoșabile).

22% din consumul total de energie se bazează pe arderea de balegă de vacă). În România sînt create condițiile necesare pentru reciclarea gunoiului de grajd în vederea obținerii de biogaz și folosirea lui, după aceea, ca îngrășămint natural.

Un capitol nou în producerea de biomasă în scopuri energetice îl deschide folosirea **culturilor energetice**, inclusiv a celor producătoare de hidrocarburi. În multe țări au fost puse la punct programe de selecție a plantelor de înalt randament, determinîndu-se cantitatea de biomasă care poate fi produsă de diverse culturi energetice în diferite regiuni, precum și costul lor. Din experiența de pînă acum, cele mai importante plante energetice — dintre care unele prezintă interes și pentru România — sînt trestia de zahăr, sorgul de zahăr, soia, floarea-soarelui, zambila de apă și altele.

Un loc cu totul deosebit îl ocupă culturile care dau o substanță asemănătoare petrolului ce poate fi utilizată mai ales la motoare diesel. Printre principalele criterii de apreciere economică a acestor plante „petrolifere” se numără randamentul anual la hectar, energia necesară cultivării lor, costul tratamentelor, rezistența la boli, la climă și la natura solului, precum și poluarea pe care o pot antrena reziduurile. Practica de pînă acum relevă interesul economic al unor asemenea plante (vezi caseta).

Jojoba (*Simmondsia chinensis*), adaptată regiunilor aride din deșerturi, care în al cincilea an de la plantare produce 400 kg semințe la ha, cu un conținut de 44—59% lichid combustibil (la o durată a plantațiilor de 100 ani); alga *Botryococcus brauni* care, în faza de repaus, are un conținut de 75% ulei hidrocarburant; palmierul de ulei din Africa (*Elacis guineensis*), cu un randament anual (timp de 30 de ani) de 4—6 tone ulei la hectar (8,825 kcal/kg); copaiiba sau „arboarele de motorină” din pădurile tropicale ale Americii Latine și Africii, cu un randament de 50 de barili/ha de ulei care poate fi utilizat direct la motoarele diesel. Plantele din familia *Euphorbia lathyris* și *Croton sonderianus*, mai ales, prezintă avantajul că, pe lângă conținutul bogat în hidrocarburi al latexului (care poate înlocui petrolul ca sursă de materie primă chimică), valorifică superior terenuri neproductive astfel că nu intră în concurență cu culturile alimentare, așa cum se întîmplă cu majoritatea celorlalte plante menționate. Alesă ca avînd cele mai bune perspective din 200 de plante cuprînse în cadrul unui program de cercetări lansat în 1973 în S.U.A., *Euphorbia lathyris* dă pe plantațiile actuale un randament de 3.975 litri de ulei la ha, cu perspectiva atingerii unui randament de 55 barili (10.235 l), la un cost de circa 20 dolari/baril.

Uleiurile vegetale (obținute din floarea-soarelui, ricin sau rapiță) pot fi folosite drept carburant, îndeosebi pentru motoare diesel, dar intervin și în acest caz nu numai concurența alimentară, ci și schimbarea raportului de preț între petrol și uleiul vegetal. Astfel, în C.E.E. dacă înainte de anul 1973 o tonă de ulei permitea cumpărarea a 12 tone de petrol, echivalența s-a redus la 5—6 tone între 1975—1979, la 2,5 tone în 1980 și la numai 2 tone în 1981, în condițiile în care producția de ulei de pe un milion de hectare ar fi reprezentat numai 5% din cele 20—25 mil. tone de petrol consumate anual în Franța pentru autovehicule.

Litoralul românesc al Mării Negre, precum și multe ape interioare, dulci sau sărate, își pot găsi o valorificare superioară și suplimentară prin producerea de biomasă din zambila acvatică și câteva plante din genul lemna și hydrila, care prezintă marele avantaj al facilității recoltatului.

Resursele energetice de biomasă mai pot fi completate cu **deșeurile** alimentare sau umane și cu **ape uzate**; însă, la actualul nivel al posibilităților și al costurilor de valorificare, ele nu prezintă încă o însemnătate imediată.

Formele de conversiune și domeniile de utilizare energetică a biomasei

TEHNICILE de conversiune energetică a biomasei pot fi clasate în două categorii: **biologice** și **termochimice**, rezultatul procesului de conversiune fiind combustibili lichizi, combustibili gazoși, substanțe petrochimice, electricitate și căldură (cu utilizare în agricultură, chimie, industrie și transport).

Actualmente, cel mai mare succes în conversia energetică a biomasei — dar nu și cel mai justificat din punct de vedere economic — este producerea de alcool etilic (etanol — C_2H_5OH) pe bază de trestie de zahăr (Brazilia) și porumb (S.U.A.).

Producerea și folosirea etanolului prezintă evidente avantaje economice și tehnice pentru o țară în curs de dezvoltare importatoare de petrol, cum e Brazilia: economie de devize, crearea de

noi locuri de muncă, încurajarea tehnologiei și industriei naționale, folosirea (în amestec cu benzină în proporție de 20:80) fără nici o adaptare a motoarelor sau cu unele modificări atunci cînd este folosit singur. Cel mai mare dezavantaj îl constituie poluarea provocată de deșeurile lichide, Brazilia acceptînd riscul poluării fluviilor. Dar cea mai puternică restricție pentru folosirea trestiei de zahăr ca resursă energetică, într-o țară cu mari contraste sociale ca Brazilia, este concurența alimentară.

Cu cei 3,5 mld. litri de etanol produși din porumb în 1972, S.U.A. se afirmă drept cel mai puternic concurent al Braziliei. Ținînd seama însă nu numai de cheltuielile generale de producție, dar și de consumurile anterioare de energie (îngrășăminte, combustibil, tractoare și mașini etc.), problema este încă discutabilă. Creșterea prețului petrolului pe piața mondială a atras după sine creșterea prețului cerealelor folosite pentru obținerea de petrol. Or, S.U.A. sînt cel mai mare exportator de cereale (în cantități anuale suficiente pentru hrănirea a 500 milioane de persoane, la nivelul de consum din lumea a treia). Reducerea exporturilor ar determina nu numai creșterea prețurilor la cereale pe piața mondială, ci și micșorarea disponibilităților de consum, agravînd situația alimentară a țărilor slab dezvoltate. Prin urmare, un transfer chiar limitat de produse alimentare în energie riscă să antreneze (fără a rezolva problema energetică) o tensiune extremă pe piața rigidă, insuficient de elastică a produselor alimentare de bază (cereale, zahăr, uleiuri).

Totuși, un interes manifest față de distilarea produselor vegetale în scopuri energetice mai întîlnim în Australia (pe bază de manioc) și în Noua Zeelandă (pe bază de sfeclă de zahăr).

Viitorul acestei metode de conversiune este pus sub semnul întrebării de însăși evoluția crizei alimentare mondiale, pentru că nu se poate opta între automobile pentru cei bogați și foamele pentru cei săraci. Interesantă din acest punct de vedere este gruparea unor țări din punct de vedere al disponibilităților agricole și al disponibilităților energetice:

- țări cu excedent agricol și deficit energetic: Franța, S.U.A., Thailanda, Brazilia;
- țări cu deficit agricol și deficit energetic: Anglia, Italia, Japonia, India;
- țări cu excedent agricol și excedent energetic: Columbia, Australia;
- țări cu deficit agricol și excedent energetic: Nigeria, Polonia, U.R.S.S., Venezuela.

După calculele efectuate în literatura de specialitate^{7a}), nevoile anuale de cereale pe locuitor la o alimentație de subzistență sînt de 181 kg (echivalentul a 0,08 ha teren), pe cînd la o alimentație bogată — de 726 kg (echivalentul a 0,36 ha teren). În același timp, nevoile anuale de cereale pentru un automobil de serie europeană, avînd în vedere că o tonă de cereale produce 380 l de alcool, sînt de 2.813 kg (echivalentul a 1,32 ha teren), pentru a se ridica — în cazul automobilului de serie american — la 6.540 kg (echivalentul a 3,02 ha teren). La toate acestea, trebuie adăugat consumul energetic pentru a obține cantitatea necesară de cereale care, în condițiile automobilului american, echivalează cu nevoile a 36 de persoane din țările în curs de dezvoltare.

Fără îndoială că România, țară care promovează o politică de autoaprovizionare alimentară și de ridicare a calității vieții întregului popor, nu s-ar putea angaja pe această cale, decît în cazul unui excedent important de produse agricole, care nu și-ar găsi o desfacere eficientă pe piața mondială. Această soluție devine inacceptabilă și datorită existenței unei alte soluții de conversiune a biomasei: **producerea de metanol**.

Denumit și spirt de lemn, alcoolul metilic este o substanță toxică (CH_3OH), care se obține prin procedee termochimice (arderea în uscat a produselor secundare agricole — ca și a lemnului — sub ventilație restrînsă; gazul produs — compus din vapori de apă, oxid de carbon și hidrogen — este transformat în metanol, prin supunere, sub o puternică presiune, unui catalizator dat; acțiunea oxidului de carbon asupra hidrogenului produce alcool metilic, sub o formă care mai trebuie încă purificată).

Procedeul prezintă un mare avantaj social-economic: dată fiind materia primă folosită — produse secundare agricole (sau din lemn), dilema „hrană sau energie” este exclusă. Dar acest avantaj este umbrat de două mari dezavantaje: a) metanolul nu se amestecă cu benzină, astfel că folosirea lui necesită însemnate modificări tehnice ale motorului; b) nu poate fi produs în întreprinderi mici — soluție care ar evita transportul unor mari cantități de materie primă (după estimările unor specialiști din S.U.A., pentru a se ajunge la un preț de 0,33 dolari — competitiv cu cel al etanolului — este necesară o uzină cu o capacitate minimă de 190 mil. litri pe an, ceea ce ar costa circa 100 mil. de dolari). Problema rămîne însă deschisă, dat fiind faptul că deja s-a reușit obținerea — din lemn — de metanol competitiv, chiar și în uzine de capacitate redusă.

Perfecționarea sistemului unităților de achiziție a produselor agricole

SISTEMUL UNITĂȚILOR de contractare și achiziție a produselor agricole realizează schimbul de produse agricole, trecerea acestora din sfera producției în sfera consumului, productiv sau neproductiv, în vederea satisfacerii cerințelor populației. Activitățile de contractare și achiziție înlesnesc stabilirea unor raporturi juste între cele două componente de bază ale complexului agroindustrial, constituindu-se în veriga de legătură între agricultură și industrie (îndeosebi industria alimentară). Modul său de desfășurare poate influența, într-un sens sau altul, corelațiile ce trebuie să existe între aceste două ramuri.

Importanța organizării științifice și desfășurării corecte a activităților de achiziție sporește considerabil în etapa actuală, când se pune problema înlăturării unor disproporții și contradicții apărute între industrie și agricultură. Iată de ce se acordă o importanță tot mai mare preluării de produse agricole la fondul de stat.

Importanța mereu crescândă a activității de contractare-achiziție implică perfecționarea permanentă a modului de organizare a acesteia, îmbunătățirea structurilor ei sub toate aspectele, în vederea valorificării tuturor rezervelor. În acest context, analiza structurală a sistemului de activități de achiziție a produselor agricole permite evaluarea trăsăturilor specifice de funcționare a acestuia, punând în evidență căi concrete de intervenție.

Modul de organizare compartimentală a procesului de contractare-achiziție, formele de preluare la fondul de stat sînt determinate, obiectiv, de o multitudine de factori interni și externi, cu acțiuni contradictorii și variată în timp; totuși, se pot considera ca fiind decisivi pentru configurația structurii, într-o anumită etapă: natura produselor, caracteristicile acestora, nivelul și calitatea producției agricole, modalitățile de utilizare ulterioară, sursele de proveniență, dezvoltarea industriei alimentare.

Diversitatea producției agricole și complexitatea activității din această ramură au necesitat și necesită diferențierea formelor de contractare și achiziție. Dacă la produsele animale achiziția se efectuează de către unitățile prelucrătoare, în cazul producției vegetale (cu excepția sfeclii de zahăr) există unități specializate. Mai mult, există for-

me de preluare specifice unuia sau altuia dintre produse. La cereale întîlnim: plățile S.M.A. uimurile de la mori, restituirile de semințe; la sfecla de zahăr — contractele de prestări de servicii privind sfecla predată cooperativei de producție, achiziție și desfacere a mărfurilor; la lapte — preluarea produselor prelucrate (smîntînă, unt) de la producători etc. Acestei diversități îi corespunde, pe plan organizațional, o complexitate de instituții cu sarcini în acest domeniu. Gradul ridicat de perisabilitate al unor produse (cereale, legume și fructe etc.) a determinat constituirea unor unități specializate în preluarea, depozitarea și condiționarea lor. În cazul acestor produse crește și importanța activităților conexe: depozitare, condiționare, transport. La alte produse (sfeclă de zahăr) lipsa unor unități specializate este suplinită de existența bazelor de recepție și chiar a fabricilor în zonele de producție.

Implicații asupra structurii organizatorice prezintă și nivelul producției agricole. În condițiile unei diminuări a acesteia se remarcă o tendință de extindere a rețelei de preluare, de creștere a numărului punctelor de achiziție; se îngreunează astfel asigurarea cu mijloace de transport, prin mărirea distanțelor medii ce trebuie parcurse pentru preluarea întregii cantități colectate, cresc costurile pe unitatea de materie primă colectată și scade eficiența structurii organizatorice.

Calitatea producției agricole se înscrie, de asemenea, printre factorii importanți de potențare a activității de contractare-achiziție și, respectiv, a structurii organizatorice. Predarea la fondul de stat a unor produse cu indici reduși de calitate nu numai că solicită verigi noi în structura unităților (secții speciale de condiționare, stații de răcire etc.), dar implică și cheltuieli suplimentare pentru aducerea produselor la standardele de calitate.

Consumul în stare proaspătă al unor produse (legume și fructe) a necesitat organizarea integrată în aceeași unitate a achiziției și desfacerii, iar în cazul produselor agricole destinate, în cea mai mare parte, prelucrării industriale, activitatea de contractare-achiziție se desfășoară direct sau sub coordonarea unităților industriale (la produsele animale).

Remarcăm, dintre influențele interne, rolul pe care sistemul de stimulente (cointeresarea prin prețuri a producătorilor, dar și acordarea de facilități la realizarea producției contractate) îl are în simplificarea rețelei de achiziție, în reducerea punctelor și a bazelor de recepție, prin mobilizarea producătorilor și redirectionarea producției agricole dinspre piața liberă sau autoconsum spre fondul de stat. În prezent, acest sistem nu se aplică însă pretutindeni așa cum a fost stabilit, întîlnindu-se cazuri de neacordare a furajelor cvenite, a unor produse prelucrate (zahăr, ulei etc.) în schimbul materiei prime prelucrate.

Neasigurarea cantităților de furaje, înscrise în actul adițional la contract poate duce la rețineri din partea producătorilor (individuali) de a mai încheia un nou contract. Iată de ce respectarea obligațiilor contractuale de către unitățile cu sarcini de preluare reprezintă o condiție indispensabilă pentru eficientizarea structurilor organizatorice.

Rezolvarea conjugată a problemelor menționate va determina o structură organizatorică îmbunătățită capabilă să pună în valoare rezervele existente în lanțul agroalimentar, pentru o valorificare completă a resurselor agricole.

Analiza structurii organizatorice a procesului de achiziție la fondul de stat a producției agricole implică, pe de o parte, analiza modului de organizare compartimentală a acestui proces, ilustrînd rolul fiecărei unități, iar pe de altă parte studiul relațiilor ierarhice și funcționale dintre acestea.

Din acest ultim punct de vedere, distingem trei mari grupe de unități: cu sarcini exclusiv de preluare a produselor agricole la fondul centralizat al statului; cu sarcini preponderente de preluare; unitățile din industria alimentară pentru care sarcinile de achiziție sînt sarcini de aprovizionare cu materii prime.

Un domeniu aparte îl constituie achizițiile de la producătorii individuali. Importanța acestei activități reiese din structura pe surse a achizițiilor de produse agricole (produse vegetale: 32,9% — unități de stat, 60,4% — cooperative

Ion GHIZDEANU

(Continuare în pag. 12)

Considerații asupra prognozei cererii de mărfuri

a populației la orizontul anului 2000

O PIAȚĂ AMPLĂ, EXIGENTĂ PENTRU PRODUCĂTORII DE BUNURI DE CONSUM

SISTEMUL nevoilor de consum ale populației s-a dezvoltat și remodelat continuu, în strînsă concordanță cu îndeplinirea obiectivelor generale și speciale ale politicii Partidului Comunist Român privind dezvoltarea economico-socială a țării și ridicarea bunăstării populației.

Pe măsura înaintării în timp s-a realizat un grad tot mai ridicat de satisfacere a nevoilor de bază ale întregii populații a țării, înregistrându-se creșteri importante ale consumului mediu pe locuitor la produsele alimentare și nealimentare care răspund trebuințelor fundamentale. Totodată, a avut loc extinderea sistemului nevoilor, în sensul creșterii ponderii nevoilor secundare și terțiare, în acest sens producerea și comercializarea bunurilor pe clase de calitate constituind un important factor dinamizator.

Ținînd seama de nivelurile și ritmurile de creștere înregistrate în decursul unei perioade de trei decenii se poate considera că dezvoltarea comerțului interior — vânzările de mărfuri cu amănuntul — s-a caracterizat printr-un dinamism accentuat, corespunzător mai ales pentru ceea ce se numește creșterea extensivă a cererii de mărfuri a populației. Desigur, această evoluție a comerțului a însemnat și o manifestare mereu mai prezentă a creșterii intensive a cererii, în cadrul căreia s-au regăsit, în proporții crescînde, problemele de calitate ale consumului, ale fondului de mărfuri și ale serviciului comercial. Nu poate fi omis, de asemenea, faptul că evoluția accentuat dinamică a vânzării de mărfuri cu amănuntul a avut loc pe fondul creșterii economice generale din țara noastră, al ritmurilor înalte înregistrate în dezvoltarea potențialului economic al țării, în sporirea continuă a puterii de cumpărare a populației.

În dimensiunile și structura cererii de mărfuri a populației s-a reflectat într-o măsură importantă și gradul diferențiat de recunoaștere a nevoilor pe grupe socio-economice pentru un anumit produs, precum și tendința de a regăsi nevoia, într-o formă conștientizată, la categorii de populație tot mai largi. Din cercetările selective de teren efectuate de Institutul de economie comerțului interior și turismului, în anul 1982, pentru un nomenclator cuprinzător de bunuri industriale de consum, a rezultat o accentuată prezență și conștientizare a nevoii de dotare — dar, totodată, și o pronunțată

diferențiere în raport cu importanța pe care o acordă, în prezent, populația din țara noastră dotării cu un bun sau altul. De exemplu, cel mai larg recunoscută este nevoia de mașini de gătit cu gaze (63% din totalul gospodăriilor din eșantion consideră că acest bun este „absolut necesar“), de frigider (55%) și unele unelte pentru grădinarit (peste 60%), iar la polul opus se află articolele pentru vinat, aparatele de proiecție, mașinile de scris, articolele pentru pescuit, motoretele, instrumentele muzicale, roboții de bucătărie etc. (la aceste bunuri ponderea răspunsurilor „absolut necesar“ se înscrie între 1 și 3%).

Pe baza analizei retrospective a unei perioade anterioare de 20 de ani, precum și ținînd seama de progresul tehnico-științific ce se realizează în mod continuu în producția bunurilor de consum, se pot prefigura o seamă de tendințe și mutații de viitor, cu impact direct sau indirect asupra evoluției comerțului interior, cu localizare specială asupra vânzării de mărfuri. Dintre acestea, se consideră esențiale următoarele:

Sistemul de nevoi ale populației va continua să se dezvolte, înregistrînd permanent mutații structurale, astfel încît unele nevoi manifestate de mai multă vreme vor ceda locul altora, corespunzător cerințelor vieții moderne și influențelor favorabile exercitate de promovarea progresului tehnico-științific în producția și consumul de bunuri și servicii. Concomitent, vor avea loc modificări sub aspectul modalităților de satisfacere a unor nevoi (uneori cu efecte contradictorii), cu deplasări ale cererii sau chiar cu substituiri între produse și servicii. Se va manifesta, de asemenea, mai pronunțat abordarea nevoilor nu atît la un „nivel individualizat“, ci într-o viziune sistemică, îndeosebi sub forma complexelor de nevoi („transport“, „gospodărie casnică“, „cultură“, „învățămînt“).

Factorii hotărîtori ai evoluției nevoilor de consum ale populației, ai gradului lor de satisfacere vor fi și în viitor: creșterea veniturilor, mutațiile în structura socio-economică a populației, dezvoltarea și îmbunătățirea structurii producției bunurilor de consum, promovarea susținută a progresului tehnico-științific în producerea, comercializarea și service-ul bunurilor de consum.

Dezvoltarea în perspectivă a vânzării de mărfuri cu amănuntul în țara

noastră va avea loc în cadrul coordonatelor dezvoltării de ansamblu a economiei naționale, ale politicii ferme a partidului de ridicare continuă a nivelului de trai și de creștere a calității vieții. În perspectivă, vânzările de mărfuri vor evolua în strînsă corelație cu dezvoltarea economico-socială multilaterală a țării.

În evoluția principalilor factori formativi ai cererii de mărfuri se vor manifesta în continuare tendințele de bază înregistrate în trecut, dar cu ritmuri întrucîtva mai lente de creștere, în cazul numărului populației, procesului de urbanizare, gradului de ocupare a populației active, investițiilor, puterii de cumpărare a populației etc.

Acțiunea unor factori psihosociali cu implicații în manifestarea comportamentului de cumpărare (înlocuire, modă, ierarhizarea criteriilor adoptate în cumpărarea mărfurilor etc.) se va intensifica în strînsă relație cu accentuarea nivelului de conștientizare a nevoilor, cu creșterea veniturilor bănești, cu dezvoltarea și diversificarea ofertei etc.

Influența progresului tehnic (noi materii prime și materiale, înlocuitori, noi tehnologii) asupra producției și consumului de mărfuri alimentare și nealimentare, ca și în sfera serviciilor va spori apreciabil în anii ce urmează, manifestîndu-se atît în mod direct, prin pătrunderea nemijlocită a diferitelor cuceriri tehnico-științifice în sfera consumului, cît și indirect, prin pătrunderea în dotarea populației a produselor complexe, de folosință îndelungată. Îmbunătățirea calității, a valorii de întreținere a produselor, pe baza progresului tehnic, va constitui principala pirghie a dezvoltării și diversificării consumului, iar acesta, la rîndul său, va acționa în mai mare proporție în orientarea cercetării științifice și tehnice către satisfacerea celor mai importante și stringente nevoi ale societății.

În completarea elementelor de mai sus, pot fi luate în considerare următoarele fenomene și procese ce-și vor pune amprenta asupra evoluției viitoare a cererii de mărfuri a populației, cu un impact direct asupra orientării producției de bunuri de consum:

— intensificarea preocupărilor pentru conceperea și producerea unor mărfuri noi, cu caracteristici superioare, în condițiile diminuării consumurilor specifice de materii prime, materiale și energie;

— creșterea importanței calității mărfurilor și a proprietăților generale de întrebuințare în formarea și manifestarea cererii populației;

— dezvoltarea mai dinamică a comerțului pe clase de calitate, paralel cu manifestarea în continuare a tendinței de reducere a deosebirilor social-economice în domeniul nivelului și structurii nevoilor;

— introducerea și extinderea de noi sisteme de organizare comercială și transport al mărfurilor, inclusiv cu utilizarea calculatoarelor electronice, a unor utilaje comerciale de mare randament și a unor noi forme de comerț: depozite automatizate, comercializarea mărfurilor pe bază de cataloage, de comenzi sau abonament, automatizarea decontărilor etc.;

— diversificarea serviciilor oferite la cumpărare, acordând atenție atât distribuției de masă, cât și celei individuale;

— diminuarea elasticității creșterii vânzării de mărfuri în raport cu creșterea venitului național și a veniturilor bănești ale populației, în condițiile intensificării cererii pentru servicii;

— accentuarea efectelor autoconducerii și autoaprovizionării teritoriale asupra evoluției vânzării prin comerțul socialist, în sensul înecării ritmului de creștere a vânzării la o seamă de produse alimentare obținute în gospodăria proprie și pe piața țărănească;

— satisfacerea diferențiată pe grupe de produse a cerințelor de consum rațional, sporirea permanentă a gradului de dotare a populației cu bunuri de folosință îndelungată.

Pornind de la identificarea acestui tablou de ansamblu al tendințelor și mutațiilor în evoluția cererii de mărfuri a populației, I.E.C.I.T. a elaborat cercetări prospective aplicabile pentru unele grupe principale de mărfuri. Prezentăm, cu titlu de exemplificare, o serie de cerințe ale pieței bunurilor electronice de uz casnic, vizând conjugarea tot mai bună în perspectivă a ofertei cu cererea:

— dezvoltarea și modernizarea capacităților de producție pentru bunuri electronice de uz casnic, astfel încât să fie posibilă asigurarea unei oferte tot mai corespunzătoare ca volum și structură, în corelație cu evoluția cererii populației. La dimensionarea capacităților de producție urmează să se ia în considerare evoluția vânzării prin comerțul socialist, la nivelurile de prognoză din studiul menționat, în condiții de competitivitate și eficiență economică sporită;

— accelerarea ritmului de înnoire și diversificare a sortimentului de bunuri electronice de uz casnic, prin alinierea la cele mai recente realizări de progres tehnico-științific, asigurându-se produselor fabricate caracteristici funcționale, constructive și estetice mereu îmbunătățite. În acest sens, se întrevăd ca necesare:

— combinarea funcțiilor primare în aparatură electronică complexă;

— specializarea pe funcții primare a unor aparate de înaltă tehnicitate;

— adaptarea bunurilor existente la cerințele integrării în sisteme complexe (telematică) și ale apariției unor aparate specifice;

— introducerea în fabricație a unor tipuri și modele de bunuri radioelectronice care să satisfacă noi cerințe (încă necunoscute până în prezent). Punerea în practică a acestor obiective ar urma să contribuie direct la îmbunătățirea treptată și substanțială a structurii ofertei pe piața internă, în care să se regăsească și bunuri, tipuri și modele ce nu fac parte din structura actuală a ofertei (în domeniul audio: radioreceptoare mono și stereo HI-FI, modele staționare portabile și auto, modele și variante de radioreceptoare diferențiate în funcție de lungimile de undă, combine muzicale, radiocasetofoane, magnetofone și casetofoane mono, stereo și cuadrofone, picupuri mono și stereo, difuzoare și incinte acustice — în special stereofonice — HI-FI; în domeniul video: televizoare alb-negru și color — staționare și portabile, display-uri extraplante alb-negru și color, minitelevizoare, modele de televizoare modularizabile destinate vizualizării și recepției programelor TV în regim SIMPLEX și DUPLEX, cuplării prin intermediul rețelelor de tele-transmisie la bănci de date naționale, modele care să poată fi bransate la diferite aparate electronice — magnetoscop, cameră video, jocuri, minicalculator individual etc., video-magnetofone, video-casetofoane);

— scurtarea ciclului „idee-produs“ în procesul de fabricație a bunurilor radioelectronice de uz casnic, ținându-se seama și de legitățile ciclului vital al produsului, punerea mai rapidă în fabricație și pe piața a diferitelor bunuri radioelectronice de uz casnic urmînd să asigure mai buna satisfacere a cererii consumatorilor, concomitent cu valorificarea la un nivel superior a resurselor materiale, umane și financiare;

— promovarea, în cadrul tehnologiilor de fabricație, a unor realizări de vîrf în domeniul: circuitelor integrate, materialelor ultrapure și de înaltă sinteză, mecanismelor miniaturizate, ecranelor extraplante, microprocesoarelor și și altora ce vor apare în decursul perioadei de perspectivă avută în vedere;

— accentuarea procesului de tipizare a unor componente, utilizabile pentru un număr mai mare de tipuri, modele și variante ale diferitelor bunuri radioelectronice de uz casnic;

— diminuarea greutateii și volumului bunurilor radioelectronice de uz casnic, cu efecte pozitive asupra procesului de utilizare a acestora, precum și asupra consumului de materii prime, materiale, energie, asupra costului de fabricație, precum și asupra consumului de energie de uz casnic;

— îmbunătățirea finisajului și ridicarea nivelului estetic al tuturor bunurilor radioelectronice de uz casnic, prin promovarea mai largă a designului industrial, a unor soluții variate și originale de formă estetică, colorit, integrare în ambient etc.;

— intensificarea controlului de calitate, prin utilizarea mai deplină a metodelor existente, precum și a unor noi teste în procesul de fabricație și utilizare a produselor radioelectronice;

— dezvoltarea, diversificarea și înnoirea producției de accesorii și piese de schimb pentru bunurile radioelectronice, în scopul utilizării cât mai depline a parcului existent, precum și pentru

punerea mai completă în valoare a posibilităților tehnice ce le oferă diferite bunuri radioelectronice de uz casnic. O atenție deosebită este necesar să se acorde punerii în fabricație și extinderii fabricației de: sisteme acustice variate, căști stereo-telefonice, accesorii periferice pentru televizor (jocuri cu indicare pe ecran, video-camere, unități electronice pentru traduceri etc., benzi și casete magnetice cu performanțe superioare, cabluri de înregistrare ș.a.);

— aplicarea principiului producerii bunurilor de consum pe clase de calitate, asigurîndu-se o mai mare diversificare, în strînsă concordanță cu diferențierea puterii de cumpărare, a atitudinii față de noutate, a exigențelor de ordin tehnic, a variatelor segmente de cumpărători potențiali.

În domeniul serviciilor de comunicații audio-video apar ca necesare: asigurarea corelării judicioase a sistemului serviciilor de comunicații audio-video cu sistemul bunurilor radioelectronice aflate în dotarea populației și în structura ofertei din magazine. Se vor asigura pe această cale atât utilizarea cât mai deplină a bunurilor aflate în dotare, cât și stimularea vânzării de produse noi, cu performanțe superioare (trecerea la comercializarea largă a televizoarelor color va implica și o infrastructură de comunicații adecvate etc.);

— extinderea la nivelul întregului teritoriu al țării a tuturor emisiunilor de radio și televiziune, concomitent cu sporirea numărului de canale TV și de stații de emisie radio, precum și cu generalizarea radiofoniei de înaltă fidelitate (spectrală și spațială);

— introducerea și dezvoltarea unor servicii de comunicații audio-video de vîrf, în strînsă corelație cu progresul tehnico-științific, respectiv: stereoviziune, transmisiuni numerice prin satelit, televiziune pe cablu, televiziune în circuite speciale, radiofonie multiprogram pe unde metrice, televiziune cu modulație numerică;

— diversificarea programelor de radio și televiziune, prin: extinderea programelor de instruire (inclusiv pe ecrane mari), transmisiuni speciale cu ajutorul echipamentelor terminale instalate la domiciliul abonaților;

— realizarea de servicii de comunicații audio-video prin crearea unor bănci de date, care să asigure, la cerere sau programat, o varietate mare de informații pentru specialiști și alte persoane interesate;

— îmbunătățirea continuă a calității sunetului și imaginii, generalizarea emisiunilor de înaltă fidelitate și introducerea transmisiunilor quadrofone.

Identificarea acestor caracteristici și tendințe ale consumului are o deosebită importanță pentru orientarea actuală și de perspectivă a producției de bunuri de consum, pentru alocarea cât mai judicioasă a fondurilor de dezvoltare în acest domeniu, pentru o eficiență economică și socială ridicată, contribuind astfel la creșterea nivelului de trai al populației.

dr. Aurel VAINER
Victor NICOLAE

Cea de a 9-a ediție TIB

O imagine de sinteză a economiei moderne românești

IERI și-a închis porțile cea de a 9-a ediție a Tîrgului Internațional București — principala manifestare expozițională cu caracter internațional găzduită de țara noastră. Ca sinteză a celor mai importante realizări economice de la o ediție la alta, participarea românească la TIB a stîrnit și în acest an un viu interes pentru sutele de mii de vizitatori: oameni de afaceri, tehnicieni, ziariști, un numeros public din țară și de peste hotare.

Semnificațiile acestei reuniuni a peste 1 000 de firme exportatoare românești și străine din peste 30 de țări, la București, desigur că depășește interesul comercial direct — încheierea de tranzacții de import-export — cooperare internațională, TIB înscriindu-se și ca un instrument major de informare economică nemijlocită, cu argumentul noilor realizări, asupra restructurărilor sensibile — chiar de la o ediție la alta — a ofertei de export a României.

Pentru acei dintre cititorii revistei noastre care nu au putut vizita tîrgul în perioada 6-13 octombrie a.c., vom încerca, în continuare, să prezentăm succint câteva aspecte din oferta românească de bunuri de consum la actuala ediție (oferta de mijloace de producție a fost prezentată în nr. 39 1983 al revistei).

Industria de bunuri de consum a fost bine reprezentată la TIB prin subramuri din cele mai diverse, cu produse de cel mai înalt nivel tehnic și funcțional, bun gust și originalitate.

Corespunzător unei ponderi de 27,8% în totalul exporturilor țării (nivelul anului 1981 al exportului de produse de industrie ușoară și agroalimentare) bunurile de consum și-au sporit continuu competitivitatea pe piețele externe, oferta românească fiind astăzi comparabilă cu orice firmă străină de prestigiu. Și vom nota în acest sens calitatea de excepție a unor grupe de mărfuri cum sînt: mobila, ceramica și articolele pentru decorațiuni interioare, marochinăria și încălțămîntea, confecțiile și tricotațele, articolele textile, covoare și artizanat, cosmetice, conserve și preparate din carne, legume, miere, vinuri etc.

Din cele peste 24 000 de articole prezentate de industria ușoară peste 80% sînt produse noi sau îmbunătățite, reflectînd un proces dinamic de creație, receptiv la fenomenul de modă, preocupat pentru creșterea atractivității și funcționalității produselor.

Industria textilă a prezentat în standurile I.C.E. „Romănoexport“ sortimente noi de țesături din fibre naturale și amestecuri cu proprietăți superioare, obținute pe baza unor tehnologii noi, care le conferă greutate redusă, finisaje superioare — suplețe, luciu, tușeu. Amploarea procesului de înnoire este elocvent dacă avem în vedere că numai

în acest an se vor realiza circa 70 000 de articole, modele, desene și poziții coloristice noi. Realizările industriei textile au la bază importantul efort investițional de care se bucură acest sector, tehnologiile originale elaborate de Institutul de proiectări pentru tehnologii de industrie ușoară, bine cotate atît în țară cît și în străinătate pentru „produsele“ sale. Astfel, numai în anul 1982 au fost puse în funcțiune 43 de noi unități (sau secții) cum sînt: țesătoria de mătase Lupeni, întreprinderea de tricotațe Panciu, filaturile de bumbac Flămînzii, Baia Mare, noi capacități de producție la „Industria lînii“ Timișoara, la „Întreprinderea de stofă de mobilă „Gheorghieni“, la „Întreprinderea de covoare plușate „Alba Iulia, la „Întreprinderea de tricotațe „Nehoiu“, noi filaturi la Abrud, Isaccea, Murgeni, Dărbani.

Orientarea spre valorificarea superioară a materiilor prime indigene ca și a tradițiilor locale în ceea ce privește calificarea forței de muncă se regăsește în direcțiile dezvoltării în continuare a acestor subramuri, respectiv intrarea în funcțiune încă în acest an a unei filaturi de cîneapă la Fălcișeni, a unei secții de prelucrare a materialelor refolosibile la întreprinderea „Proletarul“ Bacău, o secție de sortare și pregătire a materialelor refolosibile la „Întreprinderea textilă“ Timișoara, a unei întreprinderi de textile nețesute la Rîmnicu-Vilcea, care valorifică noi surse de materii prime și materiale secundare. În același timp prin darea în funcțiune a „Întreprinderii de stofă de mobilă“ — Horezu, prin dezvoltarea capacităților la covoare plușate în orașul Siret, de postav la Prejmer, Buhuși, Timișoara, Brașov, Sf. Gheorghe, se valorifică experiența și tradițiile locale ale producției artisanale.

Centralele industriei bumbacului din Arad, Iași și București au expus în standul I.C.E. Romănoexport țesături albite și imprimate, pieptănate și cardate, o gamă largă de articole pentru decorațiuni interioare frumos imprimate. Centrala industriei tricotațelor a prezentat într-o gamă largă de modele și culori tricotațe de bună calitate din lînă și bumbac pentru toate vîrstele.

Colecțiile de stoffe ale Centralei industriei lînii, care anual se îmbogățesc cu circa 500 articole noi, în peste 12 000 de poziții coloristice au inclus articole de calitate, între care se disting mărcile „Dorobanțul“ — Floiești, „Carpatex“ Brașov și „Libertatea“ — Sibiu, care aplică pe produsele lor „100% lînă emblema de prestigiu internațional „Woolmark“. Cele 45 de întreprinderi ale Centralei mătăsii, inului și cînepii au fost reprezentate printr-o gamă largă de țesături de mătase, țesături decorative imprimate, stoffe de mobilă, toate expunutele reflectînd receptivitatea față de modă, grija pentru calitate.

Desigur că pornind de la aceste premise solide — în ceea ce privește materia primă — industria confecțiilor, adăugînd nota distinctivă a creației și execuției ireproșabile a mărcii „Confex“, s-a impus prin calitatea deosebită a produselor sale cunoscute și apreciate în peste 50 de țări, în care exportă curent.

Industria de pielărie și încălțămînt, care exportă, de asemenea, produsele sale în zeci de țări ale lumii, prezintă în standul I.C.E. „Arprimex“ o gamă bogată de articole — încălțămînt pentru cele mai diferite ocazii, noi modele, de haine de piele și mantouri de blană, diverse articole de marochinărie, reflectînd concepția de proiectare de bun gust eleganță, calitatea ireproșabilă, ca și respectul față de propria marcă al unor fabrici cu tradiție din București, Timișoara, Cluj-Napoca, Sibiu.

O paletă diversificată de articole din sticlă, porțelan și faianță completează pavilionul industriei ușoare. Deși nu mai constituie noutăți: cristalul românesc, porțelanul românesc, articolele de sticlă tip „Murano“ și tip „Galle“ etc., ele reflectă și la actuala ediție TIB, suflul nou pe care designul îl imprimă acestui sector. La fel în domeniul articolelor casnice și jucăriilor sînt evidente preocupările de abordare sistemică a proiectării de produs, astfel încît să faciliteze integrarea lor în mediu la nivelul cel mai ridicat al exigențelor de pe piața internă și externă.

Cu ocazia vizitei pe care președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut-o la tîrg s-a solicitat industriei ușoare ca să acționeze în continuare pentru creșterea și diversificarea producției, în vederea satisfacerii depline a cererii existente pe piața internă și la export.

Un amplu proces de înnoire și diversificare reflectă și sectorul prelucrării lemnului și materialelor de construcții. Prin introducerea de noi modele de mobilier bazate pe noi normative de dimensiuni, pe tipizarea elementelor masive și a panourilor, pe aplicarea unor tehnologii noi de finisare în acest an se vor economisi aproape 2 milioane mc masă lemnoasă, ceea ce va permite obținerea unei producții suplimentare pentru export de peste 14 milioane dolari.

Mostrele de mobilier prezentate în standul I.C.E. „Technoforestexport“ cum sînt: dormitorul Ludovic al XV-lea, sufrageria Trianon, dormitorul stil colonial Nevada, reflectă bine aceste noi preocupări de promovare a finisajului nat, realizarea de garnituri multifuncționale (exemplu garnitura combinată Lutznern — bucătărie și în același timp camera de zi), realizarea unor garnituri în stil unitar: cameră de zi, sufragerie și dormitor de genul modelelor „Linda“

În domeniul materialelor de construcții, I.C.E. „Vitrocim“, a expus camere de baie complete decorate cu plăci de faianță modelate manual de designeri și artiști plastici, noi modele de articole sanitare, tapete, armături re proiectate într-o concepție unitară, ce vizează paralel cu reducerea greutateii, perfecționarea laturii funcționale și estetice a produselor. Deosebit de atractive sînt și noile modele de cabane prefabricate din lemn: Agapia, Tomis, Narcisa, care se bucură de o bună apreciere la export.

În sectorul instrumentelor muzicale remarcăm pianul „Lipatti“ și pianina „George Enescu“ unde calitatea execuției tehnice se îmbină cu linia elegantă a finisajului exterior.

Mica industrie și cea artizanală a fost prezentă cu articole de îmbrăcăminte în stil specific românesc, articole de mobilier și de decorațiuni interioare de serie mică, de o calitate cu totul deosebită, avînd în vedere specificul manual al producției celor mai multe articole (confecții, covoare, modele în lemn, ceramică, metal, împletituri, olărie, etc.). Cu totul remarcabil a fost amenajată în pavilionul „T“ expoziția I.C.E.C.O.O.P., care atît prin ambianță (designul pavilionului) cît și prin calitatea exponatelor (mobilier stil, ceramică de autor, covoare, broderii, arti-

zant, articole din fier forjat, reafirmă tradițiile și prestigiul meșteșugurilor în țara noastră.

Cu o asemenea ofertă de export, la încheierea tîrgului, putem consemna realizarea a numeroase contracte de import-export. Pînă la închiderea ediției revistei am consemnat pentru primele zile ale tîrgului o activitate comercială intensă materializată în numeroase contracte de export-import.

Desigur că cele mai multe din acestea se referă la grupe de produse ale construcțiilor de mașini:

- Pentru utilaj petrolier — domeniu în care România deține locul 2 în ierarhia exportului mondial, respectiv instalații petroliere, sape cu role, agregate de cimentare, capete de coloană — s-au încheiat contracte cu U.R.S.S., R.D. Germană, Albania, Polonia, Bangladesh, Egipt, Irak.

- Pentru autoturisme, autocamioane, tractoare, combine agricole și subansamble s-au încheiat contracte cu firme din Argentina, Austria, Finlanda, Cuba, R.D.G., U.R.S.S., Egipt, Turcia Irak.

- Pentru echipament electric de înaltă tensiune, utilaje și componente pentru instalații electrice, cu firme din Egipt, Irak, R.D.G.

- Pentru motoare electrice, surse de lumină, tehnică de calcul, articole electronice de uz casnic, componente electronice active, aparatură geofizică, mașini-unelte și accesorii cu firme din U.R.S.S., R.D.G., Polonia, Ungaria, S.U.A., Turcia, Bulgaria.

- Pentru material rulant feroviar și piese de schimb, echipamente navale, macarale și utilaje pentru construcții, cu firme din Cuba, U.R.S.S., Cehoslovacia, R.D.G., Argentina.

- Pentru produse siderurgice și materii prime pentru metalurgie cu firme din Cehoslovacia, R.F.G., Japonia, S.U.A., Turcia, Anglia, Elveția, U.R.S.S.

- Pentru produse chimice (îngrășăminte chimice, produse de petrochimie, coloranți, medicamente), cu firme din Austria, Elveția, Franța, Finlanda, Japonia, Iugoslavia, Bulgaria, India, Algeria, S.U.A., Camerun.

- Pentru mobilă și produse din lemn cu firme din R.F.G., Franța, Anglia, Suedia, Arabia Saudită.

- Pentru produse de industrie ușoară: textile, confecții, încălțăminte etc., cu firme din S.U.A., Italia, R.D.G., R.F.G., Norvegia, U.R.S.S., Finlanda.

Ioan GEORGESCU

Perfecționarea sistemului unităților

(Urmare din pag. 8)

agricole de producție, 6,7% — gospodăriile individuale; animale: 50,3% — unități de stat, 35,4% — cooperative agricole de producție, 16,6% — gospodării individuale; produse animaliere: 42,5% — unități de stat, 37,5% — cooperative agricole de producție, 19,7% — gospodării individuale.

Dat fiind rolul sistemului de contractare-achiziție în asigurarea și menținerea unor relații adecvate între industrie și agricultură, în corelarea activității din cele două ramuri, considerăm justă tendința manifestată în evoluția structurilor organizatorice: desfășurarea acestei activități în unități integrate. Astfel, prin înființarea Direcției generale economice a horticulturii se asigură coordonarea unitară a producției, circulației și prelucrării legumelor și fructelor, iar Centrala producției și industrializării sfeclii de zahăr are ca atribuții principale: zonarea și pregătirea suprafețelor cultivabile, asigurarea de semințe și a fertilizării, organizarea și realizarea distribuției și prelucrării întregii producții de sfeclă de zahăr.

Integrarea cît mai multor activități din lanțul agroalimentar în aceeași unitate productivă nu numai că reduce vehiculările repetate de produse, dar asigură și sporirea interesului în eficientizarea proceselor pe întregul flux — de la producție la consumator.

Această integrare va evolua în viitor pe căi diferite. Pe de o parte, integrarea activităților de contractare-achiziție va fi posibilă prin dezvoltarea unităților prelucrătoare, care vor avea din ce în ce mai mult și sarcini de coordonare a

producției agricole corespunzătoare sferei acesteia și a celorlalte activități din lanțul agroalimentar.

Desăvîrșirea în viitor a măsurilor de organizare integrată la nivel microeconomic a coordonării activităților de producție, transfer și prelucrare, urmează să țină seama de combinațiile posibile și eficiente ce pot avea loc; cea mai viabilă soluție considerăm că ar fi combinarea activităților conexe pe produse sau grupe pe produse agroalimentare. În acest context, menționăm existența cu posibilități de dezvoltare în viitor a unor secții de producție agricole chiar în cadrul unităților prelucrătoare (întreprinderile de legume și fructe, întreprinderile de industrializare a cărnii, cooperativele din sistemul CENTROCOOP etc.).

Pe de altă parte, dezvoltarea complexului agroindustrial va permite unităților agricole să desfășoare ele însele activitatea de preluare, pe această bază activitatea de achiziție devenind în fapt o activitate de transfer intern în cadrul consiliilor unice agroindustriale de stat și cooperatiste, prin transformarea acestora în combinate agroalimentare.

Efectele pozitive ale integrării se manifestă și pe linia asigurării unei coordonări unitare a unui anumit domeniu al sistemului de activități privind achiziția de produse agricole. În prezent există încă unități cu sarcini comune, la care o activitate identică se desfășoară în condiții diferite — dezavantajoase pentru unele și avantajoase pentru altele. Astfel, producătorii individuali care predau produsele la unitățile CENTROCOOP beneficiază, spre deosebire de cei care au contracte cu

alte unități (de exemplu: întreprinderile de industrializare a cărnii, întreprinderile de legume și fructe etc.), de posibilitatea aprovizionării de la magazinele satești cu mărfuri prevăzute a se desfășura numai în funcție de cantitățile predate. O rezolvare parțială a acestor neajunsuri a constituit-o acordarea de sarcini de achiziție de la populație exclusiv CENTROCOOP-lui.

Coordonarea unitară a procesului de contractare-achiziție a produselor agricole de la populație reprezintă un element pozitiv în perfecționarea structurilor organizatorice. Avem în vedere atît reducerea relativă a dimensiunilor rețelelor de achiziție, cît și sporirea eficienței structurilor organizatorice, a procesului de contractare-achiziție în ansamblul său, prin mai buna utilizare a rețelei CENTROCOOP (sporirea cantitativă și sortimentală a achizițiilor pe centre de preluare) și prin simplificarea rețelelor de preluare la unitățile prelucrătoare, care să-și reducă sfera relațiilor numai la unitățile socialiste. Aceasta ar permite și mai buna utilizare a mijloacelor de transport, prin reducerea distanței medii. Considerăm, totuși, că soluția acordării, în cazul fiecărei unități, a aceleiași categorii de stimulente ar fi constituit o soluție mai simplă și cel puțin la fel de eficientă. S-ar fi valorificat, astfel, experiența în acest domeniu (evident, la unele produse) și posibilitățile sporite de păstrare și prelucrare a unităților specializate. În același timp, nu s-ar fi îngreunat activitatea CENTROCOOP, deja specializat în achiziția anumitor produse agricole (păsări, iepuri de casă, miel, de albine, pene, ouă, melci, broaște etc.); aceasta cu atît mai mult cu cît în anii trecuți cantitățile achiziționate prin rețeaua CENTROCOOP la anumite produse agricole au fost extrem de mici, iar la altele (lapte) aproape inexistente.

AUTOGESTIUNEA ÎN ÎNTREPRINDERI: RĂSPUNDERI, ACȚIUNI, REZULTATE

Exigențe ale sporirii eficienței controlului economico-financiar

DESFĂȘURAREA cu o eficiență mereu sporită a controlului economico-financiar la nivelul fiecărei întreprinderi reprezintă o cerință de o deosebită importanță în desfășurarea la parametri superiori a întregului proces economic, la care contribuie prin corectarea operativă, preventivă, a abaterilor care apar de la deciziile adoptate, prin sprijinirea efectivă a materializării lor în practică. Referindu-se la sarcinile controlului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, sublinia necesitatea perfecționării acestei activități, pentru a se putea obține rezultate superioare în asigurarea satisfacerii cerințelor revoluției științifice moderne, acordarea de sprijin și îndrumare pentru soluționarea rapidă și eficientă a problemelor din domeniul respectiv de activitate, cunoașterea temeinică a modului de aplicare în toate sectoarele de activitate a legilor și hotărârilor de partid și de stat, pentru a se exercita o conducere adecvată, cu rezultate bune a întregii activități economice. Exigențe noi, calitativ superioare, stau în fața activității de control mai ales în prezent, când colectivului de oameni ai muncii din unități li se încredințează spre a fi folosit un volum tot mai însemnat de mijloace materiale și financiare spre a fi valorificate și gospodărite în spiritul cerințelor noului mecanism economico-financiar.

În lumina acestor exigențe complexe, în cadrul județului Suceava au fost depuse în acest an eforturi deosebite pentru sporirea continuă a eficienței activității de control, preocupări soldate cu: ● prevenirea în unitățile industriale a efectuării unor plăți nejustificate economic în valoare de 270 milioane lei; ● identificarea și recuperarea unor pagube materiale; ● respingerea unor cereri de credite pe stocuri; ● mobilizarea unor venituri suplimentare la bugetul statului în valoare de 4 milioane lei; ● identificarea și lichidarea unor imobilizări în stocuri supranormative de materii prime, materiale și produse finite ș.a. Rezultatele obținute în unele unități economice reliefează încă importante posibilități și rezerve în desfășurarea calitativă a controlului economico-financiar, acestea vizând, mai ales, metodele și formele de control care, folosite cu mai mare frecvență și cât mai adecvat, în funcție de situația dată, concomitent cu respectarea normelor de organizare și desfășurare, conduc direct la creșterea responsabilității și a eficienței tehnico-economice și financiare a controlului.

Noi cerințe în fața metodelor utilizate

ÎN CE PRIVEȘTE metodele de control utilizate, apreciem ca semnificative consemnarea rezultatelor obținute în acest an prin utilizarea lor, încercând o punere în evidență a exigențelor noi — constatate din aplicarea lor concretă, în practică — care se cer satisfăcute la un înalt nivel calitativ, pentru sporirea, în continuare, a eficienței controlului economico-financiar.

● **Analiza** în detaliu a elementelor componente ale unor fenomene perturbatorii, care au vizat nerespectarea unor consumuri normate de materii prime și materiale la întreprinderea de tricotaje „Zimbrul” Suceava, întreprinderea de tricotaje

„Bucovina”-Rădăuți, Fabrica de confecții Suceava, concomitent cu aplicarea operativă a unui complex de măsuri tehnice și tehnologice (reproiectarea unor produse, asimilarea de sortimente noi, cu greutatea redusă, îmbunătățirea aspectului funcțional și estetic al produselor, aplicarea unor tehnologii de confecții și croire mai perfecționate și, ca urmare, reducerea pierderilor tehnologice) au avut drept consecință diminuarea cheltuielilor materiale de producție pe perioada scursă de la începutul anului cu peste 2 milioane lei. Reprezentând cercetări obiective (cantitative și calitative), bazate pe descompunerea în elemente componente a proceselor și fenomenelor economice și a factorilor lor de influență, analizele tehnico-economice efectuate au permis stabilirea mai completă a interdependențelor dintre fenomenele negative și factorii subiectivi și cei obiectivi determinanți, evidențiind cauzele de fond ale apariției perturbărilor. Din aplicarea lor în întreprinderi a reieșit faptul că pentru obținerea unei eficiențe superioare în utilizarea acestor instrumente apare necesară acordarea unei atenții sporite în vederea argumentării faptice a concluziilor, obținerii unei viziuni în dinamică a fenomenelor perturbatorii, evitării folosirii motivațiilor în apariția unor dereglări în procesul economic (ca fiind generate de factori obiectivi), imprimării unui caracter constructiv și de previziune în abordarea fenomenelor.

● Realizarea unor inventare de control pentru a constata existența la fața locului a obiectelor muncii, a mijloacelor de muncă și a produselor finite la întreprinderea forestieră de exploatare și transport, întreprinderea de rețele electrice, întreprinderea de mașini-unelte, întreprinderea de utilaje și piese de schimb Suceava au condus la identificarea unor plusuri în gestiunile materiale de un milion lei și care au fost înregistrate în patrimoniul întreprinderilor. Rezultatele obținute de către activitatea de control în confruntarea dinamicii patrimoniului întreprinderii cu prevederile reglementărilor legale sub aspect cantitativ și calitativ au fost facilitate de organizarea periodică, în conformitate cu actele normative în vigoare, a unor inventarii complete a tuturor bunurilor unității, punerea de acord cu evidențele tehnico-economice și contabile a rezultatelor inventarierii, stabilirea răspunderilor gestionare și recuperarea operativă a eventualelor pagube materiale aduse patrimoniului unității.

● Realizarea unor verificări documentare privind conținutul și realitatea cuantificării valorice și cantitative a fenomenelor economice consemnate în documente la unele întreprinderi au evidențiat rezerve echivalente cu o producție marfă de 20 milioane lei. Pentru desfășurarea cât mai eficientă a acestei activități, practica a demonstrat că apare necesară: ● o selecție optimă a documentelor ce se iau în verificare, selecție care să răspundă în primul rând dezideratelor urmărite; ● gruparea acestora pe principalele segmente ale activității economice și care reflectă cel mai complet fenomenele avute în vedere; ● antrenarea în verificare a persoanelor care au întocmit documentele respective și poartă răspunderea pentru calitatea datelor. În acest fel, verificarea documentară poate duce la deli-

mitarea cauzelor unor abateri sau poate identifica unele încercări de a prezenta deformat realitatea faptică din unități.

● În cadrul activității de control în județ au fost efectuate pe linie economico-financiară și o serie de **cercetări, de constatări nemijlocite în teren** la fața locului a fenomenelor economice, a aspectelor urmărite prin activitatea de control, pentru a se stabili care sînt cauzele ce au generat abaterile apărute, cît și ce corecturi se impun prin decizii pentru a înlătura deficiențele. **Din experiența acumulată în acest an a rezultat că o cercetare bine organizată presupune stabilirea unor obiective precis delimitate, antrenarea unor cadre cu înaltă pregătire tehnico-economică impusă de domeniul avut în vedere, și pe această bază poate evidenția mai bine abaterile produse, individualizează răspunderile pe persoane, iar desfășurarea acesteia de fiecare dată la locurile de muncă, ateliere, secții, sectoare, la fiecare om al muncii implicat în problematică urmărită poate reflecta integral fenomenele perturbatorii și cauzele acestora. Astfel, efectuarea unor cercetări conjugate cu investigații la întreprinderea județeană de producție industrială și prestări de servicii, la Baza de aprovizionare tehnico-materială pentru agricultură Suceava, privind unele fenomene perturbatorii legate mai ales de aspecte privind încălcarea legislației care reglementează păstrarea integrității proprietății socialiste, operațiuni de control generate de sesizările și scrisorile oamenilor muncii, a evidențiat unele neajunsuri în activitatea unor cadre de conducere, sustrageri și înstrăinări de materiale și obiecte de inventar, plăți nelegale de retribuții, folosirea neeconomicoasă a unor mijloace de producție și alte încălcări ale actelor normative privind gestionarea bunurilor materiale ale unităților, precum și mijloacele necesare pentru combaterea lor.**

Soluții de obținere a unor rezultate superioare în diferite forme de control

PRACTICA activității de control reliefează cu pregnanță faptul că rezultatele cele mai eficiente în desfășurarea unor acțiuni subordonate consolidării autogestunii și autofinanțării economice a unităților, se obțin atunci cînd alături de aceste metode se folosesc **diferite forme de control** (controlul integral, controlul complex, controlul prin sondaj, controlul tematic, investigația, inspecția la fața locului), în funcție de cerințele concrete ale perfecționării activității economice.

1 Efectuarea unor **controale tematice** privind legalitatea tuturor drepturilor de retribuții, necesitatea justificată economic a unor cheltuieli administrativ-gospodărești, respectarea actelor normative cu privire la grevarea costurilor de producție cu cheltuieli rezultate din remanieră, conținutul și structura cheltuielilor neeconomicoase, elementele componente ale altor cheltuieli la C.P.L. Suceava, Întreprinderea de prelucrare a lemnului Rădăuți, întreprinderea de încălțăminte „Străduința”, „Integrata”-Suceava **au pus în evidență posibilitatea reducerii costurilor de producție cu 5 milioane lei.** Reprezentînd verificarea unor anumite teme într-o singură unitate sau mai multe unități din aceeași ramură ori din ramuri diferite, în funcție de obiectivele urmărite, **controlul tematic necesită în practică, pentru obținerea unei eficiențe sporite în aplicare, alegerea optimă a subiectului, stabilirea unei tematici care să cuprindă în detaliu toate laturile activității luate în control, aprofundarea în funcție de obiectivele avute în vedere a tuturor fenomenelor economice care se produc, respectiv se manifestă în procesele economico-financiare urmărite tematic, selectarea concluziilor pe criterii calitative de semnificație și posibilități de generalizare într-un domeniu sau altul.**

2 Unele **controale complexe** efectuate la I.P.L. Rădăuți, întreprinderea de tricotaje „Zimbrul” din Suceava, Fabrica de articole tehnice din cauciuc Gura Humorului, Filatura de in și cîneapă Fălticeni, orientate în mod deosebit spre reliefaarea efectelor pozitive ale intercondiționării factorilor obiectivi și subiectivi în procesul de producție în contextul urmăririi cu prioritate a creșterii efectelor economice, respectiv a relațiilor dintre

folosirea mai completă a capacităților de producție și a forței de muncă, îmbunătățirea structurii și calității producției și creșterea gradului de folosire a resurselor, sporirea ponderii exportului în producția marfă și influența acestei modificări structurale asupra eficienței economice **au evidențiat posibilitatea creșterii parametrilor economici ai unităților și, ca urmare, realizarea unor sporuri la producția industrială de aproape 30 milioane lei.**

După cum se știe, controlul complex constă în verificarea unor activități conexe ale unității care se condiționează reciproc, în cadrul acestei forme de control analizîndu-se toate operațiunile domeniului sau compartimentului de activitate avut în vedere. **Pentru obținerea unor rezultate superioare în utilizarea sa se impune alegerea cu discernămint a domeniului ce urmează a fi controlat complex, urmărindu-se în mod deosebit ca acesta să fie reprezentativ pentru unitate, precum și cuprinderea în analiză a tuturor activităților componente care condiționează realizarea sarcinilor din domeniul respectiv și a celor care indirect influențează într-un fel sau altul performanțele din compartimentul luat în analiză.**

3 Așa cum a rezultat din activitatea practică de control desfășurată în unitățile sucevene, un alt important instrument — **controlul integral** — care oferă posibilitatea cuprinderii în verificare a întregii activități a unității, a tuturor domeniilor și operațiunilor care au avut loc de la ultima verificare, pentru a avea eficiența scontată face necesară efectuarea unei analize detaliate a tuturor domeniilor de activitate, a intercondiționării acestora, a legăturilor interne din cadrul subsistemelor tehnico-productiv și economico-financiar, a influențelor factorilor exogeni.

4 În acest an, au fost întreprinse și unele **acțiuni de control prin sondaj** (care presupune cuprinderea în verificare a unor perioade sau operațiuni care au avut loc în unitate, urmînd ca din rezultatele sondajului să se poată trage concluzii pentru întreaga activitate a întreprinderii cu privire la valorificarea și gospodărirea economicoasă a bazei tehnico-materiale). **Experiența acumulată arată că el are ca exigențe în obținerea unor rezultate superioare: alegerea perioadelor optime, a domeniilor cu ponderea cea mai mare în activitatea unității, a elementelor cele mai semnificative din cadrul domeniului ales, realizarea unui număr de sondaje suficient pentru a obține rezultate concludente, organizarea atentă a desfășurării acțiunii, astfel încît acestea să răspundă exigențelor cerute de obiectivele urmărite prin sondaje.**

5 Cerințe superioare apar și în efectuarea **inspecției la fața locului** în cadrul căreia se efectuează verificarea faptică prin examinarea directă a bunurilor aflate în unitate, atît cele care sînt folosite pentru desfășurarea activității economico-financiare, cît și cele rezultate din procesul economic, respectiv produse finite, producție neterminată, semifabricate, investiții, în anumite stadii de execuție etc. în scopul verificării existenței bunurilor și lucrărilor, a stării fizice în care se găsesc, a modului de întreținere și exploatare, a gradului de uzură, urmărindu-se stabilirea unor concluzii asupra integrității valorice a bunurilor și a modului de gospodărire a acestora. **Practica relevă că în acest caz se impune să se respecte o anumită procedură de lucru, respectiv examinarea de fiecare dată a fenomenelor urmărite direct la locul la care sau în care acestea s-au produs, prezentarea aspectelor în mod real și evitarea cu desăvîrșire a tendințelor de denaturare a abaterilor mai ales a celor care urmăresc diminuarea efectelor negative ale perturbațiilor. De asemenea, trebuie ca pe parcursul desfășurării acțiunii să se respecte obiectivele stabilite pentru a fi controlate.**

Practica activității din unități reliefează cu pregnanță faptul că rezultatele cele mai eficiente în desfășurarea controalelor subordonate consolidării autogestunii și autofinanțării întreprinderilor se obțin atunci cînd metodele și tehnicile de control se folosesc simultan și în mod conjugat, în funcție de cerințele concrete ale perfecționării activității economice.

Gh. PARDAU
Suceava

Aspecte metodologice ale dimensionării optime a întreprinderilor industriale

ESTE UN FAPT binecunoscut că, sub incidența unei multitudini de factori, pe plan mondial s-a diversificat tot mai mult structura industrială — atât la nivelul economiei naționale cât și la nivel de ramură sau subramură — alături de tendința, dominantă câteva decenii, de crearea a unor mari unități industriale, conturându-se și opțiunea pentru unități mici și mijlocii. În aceste condiții, o problemă importantă ce se cere soluționată este aceea a determinării nivelului optim de concentrare, a eficienței diferitelor categorii dimensionale și a dimensiunii optime a întreprinderilor în cadrul ramurilor și subramurilor industriale ale economiei naționale.

Pentru țara noastră, implementarea noului mecanism economico-financiar, perfecționarea metodelor de planificare și stimularea economică creează condiții favorabile — generând în același timp noi cerințe — privind dimensionarea optimă a întreprinderilor și a nivelului concentrării, mai ales în condițiile unor restricții determinate de criza energetică și de materii prime, precum și de schimbările care s-au produs și continuă să se producă în economia mondială. Tocmai pornind de la acest comandament social au fost întreprinse anumite cercetări la nivelul Institutului de economie socialistă. Investigațiile respective, circumscrise la nivelul a trei subramuri industriale (bumbac, lină, electronică) au permis desprinderea anumitor tendințe semnificative privind evoluția nivelului concentrării, a dimensiunii întreprinderilor, a structurii și eficienței acestora pe grupe de mărime, tendințe pe

care le vom prezenta în continuare.

Intrucât determinarea nivelului optim de concentrare al unităților industriale presupune adoptarea unei metodologii adecvate, în cadrul studiului nostru am procedat la gruparea întreprinderilor după numărul personalului, admitând că întreprinderile mici sînt cele care au un personal cu pînă la 500 persoane, mijlocii între 500—1 000, mari între 1 000—3 000 și foarte mari peste 3 000. Modificările în structura întreprinderilor pe grupe de mărime, după numărul de personal, sînt marcate de dinamica înregistrată în perioadele analizate (tabelul nr. 1). Astfel, în industria bumbacului și industria linii cele mai mari creșteri ale numărului de întreprinderi se înregistrează la întreprinderile mijlocii, iar în industria electronică și de tehnică de calcul, la întreprinderile foarte mari. Creșteri însemnate au loc, de asemenea, la întreprinderile mici și foarte mari în industria bumbacului, iar în industria linii la cele mari. În industria electronică și tehnicii de calcul, numărul întreprinderilor mari scade cu 37,5%.

Creșterea numărului de întreprinderi a fost urmată, în general, de o creștere proporțională a numărului de personal, cele mai mari creșteri realizându-se în întreprinderile mijlocii (industria bumbacului și a linii) și în cele mici și foarte mici (industria electronică și tehnică de calcul). În ceea ce privește evoluția valorii fondurilor fixe, se observă o creștere accentuată a acestora comparativ cu creșterea numărului de întreprinderi și a personalului, ceea ce ilustrează îmbunătățirea dotării tehnice a întreprinderilor nou

înființate, precum și a celor existente. În general creșterea gradului de înzestrare tehnică a muncii în subramurile analizate. Cu toate acestea, sporirea valorii fondurilor fixe nu a fost însoțită în toate cazurile de creșterea corespunzătoare a producției globale, cum ar fi, spre exemplu, la întreprinderile mijlocii din industria bumbacului și a linii și la întreprinderile foarte mari din industria electronică și tehnică de calcul, fapt ce denotă că nu există o condiționare directă, pretutindeni valabilă, între creșterea gradului de înzestrare și creșterea productivității muncii.

Ca urmare a dinamicii diferite înregistrate de principalii indicatori de caracterizare a dimensiunii întreprinderilor din cele trei subramuri, structura acestora a cunoscut, între anii 1971—1981, o serie de modificări (tabelul nr. 2). Deși datele prezentate cu privire la evoluția tuturor categoriilor dimensionale și a procesului de concentrare a producției în subramurile investigate se cer privite cu anumite rezerve (dată fiind evoluția contradictorie a indicatorilor susmenționați), se poate totuși susține că pe fundalul tendințelor generale de modificări structurale, întreprinderile mari și foarte mari continuă să rămână preponderente, avînd cea mai mare greutate atît în ce privește numărul de întreprinderi și de personal, cit și raportat la valoarea fondurilor fixe, a producției globale, a producției nete și beneficiului. Astfel, în industria bumbacului, cele două categorii de întreprinderi reprezentau, în anul 1981, 60,2% din numărul total de întreprinderi și dețineau 91,6% din numărul de personal, 89,2% din valoarea fondurilor fixe, 92,6% din valoarea producției globale, 93,0% din producția netă și 84,3% din beneficiul realizat. Situația se prezintă similar și în industria linii și electronică-tehnică de calcul, unde întreprinderile mari și foarte mari reprezentau 60% și respectiv 80% din numărul de întreprinderi, 85,9% și respectiv 94,8% din numărul de personal, 78,6% și respectiv 92,3% din valoarea fondurilor fixe, 86,6% și respectiv 90,1% din valoarea producției globale, 86,2% și respectiv 93,3% din producția netă și 82,7%, respectiv 92% din volumul beneficiului. Aceste constatări ne-ar îndreptăți să considerăm că foarte cele trei subramuri se caracterizează, de-a lungul întregii perioade luate în studiu, printr-un nivel ridicat al concentrării, dar că, în același timp, s-au înregistrat o serie de oscilații în evoluția indicatorilor de comensurare a dimensiunii, cu implicații în sensul creșterii sau reducerii nivelului de concentrare.

Tabelul nr. 1

Dinamica principalilor indicatori ce caracterizează dimensiunea întreprinderilor

Indicatori	Grupe de întreprinderi după numărul de personal	Industria bumbacului	Industria linii ¹⁾	Industria electronică și tehnică de calcul ²⁾
Număr de întreprinderi	pînă la 500	200,0	120,0	100,0
	500—1 000	240,0	200,0	100,0
	1 000—3 000	140,3	166,7	62,5
Număr de personal	peste 3 000	186,7	120,0	233,3
	pînă la 500	147,0	167,5	203,6
	500—1 000	232,1	203,8	161,5
Valoarea fondurilor fixe	1 000—3 000	133,0	170,0	50,2
	peste 3 000	168,5	129,7	195,4
	pînă la 500	288,2	315,9	299,8
Valoarea producției globale	500—1 000	540,0	523,0	221,3
	1 000—3 000	249,0	285,2	87,3
	peste 3 000	304,6	187,3	301,7
Valoarea producției globale	pînă la 500	300,9	352,5	611,6
	500—1 000	400,0	211,4	449,5
	1 000—3 000	330,3	303,4	135,9
	peste 3 000	380,6	251,4	227,1

1) 1972 = 100 ; 2) 1976 = 100.

Tabelul nr. 2

Structura principalilor indicatori de caracterizare a dimensiunii, pe grupe de întreprinderi după numărul de personal

Indicatori	Subramuri	Grupe după numărul de personal							
		mici		mijlocii		mari		foarte mari	
		pină la 500		500-1 000		1 000-3 000		peste 3 000	
		1971	1981	1971	1981	1971	1981	1971	1981
Număr de întreprinderi	Industria bumbacului	6,5	7,7	16,1	23,1	48,4	40,4	29,0	26,8
	Industria lînii	21,7 ¹	17,1	17,4 ¹	22,9	39,1 ¹	42,9	21,7 ¹	17,1
	Industria electronică și tehnică de calcul	7,1 ²	6,7	14,3 ²	13,3	57,1 ³	33,3	21,4 ²	46,7
	Industria bumbacului	1,2	1,1	4,9	7,3	40,5	34,4	53,3	57,2
Număr de personal	Industria lînii	3,9 ¹	4,3	7,3 ¹	9,8	37,0 ¹	41,5	51,8 ¹	44,4
	Industria electronică și tehnică de calcul	8,2 ²	8,9	3,1 ²	4,3	53,4 ²	23,0	42,9 ²	71,8
	Industria bumbacului	2,0	2,0	4,8	8,8	39,2	33,2	54,0	56,0
	Industria lînii	6,1 ¹	7,6	6,7 ¹	13,8	35,3 ¹	40,0	51,9 ¹	38,6
Valoarea fondurilor fixe	Industria electronică și tehnică de calcul	0,6 ²	1,1	4,9 ²	6,5	62,1 ³	32,9	32,4 ²	59,4
	Industria bumbacului	0,9	0,8	5,9	6,5	42,2	38,7	51,0	53,9
	Industria lînii	2,9 ¹	3,8	12,2 ¹	9,6	39,4 ¹	44,2	45,5 ¹	42,4
	Industria electronică și tehnică de calcul	1,3 ²	4,1	2,4	5,8	27,0 ²	35,7	45,3 ²	54,4
Valoarea producției globale	Industria bumbacului								
	Industria lînii								
	Industria electronică și tehnică de calcul								
	Industria bumbacului		0,7		6,3		38,7		54,3
Valoarea producției nete	Industria lînii		4,9		8,9		49,0		37,2
	Industria electronică și tehnică de calcul		1,6		5,1		31,6		61,7

1) Date 1972 ; 2) Date 1976.

În contextul celor spuse, se poate afirma că, în general, analizele realizate pe baza grupării întreprinderilor după numărul de personal au oferit posibilitatea desprinderii unor tendințe semnificative privind evoluția dimensiunii întreprinderilor. Cu toate acestea, ele nu permit o caracterizare generală și suficient de precisă a nivelului concentrării în cadrul celor trei sectoare luate în studiu, ceea ce îndreptățește, după aprecierea noastră, utilizarea și a altor metode de calcul.

Din perspectiva amintită, evaluarea de ansamblu și cât mai exactă a nivelului concentrării necesită o apreciere globală care să țină seama nu numai de ponderea diferitelor grupe de mărime a întreprinderilor în numărul total de întreprinderi, de numărul personalului, valoarea producției și fondurilor fixe — așa cum am procedat în prima fază de analiză — ci și de corelarea ponderii numărului de întreprinderi cu ceilalți indicatori menționați: producția globală, producția netă, beneficiul etc. În acest scop, deosebit de utile după părerea noastră, se

dovedesc metodele grafice printre care un loc important îl deține așa-numitul grafic sau curbă a lui Lorenz *).

Construirea mai multor curbe Lorenz pentru diferite perioade de timp, sau pentru diferite ramuri, permite compararea nivelului de concentrare al întreprinderilor în funcție de indicatorii considerați, după curbura liniilor trasate. Întocmirea mai multor tabele de frecvențe cumulate, pentru indicatorii: număr de întreprinderi, număr de personal, valoarea producției, în cazul fiecărei subramuri analizate și trasarea pe baza acestor frecvențe a curbelor lui Lorenz ne-au condus la o reprezentare grafică destul de concludentă a nivelului și evoluției concentrării în cele trei sectoare.

Utilizarea metodei grafice a lui Lorenz prezintă deci avantajul unei caracterizări foarte sugestive și rapide, în timp și spațiu, a nivelului de concentrare precum și a influenței cu care poate fi utilizată. Cu toate acestea, are și un inconvenient, în sensul că nu în toate cazurile permite compararea nivelului concentrării, mai ales în ra-

muri diferite, printr-o simplă privire asupra mărimii suprafeței dintre diagonală și curbă. Pentru a mări gradul de precizie al calculelor considerăm că s-ar putea utiliza cu succes coeficientul lui Gini care este dat de relația:

$$G = \int_0^{100} (x - f(x)) dx$$

și care ar permite calcularea suprafeței ce reflectă nivelul concentrării (situată între diagonală și curba lui Lorenz).

Calcululele efectuate pe baza relațiilor de mai sus ne-au condus, pentru cele trei subramuri, la rezultatele din tabelul nr. 3. Coroborarea rezultatelor obținute pe baza utilizării celor două metode pentru subramurile investigate ne-a permis să constatăm o creștere a nivelului concentrării în industria bumbacului și a lînii și o reducere a acestuia în electronică și tehnică de calcul. Totodată, din analiza datelor rezultă că, dacă în 1971 nivelul concentrării era mai redus în industria lînii decât în industria bumbacului, în 1981 cele două niveluri tind să se apropie. Datele privind nivelul concentrării și coeficientul concentrării relevă, de asemenea, o concentrare mai redusă în electronică și tehnică de calcul comparativ cu celelalte două subramuri.

Cele expuse pînă în prezent ne îndreptătesc să considerăm că față de aprecierile făcute pe baza simplei grupări a indicatorilor de caracterizare a dimensiunii întreprinderilor — aprecieri care, așa cum s-a menționat, oferă adesea concluzii destul de contradictorii — utilizarea celor două metode examinate anterior prezintă, după părerea noastră, avantajul evaluării cu mai mare exactitate și relativă ușurință a nivelului concentrării în timp și spațiu, în cadrul unor ramuri și subramuri industriale, al economiei naționale. Se amplifică astfel posibilitățile pentru o mai bună fundamentare a deciziilor privind orientarea dezvoltării anumitor ramuri și subramuri.

**Marcela IACOBESCU
Mihai ION**

Tabelul nr. 3

Nivelul concentrării în industria bumbacului, lînii, electronică și tehnică de calcul

Subramuri		Nivelul concentrării Coeficientul concentrării (%)			
		1971	1981	1971	1981
Industria bumbacului	După numărul personalului	1 625,2	1 906,0	32,5	38,1
	După valoarea producției	1 449,4	1 851,6	29,0	37,1
Industria lînii	După valoarea fondurilor fixe	1 612,7	1 804,6	32,2	36,1
	După numărul personalului	1 634,4 ¹	2 015,2	32,7 ¹	40,3
Industria electronică și tehnică de calcul	După valoarea producției	1 303,8 ¹	1 966,5	26,1 ¹	39,3
	După valoarea fondurilor fixe	1 519,0 ¹	1 540,6	30,4 ¹	30,8
	După numărul personalului	1 732,9 ²	1 648,9	34,7 ²	33,0
	După valoarea producției	1 951,6 ²	1 062,7	39,0 ²	21,3
	După valoarea fondurilor fixe	1 253,4 ²	1 075,8	25,1 ²	21,5

1) 1972 ; 2) 1976

*) Realizarea curbei lui Lorenz se face prin așezarea pe axa absciselor a ponderei cumulate a numărului de întreprinderi, iar pe axa ordonatelor a ponderii cumulate a valorii producției, numărului personalului sau valorii fondurilor fixe. Diagonala reprezintă cazul în care indicatorii: producție, număr de personal, valoarea fondurilor fixe se repartizează uniform pe întreprinderi, deci al absentei concentrării. Prin urmare, dacă curbele s-ar confunda cu diagonală ar însemna că indicatorii menționați evoluează proporțional cu numărul întreprinderilor (de exemplu, 25% din numărul întreprinderilor realizează 25% din valoarea producției, 50% din numărul întreprinderilor realizează 50% din producție etc.).

Pe măsură ce fenomenul se repartizează mai neuniform, altfel spus, cu cât crește nivelul de concentrare, cu atât curba se abate mai mult de diagonală (devinând mai convexă). Reținem deci că apropierea de diagonală atestă un nivel mai scăzut al concentrării.

Cerințe ale întăririi autoconducerii și autogestiei la nivelul subunităților de bază ale întreprinderii (I)

APLICAREA noului mecanism economico-financiar amplifică posibilitățile de utilizare cu maximă eficiență a resurselor materiale și umane de care dispune întreprinderea, mărind responsabilitatea și stimulând inițiativa colectivelor de oameni ai muncii în elaborarea și realizarea planului economic propriu, a bugetului de venituri și cheltuieli. După cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Principiul autoconducerii și autogestiei economico-financiare trebuie să conducă la mai buna gospodărire a mijloacelor de producție... Consiliile oamenilor muncii, adunările generale, toți oamenii muncii poartă răspunderea directă pentru păstrarea și punerea în valoare cu rezultate maxime a acestor bunuri, asigurând creșterea continuă a producției, ridicarea nivelului ei tehnico-calitativ, sporirea productivității muncii, reducerea cheltuielilor materiale și creșterea eficienței economice”.

Accent pe aspectele calitative ale activității

IN VEDEREA evidențierii cât mai complete a aspectelor calitative ale creșterii economice, documentele de partid subliniază importanța creșterii rolului indicatorilor ce caracterizează asigurarea și utilizarea forței de muncă, a mașinilor, utilajelor și instalațiilor, a materiilor prime și materialelor. Pe primul plan se situează indicatorii de eficiență și cei exprimați fizic, care reflectă laturile esențiale ale autogestiei, stimulând efortul propriu al întreprinderii în valorificarea superioară a resurselor materiale și umane. Astfel, pentru orientarea de ansamblu și acțiunile concrete ale conducerii întreprinderilor, o deosebită importanță capătă planificarea și realizarea **producției fizice** pe sortimente, produse, subansamble, piese, repere sau lucrări; stabilirea **volumului de manoperă** și calculul productivității muncii **pe unitatea de produs** sau lucrare; introducerea indicatorului **fondul total de timp de muncă** al întreprinderii; extinderea utilizării indicatorilor care exprimă **modul de valorificare a materiilor prime și materialelor**, de încadrare în normele și normativele de consum; perfecționarea **bazei informaționale** necesare calculării indicatorilor: **gradul de folosire a capacităților** pe produs, gradul de încărcare a mașinilor, utilajelor și instalațiilor; **gradul de utilizare a fondului de timp** disponibil al forței de muncă și al mașinilor, utilajelor și instalațiilor.

În condițiile autogestiei economico-financiare, acești indicatori trebuie să asigure îndeplinirea următoarelor cerințe: estimarea corectă a potențialului tehnico-organizatoric al întreprinderii, în vederea elaborării și fundamentării planului; dimensionarea optimă a necesarului de resurse, în funcție de nivelul și structura producției fizice; corelarea judicioasă a utilizării resurselor materiale și umane pe parcursul derulării execuției planului; orientarea activității productive astfel încât să se asigure gospodărirea cât mai eficientă a tuturor resurselor materiale și umane de care dispune întreprinderea.

Programul privind aplicarea fermă a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiei, perfecționarea mecanismului economico-financiar, a sistemului de retribuție a muncii și creșterea retribuției în acest cîmp, aprobat de Plenara C.C. al P.C.R. și Marea Adunare Națională, impune organizarea tuturor subunităților de producție pe principiul gestiunii economico-financiare, în vederea creșterii răspunderii întregului personal muncitor pentru realizarea indicatorilor de plan și legării directe a retribuției acestuia de rezultatele obținute.

În acest context, o importanță deosebită o prezintă **afirmarea și sporirea capacității de informare a indicatorilor** (modul în care aceștia permit evaluarea corectă a efortului real depus de întreprindere, a rezervelor potențiale existente), cât și **operationalizarea acestora**, astfel încât să ofere, în funcție de specificul

fiecărei trepte organizatorice, elementele necesare **fundamentării judicioase a deciziilor**.

În ansamblu, în întreprinderile industriale se manifestă preocupări pentru îmbunătățirea gospodării resurselor materiale și umane disponibile. Totuși, mai există însemnate rezerve care pot fi valorificate.

Datorită atât modului de calcul, cât și circuitelor și fluxurilor informaționale aferente, indicatorii de caracterizare a asigurării și utilizării resurselor nu permit întotdeauna evaluarea judicioasă a efortului propriu depus de întreprindere, a rezervelor potențiale existente, aprofundarea analizei modului de gospodărire a resurselor. În aceste condiții, organele de conducere colectivă nu posedă **un instrument operațional care, pe baza cunoașterii nivelului de organizare a diferitelor domenii de activitate, să permită indentificarea căilor adecvate de perfecționare a activității**.

Acolo unde principalii indicatori de plan și bugetele de venituri și cheltuieli nu sînt defalcate și urmărite pe secții, ateliere de producție și chiar pe locuri de muncă, nu se asigură premisele necesare în vederea mării inițiativei și răspunderii întregului personal muncitor, la fiecare loc de muncă, în conducerea activității, întărirea autoconducerii muncitorești; compartimentele de producție nu sînt suficient cointerestate în gospodărirea rațională a resurselor materiale și umane; nu se poate realiza funcționalitatea unui sistem ierarhizat de responsabilități privind gospodărirea resurselor, începînd cu nivelul locurilor de muncă. În acest context, secțiile și atelierele urmăresc prioritar realizarea planului de producție și doar în mică măsură îndeplinirea indicatorilor calitativi de eficiență.

În condițiile în care sistemul informațional actual din întreprindere este astfel structurat încît oferă preponderent informații nivelurilor externe decidente, **organizarea compartimentelor de producție** (secții, ateliere etc.) **pe principiul gestiunii economice proprii necesită existența la acest nivel a unui sistem de planificare, evidență și urmărire operativă a principalilor indicatori**.

Din investigațiile efectuate în numeroase unități industriale, ținînd seama de experiența și necesitățile acestora privind instrumentarul de lucru al conducerii colective pentru întărirea autoconducerii și autogestiei și aplicarea consecventă a principiilor mecanismului economico-financiar la nivelul subunităților de producție, au rezultat unele direcții posibile de perfecționare, dintre care le prezentăm pe cele mai semnificative.

Gestiunea resurselor materiale și umane

O INSEMĂNĂTATE deosebită pentru orientarea spre eficiență a întregii activități capătă întărirea rolului ce revine în elaborarea judicioasă a deciziilor **indicatorilor care caracterizează asigurarea și utilizarea resurselor materiale și umane**.

Organele de conducere colectivă sînt datoare să se preocupe de fundamentarea și defalcarea indicatorilor referitori la asigurarea și utilizarea forței de muncă, a mașinilor, utilajelor și instalațiilor, a materiilor prime, materialelor precum și costurile de producție pînă la nivelul secțiilor/atelierelor; aceasta va permite corectarea operativă a abaterilor intervenite pe parcursul execuției față de sarcinile prevăzute, sporirea inițiativei și răspunderii colectivelor de oameni ai muncii în gospodărirea eficientă a resurselor.

În vederea evidențierii efortului real depus și a rezervelor potențiale existente, prezintă importanță efectuarea unor **analize periodice** la nivelul secțiilor/atelierelor de producție, privind modul în care sînt respectate **corelațiile** dintre :

— gradul de realizare a fondului de retribuire, de îndeplinire a normelor de producție, a productivității muncii, concordanța dintre categoria lucrărilor și a muncitorilor care le execută ;

— gradul de utilizare a fondului de timp disponibil al mașinilor, utilajelor și instalațiilor, a fondului de timp maxim disponibil al muncitorilor, a consumului normat de energie ;

— manopera prevăzută în documentațiile tehnice și cea efectiv consumată pe produse, grupe de produse și total producție.

Analize periodice intercorelate este necesar să fie efectuate și pe total întreprindere, privind **nivelurile realizate** ale indicatorilor de caracterizare a asigurării și utilizării resurselor materiale și umane (în prezent calculați și raportați în exteriorul întreprinderii de către diferite compartimente funcționale), pentru a furniza elementele necesare organelor de decizie. În acest scop, apare utilă înființarea unui colectiv de **analiză economico-financiară**, care — pe baza datelor furnizate de toate compartimentele unității — să ofere organelor de conducere colectivă **informații judicioase în vederea elaborării strategiei întreprinderii**. Totodată, evidențierea de către compartimentele funcționale a influenței factorilor externi (perturbatori) asupra nivelului realizat al indicatorilor ar reliefa atât efortul propriu al întreprinderii, cât și abaterile față de nivelul preconizat. Se cere organizată o strânsă concurență între compartimentele planificare și personal-învățământ-retribuire, astfel încât pe tot parcursul derulării execuției să se asigure reactualizarea fondului total de timp de muncă planificat al întreprinderii, corespunzător modificărilor intervenite în structura fizică a planului de producție.

Cu multă consecvență trebuie să acționeze conducerea colectivă pentru sporirea rolului indicatorului **gradul de utilizare a fondului de timp disponibil al mașinilor, utilajelor și instalațiilor**. La nivel de întreprindere. Aceasta va elimina vehicularea unui volum inutil de informații — mai mult sau mai puțin riguroase — între centrală și întreprindere privind fundamentarea și realizarea acestui indicator, în condițiile în care indicatorii planului de producție aprobați de centrală sînt deja fundamentați pe baza capacităților de producție existente ; totodată, să-și înlăture practica de completare a „fișelor U” — practică adeseori formală, dată fiind existența unor sarcini de plan exprese privind acest indicator (necorelate însă cu structura producției fizice) și a căror realizare condiționează acordarea retribuției maiștrilor. Informațiile deformate furnizate prin „fișa U” conduc la fundamentarea nejudicioasă a planului de revizii și reparații de către compartimentul mecano-energetic, producând în final pierderi importante la nivelul economiei naționale.

Odată cu lansarea comenzilor de fabricație este necesară **stabilirea consumurilor** de materii prime, materiale și manoperă **la nivel de secție, atelier, formație de lucru**, în scopul de a evidenția operativ, pe parcursul execuției, nivelul abaterilor și cauzele care le-au generat ; în acest mod, factorii de decizie implicați (șeful de formație, maestrul, șefii de atelier, secție, șeful compartimentului de pregătirea-programarea-urmărirea producției, inginerul șef, directorul tehnic) vor fi permanent informați, pentru a putea interveni în mod oportun. De asemenea, determinarea și reactualizarea, în funcție de condițiile concrete ale procesului de producție, a **consumurilor de energie pe produs** vor permite atât optimizarea loturilor de fabricație, în vederea minimizării consumului total de energie, cât și defalcarea pe baze reale, în vederea respectării lor, a cotelor de energie alocate secțiilor/atelierelor de producție. În acest scop, o măsură utilă o poate constitui organizarea, în cadrul compartimentelor de proiectare, a unor colective distincte care să cuprindă și energeticienii, însărcinate cu proiectarea, reproiectarea și reactualizarea — în funcție de condițiile concrete — a consumurilor specifice de materii prime, materiale și energie.

În cadrul organizării sistemului de relații din interiorul întreprinderii, conducerea acesteia trebuie să urmărească asigurarea unui **schimb oportun de informații** între compartimentele pregătirea-programarea-urmărirea producției, mecano-energetic, proiectare, secții/ateliere de producție, în vederea stabilirii unor **programe de lucru** care să prevadă : utilizarea concentrată a capacității unor instalații care condiționează fluxul tehnologic din aval (de pildă, funcționarea la capacitatea nominală a cuptoarelor de tratament termic în câteva zile consecutive, pentru asigurarea necesarului de producție al întregii săptămâni de lucru) ; eliminarea, pe cât posibil, a timpilor de funcționare în gol a utilajelor ; reducerea timpilor aferenți montă-

rii și demontării matricei, prin concentrarea execuției cantității programate lunar din același tip de reper. În cadrul aceleiași concurențe se impun întocmirea judicioasă de către compartimentul planificare, a „graficului de urmărire a încheierii comenzilor” și difuzarea lui operativă către compartimentele P.P.U.P., contabilitate, secții/ateliere de producție, ca o premisă pentru înregistrarea corectă în postcalcul a tuturor documentelor primare aferente aceleiași comenzi.

Evaluarea judicioasă a efortului propriu și a rezervelor

FUNDAMENTAREA, elaborarea, adoptarea și aplicarea deciziilor consiliului oamenilor muncii în vederea îndeplinirii indicatorilor stabiliți prin plan și utilizării eficiente a indicatorilor interni cu caracter operațional privind folosirea judicioasă a resurselor materiale și umane își vor putea spori valoarea prin rezolvarea unor probleme de competența unor organe ierarhic superioare și prin măsuri interne, ale întreprinderii. Avem în vedere, de pildă, în legătură cu :

— **gradul de utilizare a fondului de timp maxim disponibil al personalului muncitor** : elaborarea unei metodologii unitare de fundamentare a acestui fond cu luarea în considerare a timpilor previzibili, aferenți concediilor de boală, de maternitate, programului redus, învoierilor pentru activități obștești ; organizarea unor evidențe riguroase la nivelul secțiilor, atelierelor, formațiilor de lucru, pentru urmărirea pe cauze a timpilor utilizați neproductiv ; constituirea unui sistem unitar de evidență privind mișcarea personalului atât în interiorul întreprinderii, cât și în/din afara acesteia ; calcularea și urmărirea decadală și lunară a indicatorului atât la nivel de secție/atelier de producție, cât și la compartimentul personal-învățământ-retribuire și la cel de planificare-dezvoltare ;

— **productivitatea muncii** : calcularea indicatorului pe baza orelor efectiv lucrate ; calcularea și urmărirea lui, decadal și lunar, atât la nivel de secție/atelier de producție, cât și la nivelul compartimentelor personal-învățământ-retribuire și planificare-dezvoltare ;

— **gradul de utilizare a fondului de timp disponibil al mașinilor, utilajelor și instalațiilor** : elaborarea unor instrucțiuni unitare de completare a „fișelor U” și difuzarea acestora în cadrul secțiilor și atelierelor de producție ; fundamentarea fondului de timp disponibil cu luarea în considerare a timpilor aferenți concediilor de boală, de maternitate, programului redus, concediilor de odihnă ale personalului muncitor ; calcularea și urmărirea, decadal și lunar, a indicatorului la nivel de secție/atelier de producție și compartiment planificare-dezvoltare, pentru toate mașinile și utilajele existente în întreprindere, inclusiv cele amortizate integral ;

— **gradul de realizare a consumului de materii prime și materiale** : elaborarea la nivel de produs a normelor de consum de materii prime și materiale ; eliminarea calculării și raportării normativelor de valorificare exprimate pe baza valorii producției globale ; constituirea, la nivelul secțiilor și atelierelor, a unor evidențe zilnice riguroase privind consumul real de materii prime și materiale, abaterile față de norme ivite pe parcursul desfășurării execuției ; întocmirea, în cadrul compartimentelor proiectare și aprovizionare, a unor evidențe pentru urmărirea încadrării în indicii medii de consum normați la materialele procurate pe bază de repartiții sau din import.

Vasile DAN
Ruxanda ISAIC-MANIU
Sorin CRUÇERU
Elena NIȚULESCU

Institutul de economie industrială

În a doua parte a articolului vor fi prezentate concluziile și propunerile autorilor în legătură cu un sistem de indicatori care să permită evaluarea cantitativă a gradului de organizare și, pe această bază evidențierea rezervelor organizatorice în ce privește gospodărirea resurselor materiale și umane și identificarea principalelor domenii în care să se acționeze.

UN TIP DE SISTEM MARE — SISTEMUL DE PRODUCȚIE MULTIUZINAL

STRUCTURA PRODUCȚIEI industriale moderne are multiple aspecte. Structura pe ramuri, așa cum este ea definită și folosită în statistică, bazată pe similitudinea produselor, tehnologiilor și materialelor utilizate este doar un caz de structură. Cercetarea industriei moderne necesită recunoașterea caracterului multi-structural al acesteia.

Un tip de structură care ajunge să fie de mare importanță din punct de vedere tehnologic și economic este rețeaua de sisteme de producție multiuzinale. Tot mai puține sînt produsele — îndeosebi în domeniul construcției de mașini — la care totalitatea sau majoritatea proceselor de transformare pot avea loc într-o singură incintă, adică într-o singură uzină. Mai mult decît atât, sînt și puține cazurile în care totalitatea sau majoritatea proceselor de transformare pot avea loc în cadrul unei singure organizații multiuzinale (de exemplu centralele în socialism sau marile companii monopoliste multiuzinale din capitalism). Reunirea tuturor proceselor tehnologice necesare pentru realizarea unui produs s-a dovedit ineficientă nu numai în cadrul unei uzine, dar și în cadrul unei organizații multiuzinale. Încercarea mai veche a marii companii Ford de a cuprinde fabricarea tuturor produselor necesare unui automobil prin achiziționarea de întreprinderi siderurgice, de anvelope, de sticlă etc. a trebuit să fie abandonată.

În principiu, sistemul de producție multiuzinal în construcția de mașini în care este cel mai dezvoltat constă din una sau mai multe uzine de montaj și o mulțime de uzine specializate în producția de componente de diferite grade (componente elementare, componente de gradul I, gradul II etc., adică subansamble de diferite grade ierarhice), uzine specializate tehnologic (turnătorie, forjă, prelucrări mecanice, tratamente termice), unități de inginerie tehnologică, unități de consultanță, de antrepriză generală, de diferite servicii industriale etc.).

În țara noastră, prin dezvoltarea industriei orizontale a început să prindă contur sistemul de producție multiuzinal de producție a automobilelor. El se va extinde și se va dezvolta pe măsura creșterii producției de autovehicule cuprinzînd un număr crescînd de uzine variate ca profil de activitate și ca dimensiuni. În țările cu o industrie automobilistică dezvoltată sistemul de producție multiuzinal cuprinde sute de mii de întreprinderi; și mai ales datorită procesului de concentrare care se

desfășoară în prezent, publicul larg cunoaște numai cîteva zeci de firme care cuprind uzinele de montaj și numai o parte din uzinele de celelalte tipuri menționate mai sus (componente etc.). Situația este similară în producția de avioane, de nave, de mașini-unelte, de utilaje tehnologice etc.

Cum s-a ajuns la această situație? S-a constatat foarte timpuriu pe cale intuitivă că un sistem tehnic mare nu poate fi realizat în mod eficient într-un sistem de producție unic. Chiar și invenții relativ recente, cum au fost avionul, automobilul, mașina cu aburi, în stare de invenție au fost realizate cu cooperarea mai multor întreprinderi. Orice mașină este un ansamblu de componente care, deși par similare, din punctul de vedere al omului din afara industriei (aparent aceeași materie primă, aceleași procedee de prelucrare, deformare plastică, aşchiere etc.) sînt foarte diferite atunci cînd trebuie realizate. Aceasta dintr-o mulțime de motive: mărci diferite de oțeluri, prelucrări cu oameni și mașini diferite etc. Diferența este și mai mare între componente de rang ierarhic superior; fabricarea motoarelor, carburatoarelor, etc. presupune cunoștințe vaste care ocupă întregul potențial intelectual al specialiștilor. Factorul principal care diferențiază continuu tehnologiile este imperativul reducerii costurilor. Pentru a face un automobil la un preț accesibil cumpărătorului de masă este nevoie de un volum de cunoștințe și de mijloace tehnice mult mai mare decît pentru a-l face ca prototip sau ca obiect de lux.

Diferențierea tehnologiilor sub imperativul costurilor conduce la necesitatea de a se fabrica produsul în serie, ceea ce presupune existența unui utilaj specializat de un volum valoric și fizic important. Dacă un piston izolat poate fi realizat cu oarecare grijă într-o turnătorie obișnuită, pistonul produs în serie de sute de mii de bucăți nu mai poate fi făcut decît în unități de producție specializate cu cadre specializate la toate nivelurile (de la concepție și conducere pînă la execuție și desfacere).

În felul acesta dintr-o singură fabrică imaginată de automobile (imaginată pentru că în realitate niciodată un automobil nu s-a fabricat într-o singură uzină) se desprind mii și mii de activități specializate, organizate în unități autonome. Sub presiunea imperativului de a reduce costurile, divizarea se accentuează mereu. Introducerea unor materiale noi și a unor tehnologii noi acționează în aceeași direcție.

Totodată, se constată că unele componente, destinate unui tip de consumatori, sînt utile unor beneficiari care montează mașini total diferite. Unele piese de mașini, cum sînt șuruburile,

niturile, rulmenții, roțile dințate sînt folosite în toate ramurile construcției de mașini. Altele, pentru cîteva tipuri de produse. Standardizarea și tipizarea măresc aria de utilizare a unor componente. Se creează condițiile pentru fabricarea în masă, ar fi absurd, de pildă, ca o uzină de montaj automobile să-și producă singură șuruburile.

Lucrurile au mers atît de departe încît unele organizații multiuzinale cuprinzînd numeroase uzine să se specializeze în anumite clase de componente. Sînt relativ cunoscute marile concerne producătoare de componente auto care aprovizionează pe marii producători de vehicule. Așadar, prin procesul logic (și istoric) schițat mai sus se formează diferite tipuri de sisteme multiuzinale de producție. Ele îmbină o foarte avansată diviziune a muncii cu coordonarea numeroaselor și variatelor activități în vederea atingerii scopului final: realizarea produsului finit în condiții tehnice și economice superioare.

Uzinele producătoare de componente și servicii se autonomizează treptat, devenind unități economice distincte. Ele nu mai sînt simple secții ale uzinei de montaj. Aceasta, datorită faptului că prin cunoștințele și utilajele pe care le posedă ele pot servi nu numai pe beneficiarul inițial ci și pe alții, uneori apăruți în mod neașteptat. De exemplu, o invenție poate crea o cerere nouă de componente preexistente. Uzinele noastre de componente fac un export de sine stătător.

Sistemele multiuzinale de producție nu au frontiere bine definite. De exemplu din sistemul multiuzinal de producție a automobilelor ies produse destinate altor ramuri industriale. Acesta se interferează cu sistemele multiuzinale orientate spre alte produse finale și cu uzinele și organizațiile producătoare de produse de uz general. În felul acesta sistemul multiuzinal dobîndește unele trăsături ale sistemului mare așa cum este definit în literatura de specialitate: „Înțelegem prin sistem mare un sistem complex cu structură și obiective, compus din mai multe subsisteme și un sistem coordonator interconectate printr-o structură de interacțiune complexă și a cărui comportare cade sub incidența principiului de incertitudine“¹⁾.

Sistemul multiuzinal este un sistem complex cu structură și obiective, fiindcă este compus dintr-o mulțime de subsisteme. Sistemul coordonator fizic este, în principiu, uzina de montaj. Pe plan organizatoric sistemul coordonator este centrala, iar pe plan superior sistemul de conducere al ramurii și al economiei naționale. Structura de interacțiune este complexă, deoarece unitățile de componente și servicii interacționează nu numai cu uzina de

¹⁾ Florin Stănculescu, Sisteme mari: teme și aplicații, în volumul Noile tehnologii de vîrf și societatea Editura politică, București, 1983, p. 233

montaj, ci și între ele, și cu uzine din mediu, practicând până și un export de sine stătător. Această interacțiune conduce în mod necesar la generarea unei anumite incertitudini în funcționarea sistemului multiuzinal. Elementele de incertitudine provin în primul rând din desfacere, de unde variațiile cererii se transmit tuturor uzinelor participante. Schimbările care intervin în concepția și execuția produsului final pot avea efecte asupra tuturor uzinelor participante. Pot interveni necorespuneri între capacități din diferite motive. De exemplu este o decizie dificilă de a alege între un export direct și imediat de componente și asigurarea montajului, presupunând că cererea la produsul final este incertă.

În viața economică incertitudinea este o provocare adresată agenților cărora aceștia trebuie să-i facă față. De exemplu, în fața incertitudinii determinate de piața externă agenții economici nu se pot apăra activ ci numai prin măsuri defensive. Ei trebuie să se adapteze la acțiunea factorilor din mediul exterior. Principalul mijloc economic și tehnologic de contracarare a incertitudinii externe este flexibilitatea sistemului și a componentelor sale. Din punctul de vedere al flexibilității economice sistemul multiuzinal prezintă avantajul că el cuprinde în mod necesar sau în mod deliberat unități de producție mici. Acestea pot fi construite rapid în cazul unei creșteri a cererii sau își pot întrerupe temporar și parțial activitatea fără a produce pagube mari. Uzinele participante pot să-și desfacă produsele uzinei de montaj a propriului sistem sau ale unor uzine din alte sisteme. Pentru a se realiza această flexibilitate însă este necesară o mare operativitate și energie din partea organelor de conducere la diferite niveluri.

Se pune problema calculului stării optimale a sistemului multiuzinal de producție. Dificultățile de principiu ale calculului stării optimale a unui sistem mare sînt expuse în studiul lui Florin Stănculescu. Sistemele economice nu pot atinge decât într-un moment dat o stare optimală. În momentul următor starea optimală devine neoptimală. Într-o economie socialistă închisă, neexpusă oscilațiilor pieței externe și cu ritm lent al progresului tehnic, organul central de planificare ar putea să calculeze o traiectorie optimă. Spunem în principiu, deoarece pe această traiectorie trebuie să se miște o matrice de dimensiuni foarte mari, pentru calculul căreia nu există instrumente. Deși semnatarul acestui articol nu este specialist în materie, el are senzația că ne punem prea mari speranțe în evoluția tehnicii de calcul. Aceasta trebuie să aibă limite intrinseci și care exclud în principiu posibilitatea de a se controla prin calcul, fără procedee euristice de simplificare, evoluția sistemelor mari. O dovadă în acest sens este faptul că după un sfert de secol de încercări nu s-a realizat o adevărată mașină de tradus, ajungându-se la concluzia că, de fapt, nu sînt cunoscute structurile profunde ale limbilor. Astfel, problema s-a întors de la tehnica de calcul la disciplina de baștină.

Un sistem economic mare, cum este sistemul multiuzinal de producție, este

în mod inevitabil expus vicisitudinilor piețelor externe. Acestea sînt generate de un sistem atît de mare încît nu pot fi controlate de nimeni. Sistemul multiuzinal de producție este astfel expus acțiunii unor factori aleatori la care trebuie să reacționeze prin mijloace adecvate fiecărui caz în parte. Pentru aceasta atît sistemul în ansamblu, cît și părțile sale componente trebuie să dispună operativ de informație adecvată și de capacitate de decizie selectivă, cu alte cuvinte de informație de marketing și de informație de prognoză tehnologică și economică precum și de capacitatea de a prelucra prompt această informație și de a reacționa la ea.

O dificultate de principiu în calculele optime ale sistemelor industriale rareori pomenită este aceea a specificării variabilelor. Eficiența unui sistem industrial depinde de variabile de natură foarte diferită, tehnologice și economice. Care dintre ele merită sau trebuie luate în model? Cum trebuie ele definite? Cum trebuie ele agregate sau dezagregate? Cum trebuie regrupate? Toate aceste întrebări cer răspunsuri dificile chiar și pentru un model mic. Pentru toate acestea sînt necesare analize speciale.

Dificultățile se amplifică în cazul unor sisteme mari.

Dificultățile optimizării sistemelor mari au condus la abordarea conceptului de satisfacție de către H. Simon în opoziție cu maximizarea, adică la constatarea că se pot găsi soluții satisfăcătoare fără ca acestea să fie neapărat optime. Acesta este analog cu conceptele de „suboptimizare” sau „optimizare flexibilă” menționate de F. Stănculescu. Evident că principiul de optim rămîne etalonul de referință. Din acest punct de vedere trebuie subliniat că pentru științele economice aplicate și teoretice elaborarea conceptului de optim are o importanță tot atît de radicală ca și apariția noțiunilor de derivată, de integrală, de matematică aplicată în științele naturii. La urma urmelor calculul economic în analiza matematică se bazează de cele mai multe ori pe aproximări. Nici măcar o mărime atît de simplă cum este viteza unui vehicul nu se poate calcula cu precizia teoretică cerută de formula matematică. Noțiunea de optim însă evidențiază structura problemei, pune în evidență variabilele esențiale și mai ales faptul că, cu mijloacele date, se pot obține rezultate maxime și nu mai mult. Decidentul înarmat cu teoria optimizării, chiar fără a face calcule formale, va avea la dispoziție procedee mentale eficiente de judecare a problemelor cu care este confruntat. În felul acesta intuiția lui formată prin experiență se va îmbogăți cu un procedeu de ordonare a datelor intuiției.

În faza actuală nu putem înlocui arta conducerii ca atribut specific uman prin soluții formalizate. Sistemul multiuzinal de producție generat prin interacțiunea dintre factorii tehnologici hotărîtori pentru formarea lui și factorii economici este totodată în mod natural un sistem structurat ierarhic. El permite „o conducere descentralizată, dar coordonată prin ierarhizarea obiectivelor la diferite niveluri și prin armonizarea obiectivelor locale în scopul atingerii obiectivului global”²⁾.

Mai mult decît atît, sistemul de pro-

ducție multiuzinal este un exemplu cît se poate de grăitor de sistem mare structurat ierarhic. Astfel, producătorul de carburatoare care are numeroase și dificile probleme specifice, pe care numai el știe să le rezolve, trebuie în același timp să țină seama de producătorul de motoare, aflat la un nivel ierarhic superior al sistemului, de cerințele acestuia, oferindu-i totodată din proprie inițiativă soluții mai bune. Producătorul de motoare, datorită limitelor intelectului uman, nu poate avea toate cunoștințele necesare pentru a dirija în mod direct activitatea producătorului de carburator. Cei doi se pot înțelege numai prin cunoștințe de interfață sau de interferență. Atît la noi în țară cît și la toți fabricanții de automobile și de motoare în general producătorul de carburatoare este separat de cel de motoare. Exemplul este deosebit de relevant datorită complexității celor două componente, complexitate care se accentuează prin imperativul de a se obține cu o cantitate de carburant dată o cantitate maximă de energie mecanică.

În jos, problemele se pun în mod analog în fabricația de componente de motor (bolțuri, supape, pistoane, segmenti, arbori cu came, arbori cotiți) etc. În sens opus se pune problema relației dintre producătorul de motoare și cel de vehicule finite.

(Sub)optimizarea se obține aici prin acțiune umană directă și mai ales prin interacțiune. Sistemul multiuzinal de producție, rezultat al evoluției tehnice mediate de factorii economici, este prin excelență un sistem al cărui liant de bază este cooperarea. Avînd în vedere dificultățile și complicatele probleme tehnice și economice care intervin în funcționarea sistemelor multiuzinale, spiritul, înclinația spre cooperare sînt o condiție necesară pentru funcționarea sistemului în ansamblu. Deși aflate la un nivel ierarhic superior în sistem producătorul de motoare nu poate să emită simple ordine producătorului de carburatoare, printre altele pentru că s-ar putea să nici nu cunoască întreg limbajul acestuia din urmă.

Se creează astfel o vastă și subtilă rețea de cooperare care implică o importantă capacitate de organizare colectivă, precizie și elastică, capabilă de adaptări reciproce între uzine diferite, producătoare de componente cu configurații, materiale, tehnologii, funcții definite, și cu organizări interioare diferite. Deși flexibilă, cooperarea trebuie să rezulte într-o funcționare extrem de precisă. Componentele trebuie să ajungă la fabrica de asamblare într-o cadență egală, pentru a se evita costurile de stocare și intreruperile în lucru.

În ultimul timp sistemul multiuzinal de producție s-a impus, chiar și în cazul cînd nu există suficiente condiții materiale. Uzinele integrate cooperează între ele, prin livrări reciproce de componente și de servicii, deși, între asemenea întreprinderi cooperarea, fiind o activitate secundară, întîmpină mari greutăți. Nu începe încă să se dezvolte economică generală, progresul tehnic, cooperarea internațională vor impune amplificarea în continuare a sistemelor multiuzinale ca aspect important al structurii industriale.

Ihor LEMNIJ

²⁾ F. Stănculescu, op. cit. p. 235

Probleme ale viitorului și dezvoltării în viziunea specialiștilor

Populație și creștere economică în țările în curs de dezvoltare

EXISTĂ ARGUMENTE îndeajuns de puternice pentru a îndreptăți analiza impactului factorului demografic asupra creșterii economice în țările în curs de dezvoltare, ca o entitate distinctă? Formulând un răspuns afirmativ cunoscutul demograf francez Alfred Sauvy reține, în capitolul introductiv la un număr monografic dedicat de publicația „Revue Tiers-Monde*”) acestei probleme, o serie de elemente care ar susține, în plan teoretic, metodologic și practic, o atare opțiune. Astfel, alături de aspectele deosebit de complexe pe care le relevă impulsivitatea progresului economico-social în țările în curs de dezvoltare — proces în care binomul populație-creștere economică definește un loc central —, analiza tendințelor manifestate în plan demografic la nivelul acestui grup de țări este relevantă pentru ansamblul comunității mondiale prin ponderea în creștere a populației lor, prin elementele de specificitate ce caracterizează evoluția fenomenelor demografice și care își răsfrâng efectele la nivel planetar.

Variabila demografică : evoluții și tendințe previzibile

CEL MAI SEMNIFICATIV aspect îl reprezintă, după cum consideră autorii**) studiilor cuprinse în volum, pe baza unor analize și proiecții demografice cu orizont pînă în anul 2075, o anumită stabilizare a creșterii populației mondiale la o rată anuală de creștere de 2%. Iar principalul factor ce a determinat această tendință este modificarea ritmului de creștere a populației din țările în curs de dezvoltare, popu-

lație ce reprezintă astăzi trei pătrimi din totalul populației mondiale. Tendința sesizată de demografi este deosebit de semnificativă întrucît ea conturează un alt cadru de analiză a evoluțiilor viitoare, atît în ce privește creșterea propriu-zisă a populației cît și elementele economice, sociale, politice cu care această variabilă se întrepătrunde și se condiționează reciproc.

Adoptînd ca orizont al proiecțiilor demografice anul 2075 autorii studiilor cuprinse în volum disting următoarele tendințe ce vor putea caracteriza, într-o variantă „mijlocie“, evoluția populației mondiale și în mod particular cea a țărilor în curs de dezvoltare. Pe plan cantitativ se întrevide o creștere a populației mondiale de la 2,5 mld. în anul 1950 și 4,4 mld. în 1980, la 6,2 mld. în anul 2000 și 10,4 mld. locuitori în 2075, limită temporală în care se apreciază că se va atinge un prag de stabilitate. Populația țărilor dezvoltate, care era de cca. 832 milioane persoane în anul 1950, pentru a crește la 1,1 mld. în 1980, nu va mai înregistra sporuri semnificative. Spre deosebire de aceste evoluții, populația țărilor în curs de dezvoltare se estimează că va crește rapid și într-un interval de timp îndelungat. Ele vor definește pentru orizontul de timp ales, 87% din populația mondială (și circa dublul populației mondiale actuale) cu diferențieri semnificative între regiuni și țări.

Aceste evoluții vor fi însoțite și de o serie de mutații calitative, cele mai importante reținute în cadrul volumului fiind transformarea considerabilă a structurii pe vîrste a populației mondiale în sensul îmbătrînirii acesteia — proces manifest în momentul de față în țările dezvoltate dar care se va extinde și în țările în curs de dezvoltare,***)) și accelerarea procesului de urbanizare.

Desigur, după cum se subliniază și în volum, aceste previziuni trebuie privite cu o anumită prudență. Mai mult decît atît, ele devin semnificative numai dacă sînt integrate într-un context explicativ mai larg și, mai cu seamă, dacă se ține seama de elementele specifice, adesea inedite, ce caracterizează dinamismul populației în țările în curs de dezvoltare. Astfel de particularități există și ele pot fi puse în evidență deosebit de pregnant prin procesul urbanizării, analizat pe larg de autorii recentei monografii. Iată cîteva date ce conturează acest fenomen : în perioada

1900—1940 populația urbană a țărilor în curs de dezvoltare a crescut mult mai repede decît populația totală, care, la rîndul său, a sporit vertiginos ; între anii 1960 și 1970 populația totală a crescut cu 2,6 % pe an în timp ce populația urbană a cunoscut un ritm de creștere de 4,5% anual. Un alt element semnificativ este cel al dezvoltării marilor orașe, numărul orașelor cu peste 100 000 de locuitori mărindu-se de 10 ori din 1930 încoace.

Dacă în sine procesul concentrării urbane este un corolar firesc al dezvoltării societăților industriale, în cazul țărilor în curs de dezvoltare această mutație socială a cunoscut forme specifice. Ar fi vorba, după cum opinează cercetătorii francezi amintiți, de o creștere extrem de rapidă într-un interval scurt de timp (cîteva decenii comparativ cu o durată de peste un secol în cazul țărilor dezvoltate). La acest aspect, ale cărui efecte nu sînt pe deplin elucidate, se adaugă ritmul inegal de urbanizare, regiunile care actualmente înregistrează cea mai înaltă creștere a populației urbane avînd la începutul procesului cel mai scăzut nivel. Important este de subliniat și faptul că urbanizarea în țările în curs de dezvoltare nu are de regulă un suport economic îndeajuns de puternic, ceea ce explică și randamentele scăzute ale producțiilor agricole concomitent cu o rată înaltă a șomajului urban. În sfîrșit, sensul acestor mișcări migratorii are, de regulă, un caracter singular : din zonele rurale spre metropole, fapt care nu a permis crearea unui sistem de localități urbane armonios, elastic, caracterizat deopotrivă prin existența orașelor mari, a celor mici și mijlocii.

Argumente pentru o abordare nouă, inovativă

ELEMENTELE evocate pot fi circumscrise categoriei faptelor concrete. Conturarea unor soluții depășește însă limita imediatului, a unor efecte locale, pentru a face apel la o abordare mai cuprinzătoare în care elementul central îl constituie ecuația populație — dezvoltare. Or, după cum se desprinde din studiile înmănușate în volum, la nivel teoretic și metodologic (și implicat la nivelul strategiilor de politică so-

Cristian POPESCU

(Continuare în pag. 24)

*) Demain le Tiers-Monde : population et developpement. Revue Tiers-Monde, nr. din aprilie-iunie 1983

**) aceștia sînt : A. Sauvy, J. Austruy, Ph. Bourcier de Carbon, J. Brenez, W. Seltzer, H. Leridon, J.C. Chasteland, L. Tabach, P. Bairocn, I. Deble, M. L. Samman, J. Coussy, Ph. Hugon, M. Cartier, C. Etienne.

***)) în țările în curs de dezvoltare numărul persoanelor în vîrstă de 65 de ani și mai mult (care s-a dublat deja în perioada 1950—1990) va crește de la 32 mil. în anul 1980 la 416 mil. în anul 2100, deci o mărire de 13 ori. Această evoluție este semnificativă mai cu seamă sub aspect economic, fiind recunoscut faptul că în societățile moderne costul întreținerii persoanelor în vîrstă este mai ridicat decît cel necesitat de întreținerea persoanelor tinere.

ȘCOLI • CURENTE • ECONOMIȘTI

IN PREZENT, în cadrul preocupărilor de modernizare a economiei chineze, agriculturii i se acordă o importanță deosebită. Documentele celei de-a doua sesiuni a Adunării Populare Naționale a R.P. Chineze din iunie 1979, consacrate jalonării concrete a procesului de modernizare multilaterală a societății chineze, au subliniat că „cele patru sarcini — reajustarea, reforma, reorganizarea și ameliorarea economiei naționale — urmăresc în principal dezvoltarea producției cerealiere, a celorlalte sectoare ale agriculturii, corespunzător creșterii populației și dezvoltării industriale”¹⁾. S-a reafirmat principiul director al politicii economice de „a lua agricultura ca bază și a face totul pentru avântul producției agricole”²⁾.

Pornind de la necesitatea asigurării unui echilibru dinamic între sectorul I și sectorul II, ca și între resursele umane, materiale și cele financiare ale creșterii economice, economistul Chen Yun, de exemplu, aprecia că „agricultura este o foarte puternică forță restrictivă a magnitudinii construcției economice. Măsura dezvoltării agriculturii condiționează măsura creșterii producției de mijloace de consum, iar măsura creșterii puterii financiare condiționează măsura creșterii populației industriale și urbane. Când scara reproducției — releva Chen Yun — este mai largă decât resursele financiare și materiale de care dispune țara, înseamnă că ceva duce în mod sigur la haos economic; stabilitatea economică poate fi asigurată numai cind cele două categorii de resurse concordă perfect”³⁾.

Principiul director al politicii economice, în condițiile modernizării socialiste a Chinei „de a lua agricultura ca bază și de a face totul pentru a asigura avântul producției agricole”, este înscris în fruntea celor zece principii ale construcției economice, formulate la sesiunea din iunie 1979, și la cea din 30 noiembrie — 1 decembrie 1981 ale Adunării Populare Naționale. În acest context, s-a dat și următoarea justificare a opțiunii pentru agricultură printre prioritățile dezvoltării economice: „Agricultura este baza oricărei economii naționale. Modernizarea sa progresivă, adaptată la condițiile țării

Economiștii chinezi despre locul agriculturii în economia socialistă și mecanismele de stimulare a acesteia (I)

noastre, va permite ca ea să furnizeze din abundență populației din orașe, târguri, centre industriale și miniere, cereale, carne și alte bunuri alimentare; de a livra o cantitate mereu mai mare de produse, plante tehnice și alte materii prime industriei ușoare și textile; de asemenea de a furniza aceste produse pieței externe; va asigura oricărei industrii o vastă piață continuu prosperă; va contribui la dezvoltarea agriculturii, industriei științei și tehnicii într-o interdependență și o interpretare tot mai strânsă”⁴⁾.

Prioritatea agriculturii în structura economică este legitimată printr-o multitudine de argumente de ordin istoric, economic, social, politic, intern și internațional. Reputatul economist Xue Muqiao sublinia că „agricultura este baza economiei noastre naționale. Nici o modernizare nu va fi posibilă fără o agricultură puternică. De aceea, orientarea structurii agricole a țării constituie una din direcțiile primare ale modernizării ei socialiste, în cadrul căreia prioritatea trebuie dată agriculturii”⁵⁾.

Sistematizând argumentele economiștilor chinezi privind locul și rolul prioritar al agriculturii, desprindem că această ramură: a) constituie principala sursă de produse agro-alimentare pentru subsis-

tența populației; b) constituie o condiție sine qua non a alianței muncitorești-tărănești și a stabilității politice a sistemului socialist; c) reprezintă o sursă importantă de materii prime pentru industria ușoară și alimentară; d) asigură folosirea cât mai deplină a uriașei forțe de muncă chineze; e) contribuie într-o măsură foarte importantă la crearea produsului social și a venitului național; f) contribuie în mare măsură la export și astfel la asigurarea lichidităților valutare necesare; g) contribuie în proporție hotărâtoare la acumularea de fonduri necesare acumularii și industrializării; i) asigură echilibrul ecologic.

Selectind câteva exemple, menționăm, în primul rând, accentul care se pune pe asigurarea hranei pentru întreaga populație. Această problemă fiind deja rezolvată, în prezent se pune problema ca, paralel cu o strictă politică demografică — pe baza căreia se apreciază că populația Chinei din anul 2100 va fi mai mică de 680 milioane locuitori⁶⁾ — dezvoltarea intensivă a agriculturii să asigure o creștere cu 150% a producției de alimente, creșterea consumului mediu zilnic de la 56 grame proteine în prezent la 86 grame pe o persoană, din care 70-80% să fie de origine animală. Prin aceasta, China se va putea compara cu țări dezvoltate ca Franța, Japonia sau S.U.A.⁷⁾

În al doilea rând, dezvoltarea prioritară a agriculturii are — în optica chineză — rațiuni social-politice foarte importante. Ținând seama de ponderea covârșitoare a țăranimii în populația Chinei, asigurarea condițiilor de viață ale acesteia condiționează însuși procesul construcției socialiste. „Populația, în mod deosebit țăranimea — consideră Xue Muqiao — duce încă o viață grea. Într-o țară ca a noastră, neglijarea securității vieții țăranilor poate afecta foarte mult stabilitatea și unitatea politică a întregii țări”⁸⁾.

În al treilea rând, argumentele privind prioritatea agriculturii țin de asigurarea industriei ușoare și alimentare cu materii prime necesare. Astfel, He Jian Zhang, director adjunct al Institutului de Economie al Comisiei de Stat a Planificării, menționează, pe lângă furnizarea totalită-

FIȘE

Marcel Stoica
Iacob Cătoiu
Camelia Rațiu-Suciu

Experiment și euristică în economie

● Unul din argumentele substanțiale care au susținut pene-

trarea modelelor matematice în economie îl reprezintă incapacitatea metodelor clasice de a reprezenta și formula soluții adecvate complexității și dinamicii proceselor economice. În cadrul acestor metode care permit o mai bună fundamentare a deciziilor se numără și metodele de experimentare și simulare în economie, domenii cărora le este consacrat un recent volum tipărit la EDITURA ȘTIINȚIFICĂ ȘI ENCICLOPEDICĂ, sub titlul „Experiment și euristică în economie”. Autorii — Marcel Stoica, Iacob Cătoiu, Camelia Rațiu-Suciu — au realizat un studiu de „adâncime asupra metodelor moderne de simulare și experimentare economice. Își află astfel o tratare extinsă în economia volumului probleme cum sint experimente cu un singur factor, experimente multifuncționale, tehnici euristice de simulare ș.a. Relevante pentru

preocuparea autorilor de a conferi un caracter utilitar acestor: elaborate teoretico-metodologice sint numeroasele aplicații practice prezentate de-a lungul volumului cu exemple specifice din industrie, agricultură, construcții și comerț, caracteristice pentru activitățile de producție, aprovizionare — stocare — depozitare.

Dinamica mecanismului economic

● Preocupările vizând intensificarea acțiunii factorilor calitativi ai dezvoltării au antrenat un efort în creștere privind analiza, înțelegerea și adaptarea mecanismului economiei socialiste în conformitate cu noile exigențe. Dar problema în cauză are deja o istorie, putând li im-

partă în trei etape distincte — după cum susține András Bródy în articolul „A gazdasági mechanizmus bírálatának három hullama” (Trei etape în critica mecanismului economic) publicat în numărul 7-8/1983 al revistei „KÖZGAZDASÁGI SZEMLE”. Prima dintre acestea, consemnată în literatura de specialitate, accentua necesitatea regindirii mecanismului economiei socialiste prin prisma activizării pirghiilor de stimulare a creșterii eficiente. Cea de a doua, arată A. B., ar fi fost axată pe problema controlului economic. În sfârșit, cel de al treilea moment de reflecție epistemologică asupra alcătuirii și funcționării mecanismului economic socialist marchează o deschidere de optică. Alături de problemele strict economice își află o tratare integratoare probleme sociologice, istorice, politologice. Pentru perspectivă,

ții bunurilor alimentare, aportul acestei ramuri la asigurarea a 70% din materiile prime ale industriei ușoare¹⁾.

În al patrulea rând, așezarea agriculturii pe primul loc în politica economică este determinată de ponderea covârșitoare a acestei ramuri la folosirea forței de muncă. În legătură cu aceasta, la Conferința asiatică a parlamentarilor, privind populația și dezvoltarea, ținută la Beijing în octombrie 1981, în Declarația parlamentului chinez se face aprecierea că „în cele mai multe țări din Asia dezvoltarea economiilor și folosirea forței de muncă sînt predominant dependente de producția agricolă²⁾”. Continuînd această idee, în literatura economică chineză se susține că, prin dezvoltarea agriculturii, „nu numai că se răspunde presiunii cererii populației pentru îmbunătățirea nivelului de trai și dezvoltarea producției, ci, de asemenea, se asigură un important canal de folosire a forței de muncă a țării³⁾”. Practic, la începutul anului 1980, agricultura absorbea 75% din forța de muncă, industria 13%, iar serviciile 12%.

În al cincilea rând, centrarea procesului de modernizare a Chinei pe agricultură este legată și de aportul acestei ramuri la realizarea acumulării socialiste. Asupra acestei chestiuni, contribuții teoretice remarcabile a adus economistul chinez Chen Yun, referindu-se la principiul „de a face lucrurile numai pe măsura capacităților noastre” și de a asigura un permanent echilibru între veniturile și cheltuielile financiare. Or, așa cum se afirmă, productivitatea muncii din agricultura chineză este încă considerabil redusă, pentru ca veniturile ei să permită și acumularea necesară unei ample industrializări. Referindu-se la faptul că reajustarea economiei naționale implică o încetinire a ritmului dezvoltării, economiștii chinezi consideră că aceasta nu afectează atingerea obiectivelor modernizării dar va schimba modelul ei.

Chinezilor le este tipic tocmai stilul de viață sobru și nu, de exemplu, posedarea unui autoturism, ci a unei biciclete. Prin prisma condițiilor proprii, se susține o „modernizare în stil chinez” care are în vedere îmbunătățirea nivelului de trai

pentru toți cetățenii, în condițiile creșterii de 3-4 ori a venitului național pe locuitor pînă la sfîrșitul acestui secol. Răspunzînd la întrebarea privind soarta modernizării Chinei, un articol editorial menționa următoarele: „Nu mai este necesar să cîntîm că China nu poate să urmeze calea industrializării care a fost adoptată în apus cîteva sute de ani în urmă sau să utilizeze sume însemnate de monedă străină și să-și sporească exporturile în vederea industrializării așa cum se practică în unele țări. Nu putem, de asemenea, înainta pe calea modernizării pe seama intereselor populației rurale și a nivelului de viață al poporului. Pe scurt, noi trebuie să realizăm modernizarea prin propriile noastre eforturi și să făurim un sistem economic național independent, bizuindu-ne în principal pe acumulări de fonduri din propria noastră economie, și numai în subsidiar pe ajutor străin. Noi nu putem urma orbește experiența și modelele altor țări, dar trebuie să ne însușim ceea ce este valoros și util și să studiem calea de modernizare care este cea mai potrivită țării noastre⁴⁾”.

În ultimii ani, ca urmare a aplicării reformei economice, ritmul creșterii producției agricole s-a intensificat.

Experții consideră că pentru a corespunde nevoilor de cereale, în China randamentul pe unitatea de suprafață arabilă ar trebui să sporească cu 50-100% pînă la sfîrșitul acestui secol. Dar, cum se știe, pentru a face față necesităților de cereale ale țării, China a recurs la importuri. Această situație subliniază, o dată mai mult, necesitatea stimulării producției agricole a Chinei. În optica chineză, principala cale de impulsioneare a dezvoltării agriculturii nu este dezvoltarea bazei tehnico-materiale, mecanizarea și chimizarea ei, ci organizarea socialistă a agriculturii, paralel cu o complexă politică de dezvoltare rurală, care cuprinde și încurajarea producătorilor individuali.

Întrebării cum poate fi construit socialismul cu un popor de țărani, economiștii

chinezi îi răspund că „revoluția are ca forță conducătoare proletariatul și ca forță principală țărănimea”. De aceea, angajarea priorităților de dezvoltare în favoarea agriculturii a fost o opțiune cu un profund caracter politic, justificată însă și din punct de vedere economic prin aceea că agriculturii îi este rezervat un rol de bază, de motor al dezvoltării industriale. În acest concept, agricultura ca bază a economiei este punctul de plecare, iar industria, ca factor conducător, este punctul de sosire; viitorul agriculturii este industria, iar dezvoltarea înseamnă industrializarea economiei naționale.

conf. dr. Gh. CIULBEA

¹⁾ Vezi Deuxième Session de la V-a Assemblée Populaire Nationale de la R. P. de Chine (documents), Beijing, Editions en langues étrangères, 1979, p. 30.

²⁾ Idem, p. 31.

³⁾ Chen Yun, On Factors Conditioning the Nation's Scale of Construction, in „Economic Readjustment & Reform”, Beijing, 1982, p. 35-36.

⁴⁾ La Deuxième Session de la V-e Assemblée Populaire Nationale de la R. P. de Chine (documents), Beijing, Editions en langues étrangères, 1979, p. 39; Zhao Ziyang, La situation économique et l'Orientation à suivre pour notre edification, Beijing, Editions en langues étrangères, 1982, p. 26.

⁵⁾ Xue Muqiao, China's Socialist Economy, Foreign Languages Press, Beijing, 1981, p. 241.

⁶⁾ Vezi China's Population: Problems & Prospects, Beijing, New World Press, 1981.

⁷⁾ Song Jian, Population development - goals and plans, in „China's Population: Problems & Prospects”, Beijing, New World Press, 1981, p. 29.

⁸⁾ Xue Muqiao, Op. cit., p. 241-242.

⁹⁾ He Jian Zhang, La politique économique chinoise à l'heure actuelle in „La Chine en construction”, nr. 1, ian. 1981, p. 4.

¹⁰⁾ The Beijing Declaration on Population and Development, in „Beijing Review”, nr. 45, nov. 1981, p. 14.

¹¹⁾ Xia Zhen, A New Strategy for Economic Development, in „Beijing Review”, nr. 32, aug. 1981, p. 15. Vezi și: Chen Yun, A Break with „Leftist” Thinking, in „Economic Readjustment & Reform”, New World Press, Beijing, 1982, p. 30.

¹²⁾ Vezi „China populară”, nr. 2 (172), 1981, p. 10.

concluzionează autorul, se întrevede o abordare sistemică a acestor probleme prin considerarea mecanismului economic ca o parte a mecanismului social în ansamblu.

Similitudini și deosebiri

• Deși în efortul de a oferi soluții pentru depășirea crizei economice din țările în curs de dezvoltare numeroși economiști fac apel - ca termen de comparație - la criza mondială din anii '30, deosebirile între cele două momente de evoluție ale economiei mondiale sînt mai numeroase decît similitudinile. După opiniile împărtășite de Victor Urquidí în articolul „L'autosuffisance - seule solution pour le Sud”, publicat în numărul din august-septembrie al revistei „FORUM DU DEVELOPPEMENT”, un element comun îl

constituie accentuarea politicilor comerciale defensive și protecționiste, în timp ce actualul peisaj economic al țărilor în curs de dezvoltare ar avea drept trăsături specifice: un stadiu de industrializare inegal și adesea orientat nejudicios; o subdezvoltare a economiei rurale; dependența energetică accentuată, un nivel record al datoriei externe. Tocmai în virtutea unor asemenea elemente, ieșirea din criză a acestui grup de țări trebuie gîndită în alt chip decît depășirea crizei anilor '30. Deși se pot alcătui numeroase scenarii în acest sens, elementul central rămîne, după opinia lui V.U., o dezvoltare autocentrată care să stimuleze reducerea importurilor și valorificarea resurselor interne ale fiecărei țări, deopotrivă cu promovarea unei politici active de export și amplificarea comerțului Sud-Sud.

Interdependențe

• Dificultățile economice resimțite în țările capitaliste dezvoltate au generat, la nivelul factorilor de conducere și al opiniei publice, o mentalitate neconformă cu realitatea; anume că acestea au un caracter preponderent exogen, că s-ar datorita, așadar, unor acțiuni întreprinse în afara țării respective. Or, după cum se arată într-un studiu publicat în revista „PROBLÈMES ÉCONOMIQUES” (numărul 1839), această prezumție are la bază ignorarea unui proces caracteristic evoluției economiei mondiale din ultimele decenii: accentuarea interdependențelor economiilor naționale. Este adevărat însă că procesul menționat nu este evident sub toate dimensiunile sale, unor componente relativ bine deter-

FIȘE

minate cum ar fi interdependențele pe plan comercial și al politicilor monetare adăugîndu-li-se altele, mai recente, cum ar fi regionalizarea (sau chiar mondializarea) fluxurilor tehnologice, integrarea pe plan financiar. Consecința logică a considerării la justa valoare a intensității interdependențelor economice între țări este evidentă. După cum se arată în studiul citat, nici o acțiune asumată pe plan național nu este lipsită de repercusiuni la nivelul economiilor altor state, pe un plan mai larg, relansarea economiei mondiale presupune o acțiune coordonată, care să țină seama de interesele tuturor statelor lumii.

Populație și creștere economică

(Urmare din pag. 21)

cială adoptate) se constată o anumită inadecvare — dacă nu chiar o rămânere în urmă — a scenariilor elaborate pînă în prezent. Elementul cel mai semnificativ îl constituie faptul că o serie de studii de adîncime, sau desfășurate pe eșantioane largi, au infirmat o aserțiune ce părea de domeniul evidenței: anume că evoluția populației influențează dinamica dezvoltării în mod direct. Or, după cum subliniază Alfred Sauvy — această ipoteză fiind asumată ca idee centrală a întregului volum — nu există o legătură clară, evidentă, demonstrată între creșterea demografică, densitatea populației și dezvoltare economică. Există țări în care la o creștere a populației de 3 la sută pe an, nivelul de trai al populației a sporit cel puțin în aceeași măsură cu țările ce au înregistrat o creștere a populației de 1 la sută. Tot o corelație nesemnificativă se înregistrează și în cazul unei alte ecuații considerată revelatoare: disponibilitățile de teren cultivabil și volumul populației; nici în acest caz o parte semnificativă a țărilor cu o populație mai scăzută nu au avut un nivel al producției agricole pe locuitor superior celor cu o mai mare densitate a populației. Ce consecință vădește o asemenea constatare? Din ce unghi trebuie privit raportul populație — dezvoltare economică?

După cum opinează autorii volumului eroarea constatată rezidă, în principal, în modul în care a fost gândit raportul în cauză. Într-o exprimare mai directă, acest raport este mult prea simplist pentru a surprinde și exprima sintetic o realitate complexă, în continuă mișcare, un proces care, în cazul țărilor în curs de dezvoltare, trebuie imaginat în alt chip decît prin simpla extrapolare a experienței istorice a țărilor actualmente dezvoltate. Soluția?; nu am face decît să reedităm o eroare supusă criticii dacă am avea pretenția unei rezolvări unice și definitive, afirmă autorii. Este însă cert că orice idee nouă este bine venită în această tentativă. De pe această poziție, în volum sînt avansate două direcții de cercetare, de abordare a problematicii, care ar permite o mai justă evaluare a fenomenelor studiate. Sintetic, acestea ar viza pe de o parte planul social, iar pe de altă parte un plan societal sau de cuprindere planetară.

A opta pentru o înțelegere din unghiul dinamicii sociale a binomului populație — dezvoltare presupune implicit abandonarea teoriei variabilei demografice ca variabilă independentă în favoarea unei perspective integrale toare care inserează comportamentul demografic într-o structură socială determinată. O atare accepțiune metodologică este justificată și de numeroase date surprinse de autori în sensul unor analize concrete. De pildă, creșterea populației în țările în curs de dezvoltare

nu poate fi gândită în mod independent de comportamentul cuplurilor familiale, comportament care, la rîndul său, este influențat atît de climatul economic propriu acestor țări, cît și de factorii culturali, etnici, instituționali. Or, din această perspectivă ar putea să pară surprinzător că o teză validată în cazul țărilor dezvoltate: concentrarea urbană și creșterea gradului de ocupare a forței de muncă feminine în activități cu caracter industrial determină o reducere a natalității, nu este semnificativă pentru țările în curs de dezvoltare. În mod frecvent sînt înregistrate tendințe opuse care nu pot fi explicate decît prin apelul la o anumită tradiție cu privire la structura nucleului familial, la rolul și statutul femeii în cadrul familiei, la elemente de percepție socială cu privire la factorii de securitate pe care îi reprezintă copiii la nivelul unor comunități etnice ș. a.

Evident, exemplele ar putea fi multiplicat. Autorii studiului rețin însă din ansamblul factorilor socio-culturali care alcătuiesc structura explicativă a dinamicii populației în țările în curs de dezvoltare numai o parte: factorul educație; rolul economic al populației feminine, la care am făcut, deja referire; componenta tehnologică.

Consacrînd acestui ultim factor un spațiu larg în economia cărții, autorii au încercat să surprindă cîteva dintre componentele sociale, mai puțin tratate în literatura de specialitate, dar prin aceasta nu mai puțin importante. Unghiul de vedere îndeobște acceptat acordă prioritate analizei raportului dintre progresul tehnic și progresul economic. Se poate însă susține ideea potrivit căreia un anumit volum al populației impune anumite opțiuni tehnologice, iar argumentația în favoarea acestei ipoteze se concentrează asupra efectelor — diverse — pe care le are progresul tehnic asupra ocupării forței de muncă. În acest cadru pot fi circumscrise, opinează autorii, opțiunile din numeroase țări în curs de dezvoltare pentru așa-numitele tehnologii adecvate, care presupun folosirea unui volum mai mare de forță de muncă. Dacă aceasta ar fi o modalitate prin care factorul demografic acționează asupra strategiei de dezvoltare tehnologică (și implicit, economică) nu este lipsit de interes să se cerceteze efectele pe termen lung ale unor asemenea variante de dezvoltare care acționează implicit în sensul unei creșteri lente a productivității muncii sociale. Or, pentru a evita disfuncționalitățile previzibile se poate acționa în direcția unei atenuări a presiunii factorilor demografici asupra politicilor tehnologice. În acest cadru dobîndesc prioritate acei factori care permit o mai bună asimilare și utilizare a potențialului tehnologic, care asigură un cadru eficient de stimulare și difuziune a inovației,

stimularea capacității de absorbție a noilor produse pe piața internă, factori a căror acțiune este în mare parte dependentă de anumite structuri sociale, culturale, psihologice.

Cel de al doilea plan propus pentru investigarea ecuației populație — dezvoltare este cel societal (sau global). Se intenționează, cu alte cuvinte, să se deceleze relațiile de influență reciprocă între patru variante: populație, resurse, mediu și dezvoltare. Solicitînd din capul locului o anumită prudență cu privire la ideile avansate — prudență impusă de caracterul incipient al acestor studii —, în volum se subliniază că relațiile între variantele amintite sînt foarte complexe, cu efecte adesea contradictorii, dar că o orientare judicioasă a politicilor de dezvoltare nu le poate ignora.

Cel mai evident este impactul negativ al creșterii populației asupra mediului și proceselor dezvoltării. Fie prin intermediul unei civilizații — civilizația capitalistă modernă, — care s-a constituit pe principii ale risipei și alterării mediului (poluarea apei, a aerului și solului, despăduriri forțate, salinizarea solurilor sau degradarea lor prin monocultură, dispariția a mii de specii vegetale sau animale etc.) fie la nivel individual; după cum semnaleză autorii o nouă persoană, prin necesitățile sale, antrenează un consum suplimentar de produse industriale și agricole, de servicii care, cumulat, sporește presiunile asupra mediului. Pentru țările în curs de dezvoltare cel mai mare pericol al dezechilibrării ecosistemului l-ar reprezenta epuizarea sau degradarea resurselor „regenerabile”. De pildă, o creștere a populației într-o regiune a lumii a treia poate conduce la intensificarea consumului lemnului în scopuri menajere; despădurirea excesivă determină, la rîndul său, o degradare a solurilor și o diminuare a producțiilor agricole, ceea ce, în final, ar putea determina un exod rural.

Impactul factorului demografic asupra dezvoltării — prin intermediul variabilelor de mediu —, se poate resimți cel mai puternic la nivelul costurilor sociale impuse de prevenirea, limitarea sau înlăturarea unor factori perturbatori. Or, ținînd seama de puterea economică redusă a acestor țări, presiunea măsurilor de protecția mediului ar putea reacționa chiar în sensul diminuării creșterii populației.

Cele prezentate în cadrul acestui articol au inevitabil un caracter selectiv, dar sensul acestor judecăți, analize, fapte este convergent: apare evident efortul autorilor de a accentua necesitatea adoptării unei noi viziuni, mai suple și diferențiate, asupra binomului populație — creștere economică în țările în curs de dezvoltare. Transpunînd aceste cerințe în planul opțiunilor de politică demografică și economică devine necesară, după opinia autorilor volumului la care ne referim, alcătuirea și aplicarea în practică a unor strategii de dezvoltare mai nuanțate, mai imaginative.

CONGRESUL MONDIAL DE ECONOMIE (I)

obiective, dezbateri, concluzii

DUPA CUM SE ȘTIE, în perioada 5—9 septembrie 1983, la Madrid a avut loc cel de-al VII-lea Congres Mondial de Economie, desfășurat sub egida Asociației Internaționale de Economie¹⁾ și organizat de către Colegiul Economistilor din Madrid din cadrul Consiliului General al Colegiilor Economistilor din Spania. La lucrările acestei importante manifestări științifice — ce s-a bucurat de președinția de onoare a Regelui Juan Carlos I și de vicepreședinția de onoare a primului ministru spaniol, Felipe Gonzalez — au participat aproximativ două mii de economiști, din peste 60 de țări de pe cele cinci continente, printre care laureați ai Premiului Nobel, cum sînt Kenneth J. Arrow și Laurence R. Klein (S.U.A.), cunoscuți profesori și specialiști de diferite tendințe, cum sînt Victor L. Urquidí (Mexic), F. Herrera (Chile), Raul Prebisch (Argentina), Oleg Bogomolov (U.R.S.S.), J. Lesourne (Franța), F. Modigliani, J. P. Lewis, B. Balassa (S.U.A.), L. Pasinetti (Italia), L. A. Rojo, E. F. Quintana (Spania) ș.a. Acestora li s-au asociat prestigioși reprezentanți ai economiștilor din Marea Britanie, R. F. Germania, India, Filipine, Thailanda, Bangladesh, Nigeria, Ecuador, Sierra-Leone, Singapore, Brazilia, Liban, Egipt ș.a. A fost, de asemenea, prezentă o delegație din țara noastră.

De la început trebuie subliniat că desfășurarea la Madrid a lucrărilor celui de-al VII-lea Congres Mondial de Economie — deci în același oraș și, pentru o perioadă, în același timp cu lucrările Conferinței privind securitatea și cooperarea europeană — a fost privită ca avînd o semnificație deosebită. Pe fondul acestor importante evenimente în capitala Spaniei a strălucit, într-o lume a tensiunilor, palida, fragila, dar emoționanta lumină a speranței într-un viitor de pace, cooperare și libertate pentru popoare.

Tema centrală a acestei importante manifestări științifice — „Schimbările structurale, interdependența economică și dezvoltarea mondială” — subiect complex de studiu, de schimb de idei

și reflecții pentru participanți ca și pentru toți cei ce vor valorifica în perspectivă conținutul comunicărilor, a făcut obiectul activității a 4 sesiuni plenare, a 16 sesiuni specializate, 5 sesiuni complementare și 5 mese rotunde. Titlurile comunicărilor prezentate în cadrul interdisciplinar impus de tema de bază s-au caracterizat printr-o mare diversitate — politică monetară; sistemul monetar internațional, politică economică; datoriile externe; dobinzile; dezarmarea, pacea și dezvoltarea; strategiile dezvoltării naționale; rolul instituțiilor internaționale în realizarea unor acorduri viabile între state ș.a.²⁾

După opinia președintelui Comitetului de Organizare, Jorge Fabra, „în spatele acestor ample dezbateri asupra celor mai diverse chestiuni se află, însă, întotdeauna, relația dintre țări sărace și țări bogate, dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare, dintre Nord și Sud, dintre centru și periferie, dintre țările dominante și țările dominate, acesta fiind cadrul ce trebuie modificat, urmînd astfel să fie găsite cele mai bune soluții pentru dezvoltarea și progresul tuturor statelor lumii. S-a relevat în acest sens, utilitatea unui dialog între economiști, sociologi, geografi, ecologi, politologi, practic între specialiști din toate statele lumii. În acest sens, decanul Colegiului Economistilor din Madrid, Eduardo Bueno, arăta: „dacă criza economiei mondiale a provocat nu puține crize în domeniul aspectelor de bază ale cunoașterii și ale științei economice, numai prin intermediul discuțiilor, schimbului de idei între profesioniști, al stabilirii unor obiective noi și mai ambițioase se va putea trece peste spațiile goale pe care profundele schimbări economice în curs le-au lăsat deschise”.

Revenind la grupele mari de probleme abordate de participanții la Congres, trebuie arătat că o atenție deosebită s-a acordat examinării factorilor de creștere economică. În acest cadru, a fost, în primul rînd, analizată situația gravă creată de imposibilitatea a numeroase țări de a face față datoriei externe, au fost relevate rolul nefast al cheltuielilor pentru înarmare și al tensiunilor politice și militare în lume, incidențele acestor fenomene asupra economiei mondiale, o anumită incapacitate a sistemului financiar mondial de a răspunde în mod adecvat unor probleme economice actuale. În toate comunicările prezentate s-a

subliniat că, pe fondul fenomenelor de criză din economia mondială, o principală trăsătură a evoluției economice a fost și este încetinirea creșterii, proces care a afectat toate țările, indiferent de nivelul lor de dezvoltare sau de structura lor economică, dar cu deosebire țările în curs de dezvoltare, la majoritatea cărora s-a vădit și se vedește o scădere a venitului pe locuitor.

Referindu-se la interdependența Nord-Sud, americanul John P. Lewis, de la Universitatea Princeton, a afirmat că aceasta este încă asimetrică, țările din Nord avînd un impact mai mare asupra celor din Sud, decît invers; ceea ce constituie o fază de interdependență negativă, care s-a întins din 1979 pînă în 1982 inclusiv. Lewis era de părere că există totuși, componentele esențiale pentru reconstruirea interdependenței pozitive Nord-Sud (dar care va fi mai greu de controlat în perioada imediat apropiată). Între aceste componente esențiale s-ar putea enumera restrîngerea protecționismului și cerința ca Statele Unite să elaboreze un mandat politic viabil privind un program de ajutor extern mai serios, orientat ferm către dezvoltare. Alți Lewis, cit și alți economiști au subliniat, totodată, că evoluția economică pune în evidență două aspecte privind interdependența dintre economiile naționale: a) perturbațiile economice sînt datorate nu numai legăturilor comerciale, dar în mare măsură legăturilor financiare, cu deosebire restricțiilor în fluxurile de capital și internaționalizării lichidităților; b) manifestarea unui paralelism în politicile aplicate: aceasta privește reacția de apărare a țărilor față de dobinzile ridicate practicate de S.U.A., precum și lupta contra inflației.

S-au făcut dese referiri la faptul că în marea majoritate a țărilor în curs de dezvoltare volumul exportului s-a diminuat pe măsură ce cererea mondială de produse s-a deteriorat. Este un fenomen care a condus la scăderea prețurilor, concomitent cu reducerea venitului pe locuitor în aceste țări, cu consecințe asupra reducerii consumului și investițiilor. În acest fel, creșterea economică s-a încetinit în mod brusc și șomajul a atins niveluri fără precedent în aceste țări.

Mai mulți economiști din țările dezvoltate au apreciat că perioada actuală poate fi considerată ca o perioadă critică pentru cel puțin trei motive:

¹⁾ Asociația Internațională de Economie (I.E.A.) a fost înființată în 1950, la stăruința Departamentului de Științe Sociale al U.N.E.S.C.O. Ea funcționează ca o federație a asociațiilor reprezentative ale economiștilor din fiecare țară.

²⁾ În cadrul întîlnirilor cu specialiștii la Congres cit și în cadrul uneia din sesiunile specializate, delegatul României a prezentat comunicarea „Conceptia românească privind accentuarea factorilor intensivi, de calitate în dezvoltarea economico-socială a României.” Menționăm că modelul de dezvoltare a țării noastre, coordonatele, pirghile și mecanismul de funcționare ale economiei românești au fost urmărite cu mare interes de economiștii participanți la Congres.

— primul este că principalele țări industriale încearcă să rezolve problemele lor actuale prin metode încă ne-verificate. Astfel, Statele Unite, a căror situație economică joacă un rol vital pentru relansarea generală, aplică o politică de austeritate monetară pentru a reduce atât consumul cât și inflația și introduc stimulente fiscale pentru a încuraja investițiile, procese cu efecte sensibile în sensul arătat.

— al doilea motiv privește un număr important de diferende comerciale care au apărut în ultimul timp și care trebuie rezolvate cu scopul de a înlătura dificultățile existente în sistemul comercial internațional;

— al treilea motiv se referă la țările în curs de dezvoltare care și-au diminuat ritmul de creștere, antrenând o încetinire în industria prelucrătoare cât și în ce privește utilizarea forței de muncă în industrie. Diminuarea schimburilor și deteriorarea prețurilor externe a determinat scăderea veniturilor reale pe locuitor, afectând nivelul de trai al grupurilor sociale cele mai vulnerabile. Este posibil ca această situație să se mențină până la relansarea economică în țările industriale dezvoltate, proces ce ar putea să amelioreze situația exporturilor țărilor în curs de dezvoltare. Mai multe comunicări au apreciat, ca o concluzie importantă în acest sens, că evoluția activității economice în țările dezvoltate va fi decisivă pentru restul economiei mondiale.

Poziția autorității academice a lumii anglo-saxone în domeniul economiei, care a fost prezentată de laureatii premiului Nobel Laurence R. Klein și Kenneth J. Arrow, precum și de Franco Modigliani, american de origine italiană, a contrastat cu pozițiile mai radicale și poate mai puțin rigurose argumentate, dar mult mai legate de realitățile cotidiene din țările lor de origine, ale reprezentanților Americii Latine și în general ai Lumii a treia. Denunțându-se in justiția care o constituie faptul că țările subdezvoltate finanțează deficitul țărilor industriale, că dobinzile înalte crează dificultăți suplimentare majorității țărilor, s-a relevat deopotrivă cerința unor programe riguroase de relansare economică în țările în curs de dezvoltare, amintindu-se astfel despre o anume mobilitate a salariilor reale și flexibilizarea pieței forței de muncă în scopul de a spori acumulările întreprinderilor și a favoriza redresarea economică.

Interdependența economiei mondiale care face practic imposibilă exclusivitatea soluțiilor naționale pentru înlăturarea sau atenuarea crizei, a făcut ca reprezentanții tuturor intereselor și ideologiilor să pledeze pentru o cooperare internațională sporită. S-a preconizat necesitatea cooperării, coordonării și solidarității între state ca o condiție necesară pentru lichidarea crizei economice, pentru „construirea unei lumi mai bune”: trebuie puse bazele „unei creșteri stabile și de durată, ale restabilirii în sfera internațională a unui climat de pace și dialog“.

Cerințele progresului și dezvoltării, depășirea dificultăților actualei crize — s-a relevat — reclamă acțiuni ale comunității internaționale orientate, cu prioritate, spre soluționarea problemelor alimentației, protejării mediului ambiant și dezvoltării surselor alternative de energie. În contextul analizei legate de criza mondială de materii prime și energie, analiză ce a constituit obiectul mai multor comunicări și intervenții, s-a evidențiat necesitatea scăderii prețurilor la petrol în scopul de a relansa și consolida dezvoltarea economiei mondiale — în sensul reducerii cheltuielilor pentru import ale principalelor țări consumatoare și ușurării situației țărilor în curs de dezvoltare neproducătoare de petrol și împovărate de datorii. Pe de altă parte s-au avansat și opinii după care scăderea prețurilor petrolului va afecta economia țărilor exportatoare de petrol și în special a celor treisprezece țări membre ale O.P.E.C., care produc în prezent numai la jumătate din capacitatea lor. Deopotrivă, s-a arătat că reducerea prețurilor la petrol amenință să descurajeze, într-o oarecare măsură, investițiile în domeniul dezvoltării surselor de energie și să ducă la o schimbare a tendințelor de folosire mai eficientă a petrolului.

În ce privește petrolul, s-a arătat că în cele mai multe din țările dezvoltate — respectiv Europa Occidentală — sint imobilizate, în medie, 14% din capacitățile rafinărilor, în așteptarea unor „timpuri mai bune“.

În același cadru s-au făcut estimări potrivit cărora volumul comerțului internațional cu cărbune va crește — până la sfârșitul acestui secol — cu aproximativ 25%, în anul 2000 principalii furnizori de cărbune energetic pe piața internațională urmînd să fie S.U.A., Republica Sud-Africană și Australia.

În contextul respectiv, cei mai mulți din economiști au fost de acord să afirme că obiectivul „triplei aprovizionări cu energie“ (o treime petrol, o treime gaze și energie nucleară și o treime cărbune) va putea fi atins numai dacă se vor putea acoperi nevoile scadente de rezervele de țitei pe care se scontează, chiar dacă cărbunele sau alte forme de energie vor prelua o parte în creștere din necesar. S-a mai subliniat totuși că prețurile actualmente stabilite la petrol s-ar putea prăbuși dacă redresarea economică nu va duce la o reînviare a cererii mondiale de petrol.

Referirile la consumul mondial de energie au menționat, în general, o creștere la nivel mondial de 3% anual până în anul 2000. În cazul țărilor industrializate creșterea ar fi de numai 2,1% pe an până în 1990, în timp ce în țările în curs de dezvoltare ea va ajunge la 4,1%.

În acest cadru, s-a subliniat importanța pentru respectarea acestor niveouri a programelor naționale de eco-

nomisire și utilizare judicioasă a energiei. Să menționăm și faptul că în numeroase comunicări s-a acordat o atenție deosebită crizei alimentare mondiale, respectiv dimensiunilor, consecințelor și implicațiilor ei economico-sociale, politice. S-a subliniat că examinarea situației aprovizionării mondiale cu produse agroalimentare relevă o serie de aspecte esențiale pentru caracterizarea dimensiunilor economico-sociale ale problemei alimentației și a impactului acesteia asupra progresului omenirii și anume: a) repartiția extrem de inegală a producției agroalimentare pe glob, cea mai mare parte a producției mondiale la principalele produse agroalimentare fiind concentrată în țările dezvoltate; b) încetinirea tendinței de creștere a producției totale de produse agroalimentare și cu deosebire a producției pe locuitor, atât la nivel mondial, cât mai ales în cazul țărilor în curs de dezvoltare; c) dependența mare a consumului alimentar mondial de producția de cereale; accentuarea dependenței țărilor în curs de dezvoltare față de importul de alimente; d) polarizarea exporturilor de cereale în mîna unui număr restrîns de țări; e) agravarea efectelor adîncirii dependenței țărilor în curs de dezvoltare față de importul de alimente sub impactul scumpirii marcante a prețurilor produselor agricole pe piețele internaționale ca urmare a celor două șocuri petroliere din anii '70.

În legătură cu aceeași problemă a crizei alimentare mondiale, indianul A. Sen a relevat un alt aspect și anume acela că în ultimele decenii pesimismul multusian a cunoscut o nouă renaștere, ghidînd greșit gîndirea economică din două puncte de vedere. În primul rînd este vorba de „concentrarea preocupărilor și acțiunilor asupra unor astfel de variabile înșelătoare precum producția de alimente pe locuitor“ (de fapt producția de alimente a crescut în mod continuu în lume, totuși a scăzut în anumite țări, majoritatea din Africa). În al doilea rînd, mai arăta Sen, avem de-a face cu „concentrarea atenției asupra unui prezumtiv declin pe termen lung al producției alimentare, neglijîndu-se astfel suferințele și mizeria care deja există în lume“.

Asemenea factori — s-a arătat — favorizează perpetuarea și adîncirea decalajelor în sectorul consumului, cu efectele negative de amplasare și corelate pe care le are acest proces asupra forței de muncă și randamentului ei, dezvoltării și progresului societății. S-au subliniat în acest context ca imperios necesare măsuri coroborate dar și acțiuni de amploare la nivel național care trebuie să se bucure de cea mai mare atenție din partea guvernelor și organismelor internaționale.

prof. dr. Barbu Gh. PETRESCU

Malta: prioritățile programului de dezvoltare

POZIȚIA geografică a Maltei, precum și condițiile sale naturale fac economia acestei țări dependentă de evoluția economiilor principalilor parteneri comerciali, ea fiind prin excelență o importatoare de materii prime și de produse finite.

După 1974, în economia malteză a fost inițiat un proces de restructurare economică, concretizat în dezvoltarea cu prioritate a sectorului construcțiilor și reparațiilor navale — în pofida crizei mondiale din acest sector — și în încurajarea investițiilor interne și externe în industria ușoară. Ca urmare, producția industrială a sporit de 5 ori în perioada menționată, contribuția acestui sector la formarea produsului intern brut ajungând la 33%. În cadrul sectorului industrial, locul central îl ocupă ramurile industriei textile și confecțiilor (32,5%) care contribuie cu peste jumătate la formarea veniturilor din export.

Agricultura, practicată pe 44% din suprafața țării, asigură numai 30% din necesarul intern de produse agricole. În 1982, importurile de produse alimentare au reprezentat 15% din importurile totale ale țării.

Sistemul energetic al Maltei depinde în totalitate de aprovizionarea cu țiței din import. Dezvoltarea sectorului industrial a determinat un consum ridicat de energie electrică. După anul 1975, consumul de energie electrică la nivelul întregii economii a crescut într-un ritm anual de 10%.

Strategia de dezvoltare a Maltei în perioada 1981—1985 urmărește menținerea unei creșteri economice menită să asigure ridicarea gradului de ocupare a forței de muncă și o balanță de plăți curente excedentare (soldul activ a fost de 55,8% milioane dolari în 1982).

Planul de dezvoltare prevede o creștere a produsului intern brut într-un ritm mediu anual de 7% pentru perioada 1981—1985. Locul central revine sectoarelor industriale direct productive. Se prevede ca producția sectoarelor direct productive să crească într-un ritm anual de 7,6%, până în 1985, iar contribuția acestor sectoare la formarea produsului intern brut să sporească de la 46% în 1980 la 47,3% în 1985. Principala atenție va fi acordată ramurilor producătoare pentru export, industriei construcțiilor și reparațiilor navale.

Politica industrială a guvernului urmărește dezvoltarea întreprinderilor existente prin creșterea productivității muncii, atragerea de tehnologii noi și facilitarea accesului la materiile prime din țările în curs de dezvoltare. De asemenea, se are în vedere crearea de întreprinderi mixte, cu participare majoritară a capitalului maltez, bazate pe fructificarea complementarității dintre Malta și țările învecinate.

Planul prevede o creștere semnificativă a investițiilor în sectorul industrial. Până în 1985 investițiile urmează să ajungă la circa 25—30% din P.I.B., un loc prioritar ocupându-l cele destinate industriilor orientate spre export.

Un alt obiectiv îl constituie sporirea producției agricole, în special prin folosirea mai eficientă a utilajelor de înaltă tehnicitate și printr-o utilizare intensivă a terenurilor agricole disponibile.

În domeniul energetic, planul prevede extinderea rețelei de distribuire a energiei electrice și trecerea la folosirea unor surse alternative, în vederea reducerii dependenței de importurile de țiței.

Raporturile dintre România și Malta se desfășoară în cadrul bunelor relații statornicite între țări, popoare dornice de pace și progres în lume, convinse fiind de aportul pe care țările mici și mijlocii trebuie și pot să îl aibă în soluționarea problemelor ce confruntă azi omenirea. Pe baza bunelor relații existente pe plan bilateral, a dorinței reciproce de conlucrare fructuoasă se desfășoară și se amplifică și colaborarea pe plan internațional. Sint de notat aici acțiunile în cadrul grupului celor 77, pentru sprijinirea eforturilor țărilor în curs de dezvoltare în vederea propășirii lor economice și sociale, pentru a se pune bazele unei noi ordini economice internaționale. Apropiata vizită în Malta a președintelui Nicolae Ceaușescu va contribui, fără îndoială, la lărgirea și amplificarea relațiilor dintre cele două țări, în interesul reciproc, al păcii și progresului în lume.

Florina OLTEANU

Egipt: eforturi pentru o creștere economică susținută

CONȘTIINȚA necesității întăririi efortului propriu, dublată de asigurarea unui larg sprijin extern pe calea cooperării economice, tehnico-științifice și financiare explică orientarea politicii economice prin planul actual de dezvoltare pe perioada 1982/83 — 1986/87 către dezvoltarea mai accentuată a sectoarelor productive pentru satisfacerea necesităților de bază ale populației, pentru dezvoltarea integrată, bazată pe resursele locale de materii prime, și echilibrată a tuturor ramurilor economice.

Asimetrică datorită condițiilor geografice ale țării, distribuția obiectivelor economice în profil teritorial cunoaște în etapa actuală o dimensiune calitativ nouă, prin începerea unui amplu proces de valorificare a unor mari zone ale țării. Având concentrată nu numai populația dar și întreaga activitate economică pe fișa îngustă de teren fertil oferită de valca și delta Nilului, Egiptul a decis prin programul de dezvoltare pe termen lung 1976—2006 începerea unui proces de populare și valorificare pe cale economică a unor noi zone situate atât la vest cit și la est de Nil precum și în peninsula Sinai.

Printre marile proiecte de dezvoltare care vor schimba configurația economică a țării se numără: zona Canalului Suez, având drept componente microzonele Port Said, Ismailia și Suez și concentrându-și activitatea pe construcții navale, industrie alimentară, pescuit, turism, agricultură prin ameliorarea și a unor noi suprafețe (vor fi înființate noi localități urbane, legătura cu peninsula Sinai va fi asigurată prin mai multe tunele săpate pe sub Canalul Suez); peninsula Sinai (extracția țițeiului, extracția minereurilor, prelucrări metalurgice, pescuit, mica industrie, turism și transporturi); zona Deșertului de Est, de-a lungul Mării Roșii (încercări prospectări și exploatare minere și extinderea porturilor maritime Safaga și Kusair); zona din jurul orașului Cairo (construirea în deșert a mai multor orașe satelit cu profil industrial); zona Assiut (extinderea agriculturii, a agroindustriei și construirea de noi așezări umane); zona de nord a Deșertului de Vest, de-a lungul Mării Mediterane (amenajarea unei suprafețe agricole pentru cultura plantelor și creșterea animalelor, beneficiind de un canal de irigații lung de 350 km alimentat cu apă din Nil); valorificarea depresiunii Qattara din Deșertul de Vest prin crearea unui lac artificial alimentat cu apă din Marea Mediterană ce va servi unor amenajări hidroenergetice și înființarea unor așezări umane;

valorificarea și popularea unui lung coridor prin Deșertul de Vest paralel cu valca Nilului pornind din sud de la lacul Nasser, prin Noua Vale, înglobând oazele Kharga, Farafra, Bahariya și ajungând în depresiunea Qattara pentru a face legătura cu coasta mediteraneană.

În ce privește relațiile economice bilaterale româno-egiptene întreprinderile românești constituie o prezență permanentă pe piața egipteană, cu livrări de tractoare, material rulant de cale ferată, autovehicule, mașini unelte, ciment, produse chimice. La structura de bază a livrărilor românești pe piața egipteană se adaugă tot mai frecvent livrările de mașini pentru obiectivele realizate de România în cadrul acțiunilor de cooperare. La principalele obiective realizate anterior, printre care fabrica de produse sodice El Mex-Alexandria, fabrica de acid sulfuric Abu-Zaabal sau complexul de valorificare a fosfaților de la Hamrawein se adaugă obiectivele aflate în prezent în curs de realizare: centrala termoelectrică Alexandria, repararea parcului egiptean de material rulant, fabrica de ciment Assiut, construirea unor ateliere de reparat vagoane și altele.

Relațiile economice româno-egiptene au o tradiție îndelungată și se derulează în prezent beneficiind de un cadru juridic adecvat, permanent îmbogățit de fructuoasele discuții purtate la cel mai înalt nivel. Viitorul dialog la nivel înalt va constitui un nou prilej pentru adâncirea și diversificarea acestor relații pe baze reciproce avantajoase în interesul celor două țări și popoare, al progresului și înțelegerii în lume.

Marin FRÂNCU
I.E.M.

Ziua mondială a alimentației

Agricultura — o problemă fragilă și complexă

● Ce au însemnat evoluțiile recente pentru agricultura mondială? ● A înțeles omenirea sensul și amploarea eforturilor necesare pentru rezolvarea problemei alimentației în lume? ● Care va fi situația la sfârșitul acestui secol? ● Va putea oare pământul să hrănească o populație de peste 6 miliarde de locuitori? ● Ce schimbări vor interveni în structura consumului alimentar și în comerțul internațional de produse agricole și alimentare? ● Ce schimbări vor interveni în le care preocupă azi omenirea și la care oamenii de știință din multe țări și o serie de organisme internaționale specializate încearcă să răspundă, efectuând numeroase analize și studii de prognoză.

SPECIALIȘTII de la Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (F.A.O.) consideră că anul 1982 a fost în general un an bun pentru agricultură: producția de cereale care constituie principala sursă mondială de energie alimentară și asigură o mare parte din necesarul proteic, a deversat consumul mondial pentru al doilea an consecutiv. Stocurile de cereale au sporit, iar prețurile pe piața internațională au atins cele mai scăzute niveluri din ultimii ani. Această situație nu s-a regăsit însă în toate țările, nici în toate regiunile. Aceasta, pe de o parte datorită faptului că în unele zone recoltele au fost afectate de condițiile meteorologice nefavorabile, iar pe de altă parte, dat fiind faptul că în țările în curs de dezvoltare cu venituri scăzute producția nu a urmat ritmul de creștere demografică. În țările mari producătoare și exportatoare de cereale recoltele bogate au creat probleme cultivatorilor, intrucit odată cu diminuarea prețurilor obținute (ca urmare a creșterii suprafeței și a reducerii cererii, datorită recesiunii economice mondiale) veniturile lor s-au diminuat.

În ceea ce privește producția de origine animală, s-au înregistrat creșteri foarte lente în anul 1982. În țările capitaliste dezvoltate producția nu a crescut sau a crescut foarte puțin (în țările în curs de dezvoltare sporul a fost de 2,5%, cu accente deosebite în sectorul avicol).

Situația cea mai recentă din agricultura mondială demonstrează că problema alimentației în lume continuă să fie fragilă și complexă. Chiar cu o producție mondială satisfăcătoare și prețuri relativ scăzute pe piața cerealelor, securitatea alimentară s-a deteriorat în multe țări. Afectate de nivelul scăzut al recoltelor și al disponibilităților financiare, aceste țări nu au apelat la importul de cereale pentru a-și compensa deficitul alimentar. Referindu-se la problema alimentară, Eduard Saouma, director general al F.A.O., a arătat că „în linii generale, aceasta a rămas neschimbată și a devenit presantă. O ameliorare pe termen lung a securității alimentare necesită o producție sporită de cereale și un grad mai mare de autoaprovizionare în principalele zone importatoare”.

Rezultă că în perspectiva anilor 2000, creșterea accentuată a producției agricole, în special în țările în curs de dezvoltare, este o condiție esențială a progresului în domeniul alimentar.

Perspectivile potențialului resurselor agricole

PE PLAN MONDIAL, omenirea dispune de o capacitate productivă adecvată pentru a asigura la finele acestui secol satisfacerea cererii de produse alimentare a celor peste 6 miliarde de locuitori.

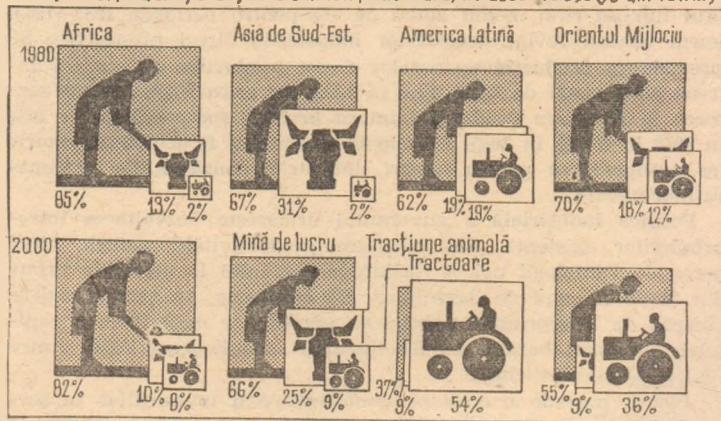
În abordarea perspectivelor producției agro-alimentare trebuie avută în vedere problema resurselor, legată de extinderea suprafețelor arabile și dezvoltarea capacității productive a terenurilor cultivate.

Ritmul de extindere a suprafețelor arabile tinde să se încetinească, datorită limitelor fizice care vor afecta practic toate regiunile geografice, deși în mod diferențiat: limitele absolute (în sensul ieșirii din circuit a pământurilor cultivabile, ca urmare a degradării solurilor) vor fi mai evidente în Asia de Sud-Est și Orientul Mijlociu. Totuși, în America de Sud și centrul Africii suprafețele arabile vor continua să se extindă, dar cheltuielile vor spori considerabil, ca urmare a introducerii în

circuitul agricol a unor zone cu condiții pedoclimatice dificile adaptării la culturile agricole.

Efectul combinat al lipsei de terenuri și al riscului degradării solurilor impune un efort serios de conservare a terenurilor agricole existente și a celor redede agriculturii. Măsurile de conservare a solurilor trebuie să se extindă pe un sfert din terenurile agricole totale până la sfârșitul secolului. Specialiștii de la F.A.O. indică, printre metodele de atenuare a eroziunii hidrice a solurilor: arătura pe curbele de nivel, terasarea, cultura în benzi cu canale de drenare pentru evacuarea apelor în exces; totodată, eroziunea se poate reduce prin menținerea conținutului în elemente organice a solurilor, utilizându-se îngrășămintele organice.

ENERGIA UTILIZATĂ ÎN SECTORUL AGRICOL AL ȚĂRILOR ÎN CURS DE DEZVOLTARE (Mină de lucru, tracțiune animală, tractoare) ÎN 1980 și 2000 (% din TOTAL)

Sursa: F.A.O.

Un recent studiu al F.A.O. („Resursele de pământ pentru generațiile viitoare”) subliniază că terenurile agricole din țările în curs de dezvoltare ar putea fi capabile să asigure hrana pentru o populație o dată și jumătate mai mare decât cea previzionată pentru anul 2000 în cazul utilizării în mică măsură a factorilor de producție; prin utilizarea moderată a factorilor de producție din agricultură ar putea fi hrănită o populație de patru ori mai mare, iar prin utilizarea lor intensivă — o populație de 9 ori mai mare. Previzuniile sînt, firește, condiționate de utilizarea integrală a suprafețelor cultivabile.

Dar, dincolo de aceste aprecieri, realitatea arată că în condițiile existente, extinderea suprafețelor arabile nu va asigura decât un sfert din creșterea necesară a producției vegetale, restul trebuind să se obțină prin dezvoltarea capacității productive a terenurilor. În acest sens, este necesară majorarea aportului factorilor de producție și ameliorarea utilizării lor, creșterea gradului de mecanizare, chimizare, extinderea irigațiilor și a lucrărilor de îmbunătățiri funciare.

Dintre toți acești factori apa este, poate, cel mai important, fiind, în afara pământului, singurul element absolut indispensabil creșterii plantelor. Potrivit estimărilor F.A.O., în intervalul 1980—2000, suprafețele irigate în țările în curs de dezvoltare ar putea spori cu circa 40%, de la 105 mil. ha la 142

mil. ha, din care 75% în Asia de Sud-Est. Terenurile irigate ar putea asigura circa jumătate din sporul producției vegetale.

În privința **îngrășămintelor chimice**, specialiștii de la Departamentul american al Agriculturii prevăd pentru finele anilor '90 dublarea consumului mondial la hectar și o cvadruplare în țările în curs de dezvoltare. De subliniat că sporirea consumului de îngrășăminte nu va fi însoțită de o creștere corespunzătoare a producției: față de un spor de 8 kg produse agricole 1 kg îngrășăminte (raport deci de 8:1) la începutul anilor '70, în anul 2000 raportul va fi de 6:1 cu diferențieri însemnate, respectiv în țările capitaliste dezvoltate acest raport urmînd a fi de 3:1 față de 10—20:1 în țările în curs de dezvoltare. Se apreciază că este posibil să se majoreze efectul îngrășămintelor chimice și să se reducă costul lor prin asocierea cu îngrășăminte organice.

Energia constituie unul din factorii esențiali pentru toate stadiile din agricultură, de la pregătirea terenurilor, pînă la recoltare și transport. În anul 1980, în agricultura țărilor în curs de dezvoltare munca fizică reprezenta 2/3 din aportul energetic, animalele furnizau 1/4, iar mașinile nu furnizau decît 8%. În cursul următoarelor două decenii, ponderea reprezentată de mașini în aportul total de energie se va dubla, atîngînd 19% în anul 2000 (peste 50% în America Latină; în Africa și Asia de Sud-Est, în schimb, deși aportul mașinilor se va cvadrupla, acesta va rămîne încă inferior nivelului de 10%).

În ultimii ani s-a exprimat multă îngrijorare în legătură cu efectele creșterii prețurilor petrolului asupra costurilor de producție din agricultură, emițîndu-se ideea după care, criza energetică ar putea determina o întoarcere la un tip de agricultură mai puțin energo-intensivă (și deci mai puțin productivă). În realitate, sectorul agricol consumă relativ puțină energie față de industrie sau transporturi (4,5% din energia comercială în țările în curs de dezvoltare și 3,5% în țările dezvoltate), excluzînd energia necesară prelucrării, depozitării și transportului alimentelor. Mai mult, în agricultura țărilor dezvoltate, puternic mecanizată și chimizată, consumul total de energie reprezintă ceva mai puțin de 8% din valoarea produselor agricole. Avînd în vedere acești factori, F.A.O. subliniază că „pentru a garanta cantitățile de alimente necesare, politica energetică a națiunilor trebuie să asigure o creștere mai rapidă a consumului de energie comercială în sectorul agricol, comparativ cu consumul energetic total”.

Cunoscînd resursele, să vedem care vor fi **tendențele cererii și schimburilor internaționale cu produse agroalimentare în perspectiva anului 2000.**

Cererea de produse agroalimentare, ca și producția vor crește continuu pînă la sfîrșitul secolului, dar creșterea va fi inegal distribuită și, în consecință, va determina activizarea schimburilor internaționale și mărirea decalajului între nivelul consumului pe locuitor în diferite regiuni ale lumii. Astfel:

- în țările importatoare din Europa de vest și în Japonia, caracterizate de randamente relativ stabile și creșteri demografice scăzute, elementele ce vor condiționa în mod hotărîtor evoluția cererii de produse agroalimentare pînă la finele secolului vor fi ritmul de creștere a veniturilor și modificările ce vor interveni în preferințele de consum;

- în cazul exportatorilor tradiționali de produse agroalimentare, evoluția consumului va fi influențată de situația cererii externe, de fluctuațiile randamentelor și, într-o măsură mai mică, de creșterea prețurilor petrolului;

- în majoritatea țărilor în curs de dezvoltare creșterea demografică va constitui factorul determinant al sporirii cererii de produse agricole. Majoritatea țărilor în curs de dezvoltare vor avea de făcut față unor creșteri bruște ale importului, urmînd să asistăm la o sporire a participării acestuia la satisfacerea consumului în aceste țări. De menționat că sporirea cererii de import se va datora în cea mai mare parte unui grup restrîns de țări, care beneficiază de venituri mai ridicate și care reprezintă o treime din lumea în curs de dezvoltare.

Modificări în structura cererii

PE LINGĂ CREȘTEREA demografică și a veniturilor, un rol important îl are modelarea cererii de consum, în sensul scăderii preferinței consumatorilor pentru alimentele bogate în calorii, în favoarea celor cu conținut proteic ridicat, respectiv creșterea cererii de produse de origine animală. Limitele biologice existente la dezvoltarea efectivelor de bovine și ovine impun ca disponibilitățile de carne să fie constituite în viitor îndeosebi din carne de porc și pasăre, puternic dependente de consumul de cereale furajere și oleaginoase. În plus, în cazul

Dintre prognozele efectuate de Institutul de economie mondială subliniem cîteva tendințe în comerțul internațional cu unele produse agroalimentare:

Griu: volumul comerțului va marca o creștere lentă pînă la sfîrșitul secolului, în special ca urmare a cererii scăzute de import a țărilor capitaliste dezvoltate. În țările socialiste importul va înregistra creșteri minore, reflectînd politicile lor de atîngere a unui grad înalt de autoaprovizionare. În țările în curs de dezvoltare, în schimb, cererea de import se va activa, cu creșteri mai accentuate în Orientul Îndepărtat, parțial în Orientul Mijlociu și Africa.

Cereale furajere: schimburile internaționale vor înregistra noi niveluri record. Cea mai mare parte a creșterii necesarului de import se anticipează pentru Africa, unde consumul acestor cereale este îndreptat în cea mai mare parte spre consumul direct. În țările socialiste va avea loc o creștere ușoară, dar continuă a importului de cereale furajere, ca urmare a creșterii veniturilor populației, datorită creșterii producției animale.

Carne: structura consumului de carne va fi puțin diferită de cea actuală, cele mai importante sortimente rămînd carnea de vită și de porc (37% fiecare din consumul mondial), urmate de carnea de pasăre (20%) și carnea de oaie (6%). ● Creșterea cererii va imprima o tendință ascendentă comerțului internațional, în special la carne de vită, ca urmare a deficitului ce se apreciază că va exista în aprovizionarea cu acest tip de carne în principalele țări consumatoare: S.U.A., Canada, Japonia (care preiau 80% din exporturile mondiale), precum și în țări membre O.P.E.C. și unele țări socialiste.

Zahăr: evoluția comerțului internațional cu zahăr va fi influențată de cîțiva factori și anume: ● **politica** adoptată în principalele țări importatoare și exportatoare, în acest sens existînd perspectiva menținerii politicilor protecționiste adoptate de C.E.E., S.U.A. și Japonia — care au ponderi mari în comerțul cu zahăr; ● **acordurile preferențiale** existente pe plan internațional, în baza cărora schimburile cu zahăr se fac în condiții speciale, ce presupun contracte pe termen lung la prețuri stabile (de regulă superioare celor de pe piața liberă); ● **modificările raportului producție/consum** în principalele grupe de țări. Astfel,

- pentru țările capitaliste dezvoltate se anticipează o reducere a ritmului de creștere a necesarului de import, ca urmare a tendinței de stagnare a consumului și extinderii producției de edulcoranți;

- pentru țările în curs de dezvoltare se întrevăde sporirea necesarului de import, întrucît este puțin probabil ca majorarea producției să țină pasul cu creșterea însemnată a consumului;

- pentru țările socialiste se prevede o creștere a gradului lor de autoaprovizionare și, deci, recurgerea într-o mai mică măsură la import.

Uleiuri vegetale comestibile: volumul schimburilor internaționale va marca o tendință de creștere, cu accent deosebit în deceniul actual, după care, ritmurile anuale vor fi mai lente:

- tipurile de uleiuri care, în anul 1980, au prezentat un grad înalt de internaționalizare (de peste 30%) vor prezenta în perspectivă o tendință de scădere a acestuia (ulei de soia, rapiță, cocos); în schimb, uleiurile a căror pondere a exportului în producție se situa sub 30%, vor prezenta o tendință de majorare și, deci, de creștere a gradului de internaționalizare (este și cazul ulciului de floarea soarelui).

în care producția mondială de pește — sursă importantă de proteine — nu va crește într-un ritm anual de 1,5—2,0%, consumul sporit de furaje necesare pentru a produce o cantitate echivalentă de proteine animale pe seama cărnii de porc și pasăre va crea o cerere suplimentară de cereale și semînțe oleaginoase. Dacă la nivel mondial impactul va fi relativ modest, întrucît peștele asigură circa 6% din consumul mondial de proteine, în cazul țărilor mari consumatoare, acest impact va fi deosebit de important (este cazul Japoniei, de exemplu, unde peștele asigură 25% din aportul proteic).

Balanța cerealelor și în general balanța produselor agroalimentare ar putea fi tensionată în condițiile în care o serie de țări în curs de dezvoltare, țări socialiste și chiar unele țări capitaliste cu venituri mai scăzute își vor majora consumul de origine animală, adoptînd sistemul de furajare intensivă cu cereale, practicat la ora actuală de S.U.A., Canada, Japonia și unele țări membre ale Pieței comune.

În ceea ce privește structura cererii de produse agroalimentare, prognozele pentru deceniul actual reliefează creșterea accelerată a solicitărilor de produse agricole prelucrate, în ritmuri medii anuale de 10—12%. Pe produse, cele mai importante sporuri ale cererii se vor înregistra — dintre produsele vegetale — la uleiuri, zahăr rafinat și făină, iar dintre produsele de origine animală — la carne de pasăre, carne de porc, lapte și brînzeturi.

Virginia CĂMPEANU

Institutul de economie mondială

Perspective economice vest-europene

REGRESUL pe care l-a cunoscut în ultimii doi ani economia vest-europeană ar putea fi înlocuit în 1983 de un progres, deși este aproape sigur că acesta va fi modest — apreciază Departamentul comerțului al S.U.A.

În analiza specialiștilor americani se fac următoarele estimări asupra evoluției economice în unele țări vest-europene pe ansamblul anului 1983 și în perspectivă. Astfel, economia vest-germană ar urma să înregistreze anul acesta o creștere reală de aproximativ 1% după regresul din 1981—1982.

Economia Austriei va cunoaște doar o redresare prudentă pe ansamblul anului acesta; P.I.B. care a totalizat 67 miliarde dolari în 1982, ar urma să crească cu numai 1% în termenii reali. În 1984, ca urmare a condițiilor economice mai favorabile ale partenerilor comerciali industrializați ai Austriei P.I.B. ar putea crește cu cel puțin 1,5%.

Anul curent înseamnă o nouă evoluție economică slabă în Italia; economia trece printr-o criză acută de stagflație; producția industrială a scăzut cu alte 9 procente față de 1982; rata inflației rămâne constantă dar ridicată, la circa 16%, fiind una din cele mai mari din Europa.

Recesiunea își menține o amprentă pu-

ternică asupra economiei olandeze. Activitatea economică a cunoscut un nou regres, pentru al treilea an consecutiv, iar produsul național brut a scăzut ca urmare a reducerii activității în aproape fiecare sector industrial.

Scăderea ratelor dobânzii și a prețurilor la petrol au facilitat eforturile Elveției de a depăși creșterea economică negativă. Producția industrială este așteptată să scadă cu numai 0,5% în 1983, iar produsul intern brut ar urma să scadă cu 0,9% anul acesta. În 1984 este probabilă o creștere de circa 1,9%.

La fel ca numeroase alte țări vest-europene, Suedia este confruntată cu două probleme grave. Una din acestea este inflația, care s-ar putea menține la 9,5% în 1983. A doua problemă este șomajul, aflat la un nivel postbelic record.

În Finlanda, pentru 1983 se prevede o creștere de 1,5—2% a produsului intern brut, după 1% în 1982. Dacă economiile principalilor parteneri comerciali occidentali ai Finlandei vor continua să se amelioreze, exporturile finlandeze ar putea spori anul acesta cu circa 3%.

Produsul intern brut real al Danemarcei ar urma să crească anul acesta pentru al doilea an consecutiv. Majoritatea prognozelor indică o rată de creștere de 1,5—2%, cu puțin in-

ferioară celei de 2,5% din 1982.

În 1983, produsul național brut al Norvegiei ar urma să înregistreze o creștere reală sub 1%, cifră care deși foarte modestă, va fi superioară ratei zero din 1982. Incipienta redresare economică internațională începe să fie profitabilă pentru exportatorii norvegieni de materii prime industriale, ca aluminiu, ferolaie și produse forestiere.

Economia belgiană înregistrează un nou declin, anul acesta, cu o scădere de 1% a produsului intern brut. Șomajul, a cărui rată se cifrează în prezent la 13,5%, va rămâne, se pare, un obstacol structural și politic pentru următorii ani.

După o creștere de 1% anul trecut, se apreciază că în 1983 economia britanică ar urma să se dezvolte într-un ritm de aproape 2,5% față de o creștere de 2% prevăzută la începutul anului. Pentru acest an se preconizează un excedent al balanței de plăți de circa 1,5% miliarde lire sterline.

Produsul intern brut francez ar urma să nu înregistreze nici o creștere anul acesta, iar pentru 1984 se prevede o rată de 1%, datorită în mare parte ameliorării rezultatelor la export și sprijinului investițiilor.

Programe de dezvoltare

BURUNDI: integrarea industriei cu agricultura

ȚARA AFRICANĂ situată economic în rindul celor mai puțin dezvoltate, tinăra Republică Burundi își înscrie, printre realizările obținute până în prezent, programul de modernizare a agriculturii, dezvoltarea cooperăției, extinderea transporturilor și telecomunicațiilor, exploatarea potențialului energetic al țării, înfăptuirile din domeniul educației.

Cel de al IV-lea plan cincinal de dezvoltare economică și socială, pe perioada 1983—1987, prevede realizarea unor investiții de ordinul a 107 miliarde franci burundezi (FB), față de 64,5 mrd. FB în planul anterior.

În domeniul dezvoltării rurale, planul își concentrează atenția către creșterea producției agricole pentru a menține și chiar spori aprovizionarea cu alimente a populației eliberând un surplus de produse destinate exportului.

O mare importanță va fi acordată transformării structurii economiei țării în vederea modernizării ei prin crearea unui cadru instituțional corespunzător, precum și printr-o mai bună orientare în domeniul cercetării și exploatarei resurselor naturale, promovării și dezvoltării energetice și industriale. În această optică se înscrie obiectivul asigurării autonomiei energetice a țării, prin construirea unei serii de hidrocentrale, prin electricificarea și interconectarea unor localități, precum și prin continuarea programului de creare a unor mici hidrocentrale în mediul rural. Se speră, astfel, ca această infrastructură economică să stimuleze dezvoltarea, pe baze locale, a industriei și meșteșugăritului. Opțiunea luată în considerare este prelucrarea la fața locului a materiilor prime, respectiv a produselor agricole. Prin aceasta se urmărește integrarea mai bună a sectoarelor agricole cu industria, mai ales prin crearea de sectoare agroindustriale.

Vor fi depuse eforturi pentru realizarea în țară a unor produse strategice și de primă necesitate, în acest sens eforturile îndreptându-se către stimularea cercetării geologice și miniere. În cursul acestui cincinal urmează să intre în faza de exploatare mai multe resurse naturale, printre care minele de fosfați și de caolin de la Matongo.

O serie de obiective prevăzute pe planul infrastructurii economice spre a fi realizate în cel de-al IV-lea cincinal au în vedere următoarele: ameliorarea rețelei rutiere, crearea de legături rutiere moderne între Burundi și rețeaua rutieră internațională pentru a rezolva problema izolării geografice, întreținerea drumurilor și pregătirea de cadre, îmbunătățirea sistemului național de transport pentru persoane și mărfuri, ameliorarea și extinderea serviciului de transport urban și interurban, îmbunătățirea și întreținerea parcului de automobile al țării, crearea unui sistem de stocare și distribuție a carburantului, modernizarea transportului pe marile lacuri.

E.S.

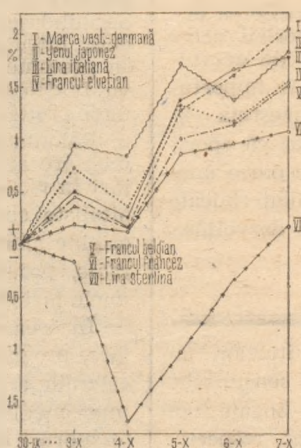
EVOLUȚII MONETARE

PRIMA SAPTĂMINĂ A LUNII OCTOMBRIE a.c. a marcat prolongirea tendinței de slăbire a cursului dolarului S.U.A. față de majoritatea valurilor occidentale, în special față de moneda germană și yenul japonez. Spre finele intervalului 3-7 octombrie a.c., după publicarea datelor privind reducerea ratei șomajului în S.U.A. de la 9,5% în august la 9,3% în septembrie a.c., cursul dolarului a cunoscut o ușoară tendință de revenire, fără să recupereze însă decât marginal din poziția pierdută în ultimele săptămâni.

Cursul lirei sterline față de dolar a înregistrat, în intervalul amintit, o tendință de slăbire, urmată de o revenire rapidă spre finele săptămânii. Deteriorarea poziției lirei sterline a fost motivată de confirmarea speculațiilor din precedentele săptămâni cu privire la reducerea acestei dobânzi de la 9,5% la 9%, ca și de publicarea unor date relevind o evoluție mai puțin favorabilă în economia britanică. La finele intervalului analizat lira sterlină cota la 1,5 dolari comparativ cu 1,4975 dolari în ziua de referință.

Poziția francului elvețian față de dolar s-a consolidat sensibil, cursul marcând o apreciere de circa 1,55 puncte procentuale (de la 2,1275 franci/dolar în ziua de 30 septembrie la 2,095 franci/dolar la finele intervalului analizat). La această evoluție a contribuit și publicarea datelor privind majorarea rezervelor de devalize ale țării cu 263,1 milioane franci în ultima decadă a lunii septembrie a.c. la 27,7 miliarde franci, reducerea ritmului anual al inflației de la 1,7% în august la 1,4% în septembrie a.c.

Marca vest-germană a cunoscut o apreciere față de dolar cu peste 2 puncte procentuale în cursul săptămânii analizate (de la 2,6315 mărci/dolar în ziua de

Evoluția cursurilor principalelor valute occidentale față de dolarul S.U.A. în perioada 3-7 octombrie a.c. Bază: nivelul cursurilor din ziua de 30 a IX-a 1983

referință la 2,5785 la 7 octombrie a.c.), motivată atât de slăbirea generală a poziției dolarului pe piața internațională, cât și de manifestarea unor noi indicii ai unei evoluții comparativ mai favorabile a economiei vest-germane. Francul belgian a înregistrat o apreciere de curs față de dolar cu circa 1,5 puncte procentuale (de la 53,45 la 52,65 franci/dolar), francul francez cu circa 1,1 puncte procentuale (de la 8,005 la 7,92 franci/dolar) iar lira italiană cu circa 1,75 puncte procentuale (de la 1,597 la 1,569 lire/dolar).

În condițiile evoluției relativ mai favorabile a economiei nipone (se apreciază oficial că în luna septembrie a.c. excedentul din balanța comercială și din contul curent al balanței de plăți ale țării va depăși nivelurile ridicate atinse în luna august a.c., iar potrivit datelor publicate rezervele internaționale ale Japoniei s-au majorat în luna septembrie a.c., cu circa 243 milioane dolari la 24,64 miliarde dolari), cursul yenului față de dolar s-a apreciat în intervalul analizat cu circa 1,85 puncte procentuale (de la 236,25 la 232,00 yeni/dolar).

Dobânzile la fondurile în principalele eurovalute au prezentat următoarea evoluție (se dau nivelurile de ofertă la depozitele pe 6 luni din zilele de 30 septembrie și 7 octombrie a.c.): eurodolarii 9,8125 și 9,625% euromărci vest-germane 6 și 6%, eurofranci elvețieni

Prețul aurului a prezentat o evoluție descendentă atingând, la al doilea fixing de la Londra din ziua de 7 octombrie a.c. 397,40 dolari/uncie, comparativ cu 405 dolari/uncie la ultimul fixing din săptămâna precedentă.

**Gheorghe MUNTEAN
Alexandru OLTEANU**

Modificări structurale în lumea a treia

STUDII recente arată că sectorul agricol a încetat să mai fie principalul dețel pentru forța de muncă în țările rămase în urmă. Cercetările efectuate sub egida Organizației internaționale a muncii duc la concluzia că industria și în special serviciile au devenit sectoarele în măsură să atragă mai multă forță de muncă decit agricultura — sectorul tradițional al țărilor în curs de dezvoltare. Analizele O.I.M. au acoperit 97% din populația lumii a treia, respectiv 2 254 milioane locuitori din 92 țări în curs de dezvoltare, rezultatele fiind cele prezentate în tabelul alăturat. Trebuie în ace-

	1960	1980
Industria		
% în P.N.B.	30	39
% în total		
forță de muncă	13	20
Agricultura		
% în P.N.B.	31	17
% în total		
forță de muncă	72,5	59
Servicii		
% în P.N.B.	29	44
% în total		
forță de muncă	14,5	21

După „Development Forum“.

lași timp menționat faptul că în ce privește industria, creșterea cea mai importantă a avut loc în anii '60 (o creștere de la 30 la 38% a ponderii industriei în P.N.B.), cu o modificare nesemnificativă în deceniul următor, ceea ce demonstrează accentuarea dificultăților interne și a restricțiilor externe cu care se confruntă în ultimul timp dezvoltarea industrială a țărilor rămase în urmă.

Pe de altă parte, oricare ar fi tabloul redistribuirii intersectoriale a forței de muncă, rămâne un fapt nerezolvat fenomenul șomajului ridicat și tendința sa de creștere în continuare în țările în curs de dezvoltare, ceea ce duce la concluzia necesității unor eforturi sporite din partea comunității internaționale pentru sprijinirea lumii a treia în direcția eliminării sărăciei cronice.

Cehoslovacia: modernizarea construcțiilor de mașini

SECTOR prioritar al economiei cehoslovace, industria constructoare de mașini a înregistrat, alături de chimie, cea mai ridicată rată de creștere în perioada de după 1948. Cel de-al VII-lea Plan cincinal prevede ca industria constructoare de mașini să-și

înnoiască cel puțin 50% din producția anului 1980 în condițiile creșterii nivelului tehnic și a prețului obținut la livrările în străinătate.

Restructurarea progresivă a producției industriale vizează accelerarea dezvoltării construcțiilor de mașini, în special în domeniul electronicii, în vederea valorificării optime a energiei și materiilor prime disponibile în țară. Orientată cu precădere spre export, această ramură este prevăzută să-și sporească producția în 1983 cu 4,8% față de 1982, urmînd să contribuie la creșterea cu 8,4% a volumului exporturilor cehoslovace. În acest scop, accentul va fi pus pe modernizarea bazei materiale, pe dezvoltarea construcției de echipamente destinate centralelor nucleare, precum și a altor produse solicitate la export: utilaje energetice, turbocompressoare, sisteme de transmisie, locomotive și piese de schimb.

Obiectivele planului de stat prevăd realizarea unei concepții noi în ce privește construcțiile de mașini pentru industria prelucrătoare, agricultură și transporturi. O dinamică sporită va înregistra producția de completare, de elemente hidraulice, precum și cea de roboți industriali. Ca atare, se acordă atenție deosebită cercetării și dezvoltării, ceea ce va determina eforturi pentru îmbunătățirea, în cel mai scurt timp, a dotării tehnice a centrelor de cercetare, a sectoarelor destinate realizării de prototipuri și a stațiilor-pilot a centrelor de încercare și a capacităților de producție pentru echipamente de vîrf.

Recrudescența șomajului parțial

CONSTRINSE de dificultățile conjuncturale, întreprinderile occidentale apelează din nou la folosirea șomajului parțial în încercarea de reglare a activității sau, mai corect spus, în încercarea de a atenua problemele profunde ridicate de criză.

În Franța, spre exemplu, statisticile Ministerului pentru probleme sociale arată că această tendință — diminuată într-o anumită măsură în 1981 și 1982 — a cunoscut o revenire puternică: astfel, numai în luna iulie a acestui an șomajul parțial a crescut cu 18,4% față de luna anterioară sau cu 31,6% față de perioada corespunzătoare a anului trecut.

Caracteristic perioadei de criză, șomajul parțial afectează în primul rînd întreprinderile mici. Un aspect nou îl constituie extinderea domeniilor de activitate afectate de această formă de șomaj; dacă inițial șomerii parțiali proveneau în special din industria automobilelor, în prezent numărul lor crește în sectoare ca: industria prelucrării metalelor, industria chimică, a cauciucului, a sticlei și a materialelor de construcție.

Se apreciază că recrudescența șomajului parțial va ridica probleme sporite în condițiile în care nu se întrevăd

soluții de fond pentru sprijinirea activității întreprinderilor economice, în special a celor de dimensiuni mici.

Controlul calității produselor

PRINTR-UN decret-lege din 1983 guvernul portughez a stabilit măsuri noi privind controlul calității produselor. Printre aceste măsuri se numără: lărgirea componenței Consiliului național pentru calitate, prin mărirea, în acest organism, a numărului reprezentanților asociațiilor din industrie; sporirea resurselor financiare alocate Centrului de stabilire a normelor (care, împreună cu Consiliul național pentru calitate și Direcția generală a calității reprezintă instituțiile centrale în domeniul calității produselor); modificarea substanțială (în sensul simplificării) a procedurii de elaborare a normelor și adaptarea acestora la practica organismelor din alte țări ca și a celor internaționale; reorganizarea activității de certificare a calității, prin crearea de noi organisme de stat și particulare în drept să efectueze controlul.

Potrivit decretului-lege, scopul acestor măsuri este „crearea și aplicarea unei discipline, vizînd apărarea sănătății publice și a securității persoanelor și bunurilor, apărarea mediului înconjurător, protejarea consumatorilor și ameliorarea condițiilor de muncă“.

Normele de calitate și de control ce se vor stabili în baza noii legi vor privi atît produsele indigene cît și cele importate.

Reducerea producției energofage în Japonia

MINISTERUL comerțului exterior și al industriei din Japonia a propus companiilor din industria textilă a țării reducerea capacităților destinate fabricării anumitor tipuri de produse, cu consumuri ridicate de energie. Recomandările respective au fost adoptate la ședința comună a reprezentanților organelor de stat și a comitetelor consultative ce se ocupă de problemele stimulării dezvoltării ramurii și au fost adresate, în principal, firmelor producătoare de fire poliamidice, celofibră, poliacrinitril, precum și producătorilor de fibre de viscoză.

Măsurile legate de îndeplinirea acestor recomandări urmează să fie încheiate cel tîrziu pînă în 30 iunie 1988. Se întrevăde și posibilitatea ca statul să intervină în sensul de a limita extinderea capacităților existente și al construirii de noi întreprinderi. Totodată, în viitorii 5 ani se vor stimula investițiile pentru introducerea tehnologiilor moderne cu consum redus de energie, precum și utilizarea unor surse alternative, ieftine de energie și orientarea fabricației spre produsele cu o mai mare valoare adăugată.

Revista ECONOMICA

Editată de Consiliul Suprem al Dez-
voltării Economice și Sociale — Insti-
tutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 41 din 14 octombrie 1983

ECONOMIE NAȚIONALĂ

- Investiții. Centralele termo și hidroelec-
trice — în funcțiune la termenele pla-
nificate (Gheorghie, Cocos) 2
- Note. Cum sînt refolosite anvelopele
uzate? (C. Năstase-Ursu) 4
- Realizarea exemplară a sarcinilor de
plan. Utilizarea rațională a resurselor
materiale (Cristian Gorie) 5
- Eficiența conversiunii energetice a bio-
masei (I) (O. Parpală) 6
- Tribuna specialistului. Perfecționarea
sistemului unităților de achiziție a pro-
duselor agricole (Ion Ghizdeanu) 8
- Considerații asupra prognozei cere-
rii de mărfuri a populației la orizon-
tul anului 2000. O piață amplă, exigen-
ță pentru producătorii de bunuri de
consum (Aurel Vainer, Victor Nicolae) 9
- Cea de-a 9-a ediție TIB. O imagine
de sinteză a economiei moderne româ-
nești (Ioan Georgescu) 11
- Exigențe ale sporirii eficienței contro-
lului economic-financiar (Gh. Pardău) 13
- Aspecte metodologice ale dimensionă-
rii optime a întreprinderilor industria-
le (Marcela Iacobescu, Mihai Ion) 15

CONDUCERE • ORGANIZARE

- Cerințe ale întăririi autoconducerii și
autogestiunii la nivelul subunităților de
bază ale întreprinderii (I) (Vasile Dan,
Ruxanda Isaac-Maniu, Sorin Cruceru,
Elena Nițulescu) 17

TEORII • IDEI

- Un tip de sistem mare — sistemul de
producție multiuzinal (Ihor Lemnij) 19
- Probleme ale viitorului și dezvoltării
în viziunea specialiștilor. Populație și
creștere economică în țările în curs de
dezvoltare (Cristian Popescu) 21
- Școli • curente • economiști. Econo-
miștii chinezi despre locul agriculturii
în economia socialistă și mecanismele
de stimulare a acesteia (I) (Gh. Ciulbea) 22

ECONOMIE MONDIALĂ

- Congresul mondial de economie (I)
(Barbu Gh. Petrescu) 25
- Malta: prioritățile programului de
dezvoltare (Florina Olteanu); Egipt:
eforturi pentru o creștere economică
susținută (Marin Frâncu) 27
- Ziua mondială a alimentației. Agricul-
tura — o problemă fragilă și complexă
(Virginia Câmpeanu) 28
- Tendințe-conjuncturi 30
- Mondorama 31

IN SUPLEMENTUL NUMĂRULUI: Relații
financiar-valutare și comerciale inter-
naționale

IN THIS ISSUE

- The Bucharest International Fair — the 9th edition. A synthe-
tic view of the Romanian modern economy (Ioan Georgescu) 11
- Methodological aspects concerning the optimal dimensioning of
the industrial enterprises (Marcela Iacobescu, Mihai Ion) 15
- A new big system type: the multiunit output system (Ihor
Lemnij) 19
- Schools • trends • economists. Chinese economists on the
agriculture's role in the socialist economy and the mechanisms
for its stimulation (I) (Gh. Ciulbea) 22
- The economists world congress (I) (Barbu Gh. Petrescu) 25
- Malta: priorities of the development program (Florina Olteanu).
Egypt: efforts for a sustained economic growth (Marin Frâncu) 27
- The world food day. Agriculture — a fragile and complex
issue (Virginia Câmpeanu) 28

DANS LE NUMERO

- La 9e édition de la Foire Internationale de Bucarest. Une image
synthétique de l'économie roumaine moderne (Ioan Georgescu) 11
- Aspects méthodologiques de l'optimisation des dimensions des
entreprises industrielles (Marcela Iacobescu, Mihai Ion) 15
- Un nouveau type de grand système: le système de production
multiusinale (Ihor Lemnij) 19
- Ecoles • courants • économistes. La conception des écono-
mistes chinois sur le rôle de l'agriculture dans l'économie socia-
liste et les mécanismes de sa stimulation (I) (Gh. Ciulbea) 22
- Le congrès mondial des économistes (I) (Barbu Gh. Petrescu) 25
- Malte: Les priorités du programme de développement (Florina
Olteanu); L'Egypte: Efforts pour une croissance économique
soutenue (Marin Frâncu) 27
- La journée mondiale de l'alimentation. L'agriculture — pro-
blème fragile et complexe (Virginia Câmpeanu) 28

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- 9-ая Бухарестская Международная Ярмарка — синтетическая
картина современной румынской экономики (Иоан Джорджеску) 11
- Методологические аспекты определения оптимального размера
промышленных предприятий (Марцела Иacobescu, Михай Ion) 15
- Новый тип систем — многозаводские производственные системы
(Игор Лемни) 19
- Школы • течения • экономисты. Китайские экономисты о месте
сельского хозяйства в социалистической экономике и механизмы
его стимулирования (I) (Георг Чулбеа) 22
- Мировой съезд экономистов (I) (Барбу Г. Петреску) 25
- Мальта: приоритеты программы развития (Флорина Олтеану); —
Египет: заботы о подержанном экономическом роста (Марин
Фрынку) 27
- Международный день пищепоглощения. Сельское хозяйство —
комплексный и тонкий вопрос (Вирджиния Кымпиу) 28

ABONAȚI-VĂ LA „REVISTA ECONOMICĂ”!

Anunțăm cititorii noștri că se fac în continuare abonamente la „Revista economică”. Prețul unui abonament (inclusiv suplimentul săptămînal) este de 260 lei pe an, 130 lei pe 6 luni și 65 lei pe trimestru. Prețul unui exemplar al revistei (inclusiv suplimentul săptămînal) este de 5 lei. Termen limită de încheiere a abonamentului — 15 ale lunii anterioare perioadei de abonare.

Abonîndu-vă din timp și pe termene cit mai lungi, vă asigurați continuitatea în primirea publicației. Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile P.T.T.R., factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții sau direct prin mandat poștal pe adresa redacției: Bulevardul Magheru nr. 28-30, sectorul 1, cod 70 159, București.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la ILEXIM — Departamentul Export-Import Presă, P.O. Box 136-137, telex 11 126, București, str. 13 Decembrie,

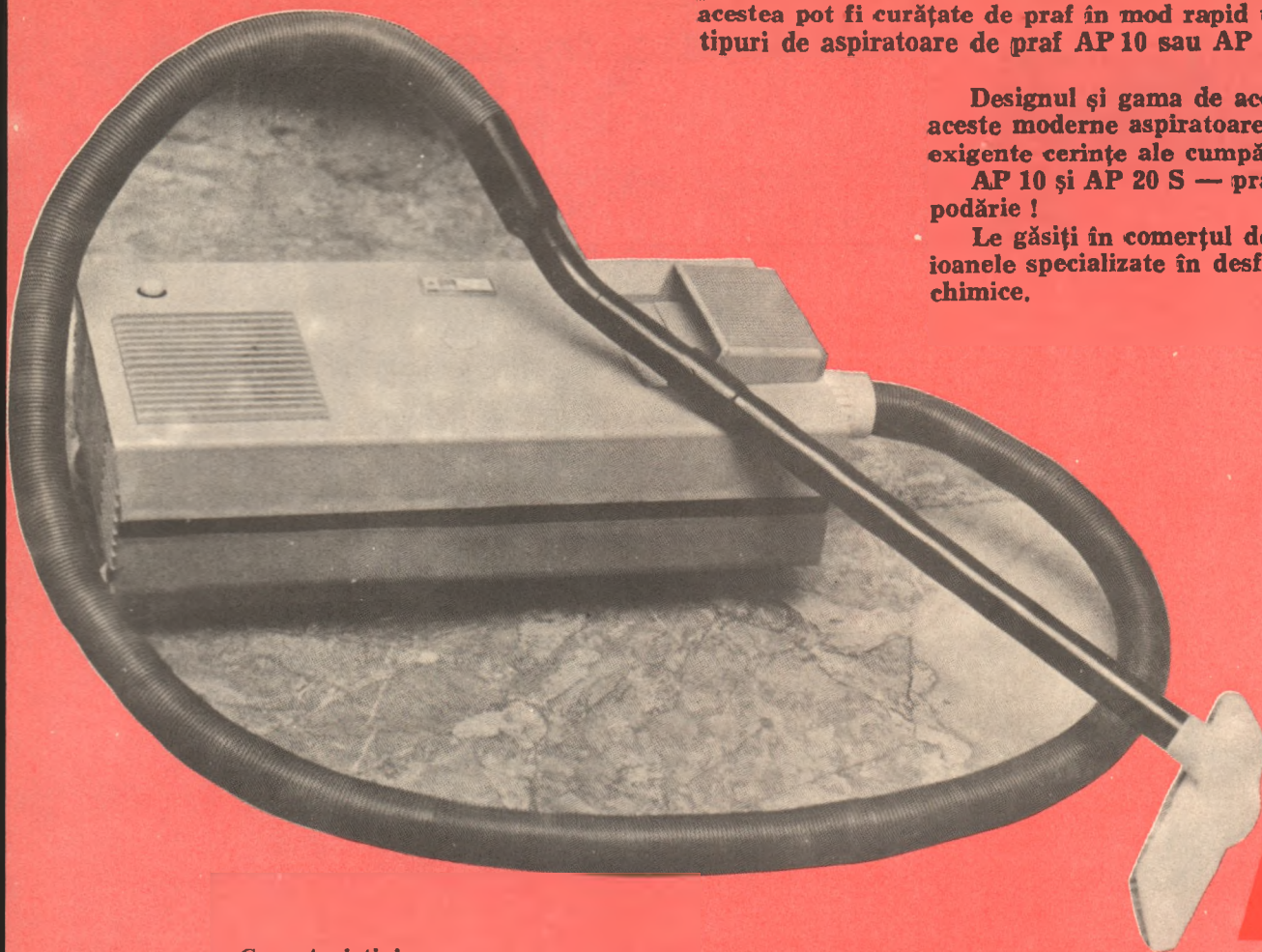
Redacția și administrația: 70 159 București, Bd. Magheru nr. 28-30, etaj 1, sectorul 1. Telefon 59 20 60. Cont I.S.I.A.P. 645 150 228 B.N.R.S.B. — filiala sector 1.

Mobila, cărțile, tablourile, caloriferele, spațiile greu accesibile, pardoseala, covorul, mocheta, tapiseriile, îmbrăcămintea groasă, toate acestea pot fi curățate de praf în mod rapid utilizând unul dintre noile tipuri de aspiratoare de praf AP 10 sau AP 20 S.

Designul și gama de accesorii pe care le prezintă aceste moderne aspiratoare de praf satisfac cele mai exigente cerințe ale cumpărătorilor.

AP 10 și AP 20 S — practice și utile în orice gospodărie !

Le găsiți în comerțul de stat la magazinele și raioanele specializate în desfacerea produselor metalochimice.

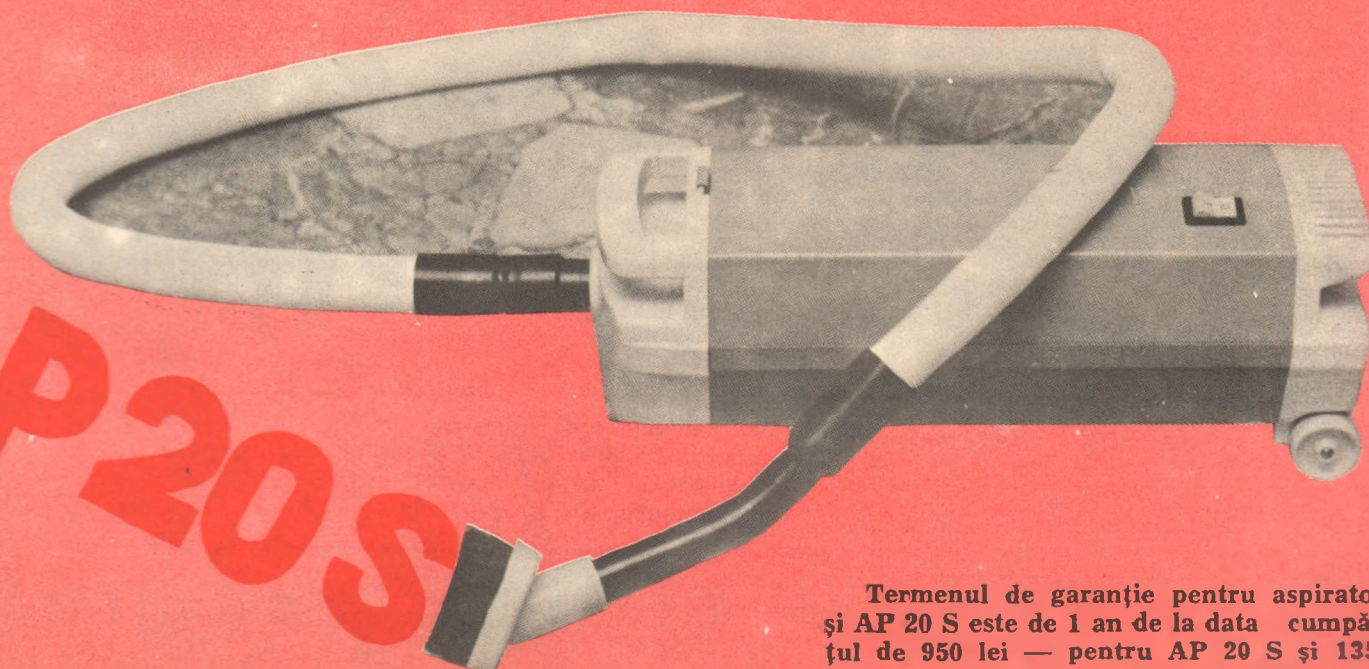
AP 10

Caracteristici :

- putere de absorbție mărită (600 W)
- tensiune de alimentare (220 V)
- permit refularea verticală a aerului, înlăturând astfel posibilitățile de împrăștiere a prafului de pe suprafețele încă necurățate ;
- se manevrează ușor datorită celor 2 roți, plus roată pivotantă ;
- se poate utiliza priza de alimentare cu tensiune fără împământare, aspiratoarele fiind construite în clasa a II-a de protecție.

A c c e s o r i i :

- perie complexă pentru curățirea suprafețelor plane ;
- perie triunghiulară pentru biblioteci, mobilă etc.
- duză îngustă pentru calorifere, spații greu accesibile ;
- duză lată pentru tapiserii, îmbrăcăminte groasă ;
- sac colector din hirtie filtru (3 buc.)

AP 20 S

Termenul de garanție pentru aspiratoarele AP 10 și AP 20 S este de 1 an de la data cumpărării, iar prețul de 950 lei — pentru AP 20 S și 1350 — pentru AP 10.

Întreprinderea de producție industrială
pentru construcții căi ferate
„HARGHITA“ (I.P.I.C.C.F.H.) din Miercurea Ciuc

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ
noul produs

DISPOZITIV SPECIAL — TIP HARGHITA — (SEIF) PENTRU
PASTRAREA DOCUMENTELOR SECRETE, A MONETARULUI ȘI
ALTOR VALORI, ADECVAT ȘI PENTRU TRANSPORTUL
PE CALEA FERATĂ

CARACTERISTICI :

- este dotat cu trei sisteme de siguranță la închidere (două zăvoare speciale și un cifru)
- spațiul util din interior este împărțit în 3 compartimente închise cu câte o ușă cu broască simplă
- cuprinde o centrală electronică de pază și alarmare dotată cu cifru pentru amorsarea sau dezamorsarea stării de supraveghere
- dimensiuni de gabarit : — înălțime : 1 650 mm
— lățime : 680 mm
— adâncime : 680 mm
- volumul util : 190 dm³
- masă netă : 718 kg
- construcția specială a dispozitivului asigură siguranță mărită la cele mai diverse acțiuni mecanice și termice exterioare

CONDIȚII DE LIVRARE

- Livrarea se face pe bază de comandă fermă, depusă la adresa I.P.I.C.C.F. Harghita, Miercurea-Ciuc, str. Harghitei nr. 37
 - Termen de livrare : 3 luni de la definitivarea formelor contractuale
- RELAȚII SUPLEMENTARE : se pot obține prin telefon 958/13 040/45, 958/11 961 sau prin telex 67248

Lei 5
(inclusiv suplimentul)